DİNSEL ŞİDDET

FERHAN ERCAN

DİNSEL ŞİDDET

FERHAN ERCAN

Toplumsal Dönüşüm Yayınları 61

Ferhan Ercan: Dinsel Şiddet

I. Baskı: 1500 Ad Ekim 1997

ISBN : 9757244929

Yayın Yönetmeni: Hayrı Bildik

Sanat Danışmanı: Mehmet Aktunç

Kapak Tasarım: Ömür Bahtiyar

Dizgi: 2B Bilgi Birikim

Reprodüksiyon: 3B Grafik

Montaj: Toplumsal Dönüşüm

Genel Dağıtım: Kardak Uluslararası Basın Yayın Dağıtım Narlıbahçe Sok. No: 6/3 Cağaloğlu/İstanbul Tel: (0212) 527 98 25

ÖNSÖZ

Bu araştırmada temel amaç; dünya genelinde din adına uygulanmakta olan dinsel terörün nedenlerini ve kaynaklarını belirlemektir. İnanç sistemlerinin karşılaştırılması ya da herhangi bir inanç sisteminin test edilmesi gibi bir amaç güdülmemektedir. Aynı şekilde dinlerin gerekli olup olmadığı gibi bir tartışma içine girilmemiştir. Olabildiğince dinlerin ortaya çıktığı ortamlardaki toplum yapıları irdelenmeğe çalışılmıştır. Görülen o ki; tüm dinler toplumsal yapıların en bozuk olduğu süreçlerde ortaya çıkmışlardır. Bu nedenle de düzenleyici işlevler üstlenmişlerdir. Ancak dinlerin statik yapıları dinamik toplumlarla sürgit bir uyum sağlanmasına olanak tanımamaktadır. Sadece ortaya çıkış sürecinde geniş kitlelerin istemlerine yanıt vermesine karşın, kurumsallaşma süreciyle birlikte statükonun korunması amaçlarına hizmet etmiştir, inançlar dâhil herşeyi kâr ve fayda rotasına oturtan egemenler, dinler konusunda da aynı tavırlarını sürdürmüşlerdir.

Dinsel terörün ortaya çıktığı ortamlar, bölüşüm sorunlarının yoğun olduğu toplumsal yapılardır. Yeni Dünya Düzeni dayatmacası, genelde küresel bir paylaşım sorununu körüklerken, özelde ise; gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde büyük toplumsal çalkantılara neden olmuştur. Bu nedenle dinsel terörün kabarmasını yadırgamamak gerekir. Din, kendisine başkaca seçenek sunulmayan sıradan insanların son sığınağı; bu açmazın ayrımında olanların ise en etkili çıkar aracıdır. İnançlar insanlığın yumuşak karnını oluşturmaktadır. Bu gerçeğin ayırdında olan egemenler, yalınkat insanları sürekli olarak sığ alanlara sürmektedirler. Dinler siyasete, ticarete ve çıkarlara alet edilmektedir. "Yeşil Kuşak" projesi ya da "Türk İslâm Sentezi" yaklaşımları bu savın kanıtlarıdır.

Bilimsel düşünce üretenlerin düşman belletilmesi boşuna değildir. Galileo, Bruno, Bedrettin, Nesimi ve 2 Temmuz Sivas Katliamı hep aynı merkezleri işaret etmektedir. Engizisyon, Hristiyanlığın şizofrenik döneminin bir ürünü olarak insanlığın omurgasında kanlı ayak izlerini bırakmıştır.

Günümüzde öteki dinlerin yeniden bir "Orta Çağ" yaşamalarının koşulları üretilmektedir. Özellikle İslâm ülkeleri bu gelişmelerden daha çok etkilenmektedirler. Afganistan, insanlığın bedeninde bitmeyen bir yara. Cezayir, kan kaybından yaşamını tehlikeye atmakta, İran'da insanlığın dramını izliyor dünya. Öteki İslâm ülkelerinde de durum hiç parlak gözükmüyor. Fakat tüm bu olumsuz gelişmelere karşın insanlar, insanlığın geçmişinden ders alarak aydınlık geleceğe giden yolun tüm engellerini ayıklayacaklarına yürekten inanmak istiyorum... Bu çalışmamın bu istemime katkı sunmasını umarak...

FERHAN ERCAN

7 Ekim 1997 KOCAELİ

ÇALIŞMANIN AMACI VE SINIRLARI

"din kavranılmayanı kavramak, anlatılmayanı anlatmak için yapılmış bir gayret, Sonsuzluğa yönelen bir özleyiştir."

(Max Müller.)

Bu araştırmanın amacı dinsel inançları nedeniyle insanların en doğal hakkı olan yaşama hakkını yok etmeye yönelen veya onu kısıtlayan baskı ve şiddet girişimleri, yani terör uygulamalarının kaynağını göstermektedir. Bunun için ilkel diye adlandırılan inanç biçimlerinden son tek tanrılı semavi dinlere kadar olan inanç sistemlerini kısaca irdeleyerek, seçmeci bir karşılaştırma yapmadan neden teröre yönelme gereğini duyduklarını saptamaya çalışmaktır. Bunun için öncelikle genel geçerli kabul edilen din tanımlarını gözden geçirerek dinlerin istem ve vaatleriyle fiili uygulamalarını irdelemeyeceğiz. Çünkü hiçbir inanç hangi gerekçeyle olursa olsun insanların yaşama hakkını ellerinden alma haklılığını kendisinde göremez ve görmemelidir.

Dinler insanlık tarihi kadar eskidir. Ancak ilk insanların sistemli bir din duygusuyla dünyaya geldiklerini iddia etmek ve bu iddiayı kanıtlamak en azından günümüz koşullarında olanaksızdır. Dinler farklı topluluklarda farklı biçimlerde ortaya çıkmıştır. Bir başka ifadeyle topluluğun bireyleri uydukları dini kuralları yaşam süreci içinde yaratmışlardır. Ancak unutulmaması gereken şey; din bir amaç değil, araçtır. İnsanların toplu halde, dayanışma içinde güvenle yaşayabilecekleri ortamların yaratılmasını sağlayacak bir araçtır.

Günümüze dek gelinen süreçte zaman zaman inançlar araç olmaktan çıkarılarak amaca dönüştürülmüşlerdir. İşte bu uygulamalar baskı ve teröre zemin hazırlamıştır.

Yaşamı yaşanabilir biçimde düzenleme iddiasında olan kurumun onu aynı gerekçelerle yok etmeye yönelmesi düşünülemez.

Ortaya çıkan her yeni inanç, mevcut yapıya tepki temelinde gelişirken, eşitlikçi, adaletçi ve özgürlükçü düşünceleri temel almıştır. Bu talepler toplum yaşamı ve mutluluğu ile ilgili taleplerdir. Bu nedenle gelişim süreci içinde mevcut yapıların muhaliflerini saflarına çekerek çoğunluğun inancı haline gelebilmiştir. Bu açıdan bakıldığında insanların bir arada ve daha mutlu yaşamalarını amaçlayan inançların insan yaşamını bazı gerekçelerle yok etmeye yönelmesinin mantıklı ve tutarlı bir açıklamasının yapılamayacağı kesindir, çünkü, bu taktirde kendi savunduğu temel ilkelerle çelişir duruma düşecektir.

"Din bizim kaderimize tesir eden kuvvetlere inanmak ve bu inanç sonunda onlara karşı özel davranışlarda bulunmaktır." Bu ifade yeryüzünde yaşamış ve yaşamakta olan bütün dinlere şamil (kapsayan) bir tarif olabilir. İnsan inanmak ihtiyacındadır. Bu onun nefsini korumak ve yaşamak içgüdülerine bağlı tabii ve fıtri bir duygusudur. "(Osman Pazarlı Din Psikolojisi. Say.31)

İnanma olgusunda özgür iradeden söz etmek oldukça zor çünkü her canlı varolan bir inanç sisteminde dünyaya gelmektedir. Mevcut sistemlere karşı çıkarak kendi inanç sistemini oluşturması ise, oldukça zor görünmekledir. Günümüze dek yaşamış olan milyarlarca insandan ancak yüzlerle ifade edilen sayıda peygamber çıkmıştır. Buna kendi yorumları doğrultusunda kendi cemaatlerini oluşturabilen tarikatları da katarsak yine de çok küçük rakamlarla karşılaşırız. Ancak aynı inanç topluluğunda yer alan bireylerin de aynı şekilde önkabullere sahip olduklarını söylemek olanaksızdır. İnanmayı insanların en temel özgürlüklerinden biri olarak kabul etmek, birden fazla farklı inanç biçimlerinin de olabileceğini kabul etmek anlamına gelmektedir.

Bedeni ölçüleri dikkate alınmayan bireylere aynı ölçüde giysiler giydirmek ne ölçüde anlamlı veya tutarlıdır? Bu hazır giysiler bazı bireylere uyabilir ama kimilerine dar, kimilerine de geniş gelebilir. Bir bedene dar veya geniş gelen her giysi yadsınır. Böyle olunca bireyin bu hazır giysiyi kendi bedenine göre yeniden yaptırması gerekir. İşte bu aynı din topluluğu içinde bile nüansları olabilecek inançların var olabileceğini göstermekledir. Farklılıkların var olabileceği kabul edildiğinde, bunun az veya çok olması da fark etmez. Bu nedenle farklı bir inanca sahip olan insanların şu veya bu

şekilde zorlanmaları veya onlara karşı bir terör uygulanmasının mantıklı ve tutarlı olmayacağı açıktır. Kendi inancına saygı duyulmasını isteyen her birey başkalarının farklı inançlarına da saygı duymak zorundadır. Bu araştırmada amaç inançları nedeniyle başka inanç sahiplerine terör uygulayan veya bu nedenle terör uygulamasının muhatabı olan kişi veya kesimleri uç örnekleriyle sergileyerek dinsel terörün insan haklarına olduğu gibi inanç sahiplerinin kendi amaçlarına da ters düştüğünü gösterebilmektir.

Böyle bir çalışmanın temel amacı ise inançları nedeniyle insanların aşağılanamayacağı ve farklı inanç sahibi olan insanlara karşı bir dinsel terör uygulanamayacağı gerçeğini kanıtlamaktır. Aynı ülkede yaşamalarına karşın farklı inançları olan insanların kabul etmeleri gereken en temel kaçınılmaz gerçek; farklı İnançları olan insanlarla bir arada yaşamanın yollarını bulmalarının kaçınılmaz olduğu gerçeğini kabul etmeleridir. Aksi takdirde her ülkede az veya çok farklı inançtan insanların bir arada yaşadıkları toprak parçaları kan gölü olmaktan kurtulamaz. En azından bir inanç taraftarlarının kendileri dışında kalan tüm farklı inanç sahiplerini yok etmeleri gerekir. Bu ise kendilerinden olan birçok insanın da yok edileceği anlamına gelir. Böylesi bir çatışmayı hiçbir kesim göze alamaz, zaten böyle bir şeyi göze alması da gerekmez. Böyle olunca: farklı inançtan olan insanlarla bir arada yaşamanın koşullarını aramak ve yaratmak; tüm insanlara düşen en önde gelen bir görevdir. Bu görevin adı ise farklılıkları kabul ederek bir arada yaşama uzlaşısını sağlamaktan geçen laik anlayıştır. İşte bu somut gerçeği kanıtlamak için ilk çağlardan günümüze dek süregelen dinsel terörün anlamsızlığını ve gereksizliğini yaşanmış uç örneklerle gözler önüne sermektir.

Ayrıca bu çalışma sınırları içinde dinsel terör uygulamasına yönelen insanların bireysel konumlarının yanı sıra neden terör eylemine başvurduklarını açıklamaya çalışmaktadır.

Bütün bunların yanı sıra; din, dil, ırk, cinsiyet ve inanç farkı gözetmeksizin tüm insanların insanca yaşaması gerektiğini savunmak ve vurgulamaktır. Çünkü görüşü, inancı, ırkı, cinsiyeti ve dili ne olursa olsun; insan yaşamı tüm değerlerin üstündedir ve onun korunması tüm insanlara düşen kaçınılmaz bir insanca görevdir. Dinlerin ve inançların bir amaç değil,

insanlık yararlarına oluşturulmuş kurumların yaratılmasında bir araç olduğu gerçeği dikkate alınmalıdır. Zaten bu araçlar amaca dönüştürülmediği sürece fazlaca bir sorun ortaya çıkmamaktadır.

İlkel dinler insanlığın çocukluk döneminde yaşanmıştır. Bu nedenle ilkel dinlerde (totem, animizm vb.) mantıklılık veya evrensellik aramak anlamsızdır. Buna karşın Hıristiyanlığın belli bir döneminde aklın tutsak edildiğini de unutmamak gerektir.

Yeri geldiğinde değinileceği gibi, dinsel sorunlar genellikle çok sorunlu olan toplumlarda ortaya çıkmaktadır: **"... dinin doğuş ve üretim tarzının dönüşüm süreci arasında, ikisinin de nesnel olarak kaynaklandığı bir kesim vardır: Bunalım! Ve bunalım denen bu ortak kesitte saptanması gereken bazı ortak momentler söz konusudur: Direnme ve başkaldırma." (Yılmaz Öner, Din Üretim Biçimleri Üstüne Tarihsel Uzlaşma. Say,25)**

Sorunlu toplumların dini üretmesi gibi, dinin var olduğu bir sorunlu toplum da; direnme, başkaldırı ve dinsel terörün doğurganıdır. Şimdi dinlerin içinde geliştiği ortamları irdelemeye çalışalım.

DİNİ DOĞURAN ORTAMLAR

Geçmişi kavramayan, gününü algılamayan ve geleceği göremeyen her düşünce kördür!..

(Ferhan Ercan)

İnsanlar her şeyden önce varlıklarını sürdürmek isterler. İlkel insan bunu koruma içgüdüsüyle sağlamaya çalışır. Ancak insanın sadece korunma ile varlığını sürdürmesi olanaksızdır. Beslenmesi ve barınması da gerekmektedir. Beslenme, barınma ve korunma çabaları tek başına yeterli olmayınca dıştaki güçlerden de yardım istemek kaçınılmaz olmuştur. Dış varlık ve etkenlerin yaşantıya girmesi, merak ve öğrenmeyi kaçınılmaz kılmıştır. Bu süreç insanların dışında farklı güç ve kaynakların olduğunu göstermiştir. Korunmak için yardım istenen güç veya kaynakla beslenmek

için yardım istenen kaynak aynı değildir. Barınmak için başvurulacak kaynak da aynı olmadığından, farklı güçlerin varlığı benimsenmiştir. Bu ise insanları çok tanrıcılığa, Totemizme yöneltmiştir.

Korunma içgüdüsüyle başlayan inanç sistemi merakla öğrenmeyi insan yaşantısına sokmuştur. Ancak bu öğrenme sürecinde ölüm olgusu insanların isyan etmelerine neden olurken acı çekmelerine engel olamamıştır. Bir türlü yok olma gerçeği kabul edilmemiş ancak insanları rahatlatacak bazı açıklamalar yapılmıştır. Bu açıklamalar insanların öldükten sonra da tümden veya bedenlerinin bir parçasının yaşayacağı biçimindedir. Bunun için de tam olarak yanıtlanamayan somut bir gerçek vardır. İnsanlar rüyalarında tıpkı gerçek yaşamlarında olduğu gibi olaylar yaşamaktadırlar. Bu olguya bir açıklama getirme çabasıyla, insan bedeninde bir ruhun olduğu, bu ruhun uyurken ve ölüm sırasında bedeni terk ettiği ileri sürülmüştür. Bu kabuller kaçınılmaz olarak öteki dünya düşüncesini gündeme getirmiştir.

Korunma içgüdüsüyle yola çıkan insanlar merak ve öğrenmeyle din düşüncelerini geliştirmişlerdir. Ancak bu çok Tanrıcı totemizm döneminde kutsal sayılan varlıkla aralarındaki ilişkiyi iyi tutmak isteyen insanlar ilk adımlarına bir de duygu boyutu eklemişlerdir. Bu korku ile beslenen bir sevgidir. Sevgi ilişkilerin iyi tutulmasını amaçlamaktadır. Bu amacı gerçeklemek için sunaklara başvurulmuştur:

"... İlkel Totemizmden itibaren meydana çıkan kurban kesme adeti ve kurban şöleni, insana benliğini mana ile doldurmak imkanını vermektedir. Kurban şeklinde yapılan sunu, insanın muhtaç olduğu Tanrıları beslemekte, ya da onları iyicil hale getirmektedir. (...) Tanrılara saygı gösterilmesi ruhların yahut Tanrıların öfkelenmesini önler; Tanrıların bekçileri oldukları ahlak kanunlarına ve toplumun kanunlarına itaat de aynı sonucu doğurur. Efsanelere dogmaları somut (coneret, müşahhas) hale sokarlar, Efsanelerle tapınış usulleri bayramların özünü teşkil ederler; bu bayramlar da müminleri, Tanrılara mahsus tapınaklarda bir araya toplarlar." (Felicien Challaye. Dinler Tarihi. Say. 228)

Sorunlar tüm dinlerin temelini oluşturmaktadır. Tüm dinler sorunları olan toplumlarda ortaya çıkmıştır. Sorunlara çözüm üretme girişimleri kaçınılmaz olarak mevcut yapılara muhalefeti ve direnmeyi gündeme getirmiştir. Mevcut yapıya karşı çıkış girişimleri örgütlenmenin yanı sıra, mevcut yapının yerine konacak inanç ve yaşama ilişkin kuralları üretmek durumunda kalmıştır. Tanrısal referanslarla talepler toplumda yandaşlarını ikna ve çoğaltma amacını gütmektedir.

Totemizmin tabuları yasakların başlangıcını oluşturmaktadır. Örneğin: **"Aynı klanın bir üyesini öldürmek yasaktır. Aynı klandan bir kadınla birleşmek yasaktır... "(Felicien C. Say.15)**

Yasaklara saygı gösterme negatif inancın ifadesidir. Ama her yasak insanlığın önünde duran ve mutlaka aşılması gereken bir engeldir. Totemizmin inanç sistemi ve Tanrı anlayışı terör ve şiddetten çok sevgi ve inancı ön planda tutmaktadır. Buna karşın kurban geleneği inançtaki çıkarcılığın açık bir ifadesidir. Yenen kurbanın etinin inananlarla Tanrıları arasında yakın bir bağ kurduğu varsayımına dayanmaktadır. Bu mantık fazlaca tutarlı gözükmemektedir. Çünkü tüm varlıkları kapsayan Tanrı bütünü, tek tek her varlıkta bir parçasını barındırmaktadır. Temel varsayım bu olunca, ayrıca kurban şöleni inandırıcı ve tutarlı gözükmemektedir. Canlıların varlıklarını sürdürmek için tükettikleri her besinde Tanrının bir parçası olduğuna göre; Tanrıyla içli dışlı olmak gündelik ve sıradan bir iş olmaktadır. Bunun için ayrıca bir kurban şöleni düzenlemek bir yok etme eylemidir. Bu ise terör olarak nitelendirilebilir. Çünkü en doğal bir hak olan yaşama hakkını yoketmeye yönelikti. Elbette bu noktada şu gerçeği açıkça vurgulamak gerekir; Yaşama hakkı sadece insanlar için düşünülmesi gereken bir hak değil, tüm canlıları kapsamaktadır.

Din mevcut bir yapı ve doğal koşullar içinde geniş kitlelerin sorunlarına yanıt verebilen, yaşama ilişkin kurallar bütününü oluşturmaktadır. Ancak, değişim dikkate alındığında her sistem kurumsallaştığı an somutla olan çelişkileri ortaya çıkmaya başlar. Hangi toplumsal yapıda olursa olsun, mevcut düzen öncelikle düzenin egemenlerinin hizmetindedir ve öncelikle onların çıkarlarını korur. Böyle olmasına karşın her toplumsal değişim tabandaki kitlelerin talebi ve egemenlerin tepkisiyle karşılaşır. Bu

karışıklık, gelişen hareketin üretim biçimi ve paylaşım sistemiyle uyuştuğu noktaya kadar sürer. Çünkü süreç içinde değişim sisteme entegre olur. Yani ehlileştirilir.

Musevilik bir ulus dini olarak ortaya çıkmıştır. Üstelik de bu ulusun sürekli olarak seçilmiş bir halk olduğu vurgulanmıştır. Sanki bir kompleksten kurtulmak için bu yönteme başvurulduğu izlenimi bırakmaktadır. Ancak tek Tanrılı dinlerin başlangıcı olması, dinler tarihinde önemli halkalardan birini oluşturmaktadır.

Museviler Mısırlılar tarafından sürekli olarak hor görülerek aşağılanmışlardır. İsrailoğulları sürekli olarak kötü muamele ve işkencelerin hedefi olmuşlardır. Bu durumdan kurtulmanın tek yolu Mısır'dan ayrılarak atalarının ülkesi olan Kenan iline (Filistin) gidebilmektir. Ancak İsrailoğulları'nın Kenan iline dönüşlerine müsaade edilmemektedir. Çünkü krallık elindeki ucuz işgücünü kaybetmek istememektedir. Musa kavmini uzun ve çetin pazarlıklardan sonra Mısır'dan çıkarır. Bu süreçte İsrailoğullarını birlik, beraberlik ve dayanışma içinde tutabilmek için yeni kurallar koyar. Bu yeni inanç kuralları içinde tutabilmek içinde yasaklar da yer almaktadır. Yasaklar eski inanışlarla olan ilişkileri kesmeyi amaçlamaktadır. Ama sürekli olarak seçilmiş ve üstün bir halk oldukları vurgulanmaktadır. Bu şekilde koşullandırılan insanlar Kenan Ülkesine döndüklerinde farklı bir toplulukla karşılaşınca kendi inançlarının üstünlüğünü somut olarak görmüşlerdir**: ("İsrailliler Kenan Ülkesine gelince bura halkının ahlaksızlığından utanç duydular. Ana babaya saygı gösterilmiyor, çocuklar kurban ediliyor, her yanda hayasızlık ve cinsel sapıklıklar hüküm sürüyordu. Nitekim Kutsal Kitap'ın Levililer bölümü bu iğrenç şeylere karşı çıkmaktadır. Ayrıca yine bu bakımdan Tekvin'de Nuh'un oğullarından biriyle ve Sodom Gomora ile ilgili bir takım öyküler vardır" (Felicien C. Dinler Tarihi. Say. 127)**

Aşağılanan horlanan ve tutsak edilen bir ulusun direnci onun inancıyla karılarak asırlarca varlığını koruyacak bir yapının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Hıristiyanlığın Roma'da gelişmeğe başladığı dönemde, önce kuşkuyla karşılanmış ve ilk Hıristiyanlar çeşitli biçimlerde ve zalimce işkencelerle öldürülmüşlerdir. Ayaklanmalar büyük vahşetlerle bastırılmıştır. Mevcut yapı içinde sorunlara nesnel çözümün çözümsüzlük nedeniyle boş bıraktığı alanı öznel çözümler doldurmuştur. Doğa yasası burada da işlemekte ve boşluk tanımamaktır. Çaresizlikler insanları öznel çözümlere doğru sürmüştür: **"Bu insanlar başka neye bel bağlayabilirlerdi?**

Kaç kez umutsuzluktan bunalıp zalimlere karşı savaşa ayaklanmışlardı.

İskenderiye'de sokak çarpışmalarında yanıp yıkılmış evlerin harabelerinde daha ot bitmemişti. Koca semtler enkazlarla çevrilmişti, Birçok sarayın, İskenderiye'nin göğüs kabarttığı müzenin yerinde yeller esiyordu. Son ayaklanmada eşsiz bir vahşetle bastırılmıştı.

Sağ kalanlar ne yapmalıydı? Bütün kölelerin, bütün esirlerin Roma'ya karşı hep birden ayaklanacakları zaman daha uzaktı ve köleler, yapılacak tek bir şey kaldığını sanıyorlardı "mucizeye, kurtarıcıya, öbür dünyada ödüle bel bağlamak." (M. İlin.- E. Segal İnsan Nasıl İnsan Oldu. Say. 334)

Nesnel çözümlerin boş bıraktığı her alan öznel çözümler tarafından işgal altına alınmaktadır. Toplumun egemenleri çıkarlarının sürdürülmesinde yararlı gördükleri öznel çözümleri inanmadan ve bilerek ve isteyerek desteklemektedirler. Sisteme zarar vermeyen veya sistem yararına görülen her çözüm egemenlerin onanıyını almaktadır. **"Hıristiyanlığı yayanların konuşmalarına köle sahipleri de kulak kesilerek dinliyor ve sık sık şu soruları soruyorlardı kendi kendilerine: "Bu fanatikleri izlemeğe değer mi? Silaha sarılmasınlar da nasıl beklesinler Mesihlerini! " (İnsan Nasıl İnsan Oldu. Say. 335)**

Din ve üretim biçimi arasındaki ilişki açık olarak görülmektedir. Din üretim ilişkilerine emekçilerden (sessiz çoğunluk) yana müdahale etmediği sürece, egemenlerce sakıncalı gözükmektedir. Hatta Hıristiyanlık yaşayan insanların sorunlarının çözümünü o insanların ölümlerinin sonrasına

ertelemektedir. Böyle bir çözüm hiç kuşkusuz o günün Roma İmparatorluğu'nun koşullarının kaçınılmaz sonuçlarından başka bir şey değildir. Hıristiyanlığın şanssızlığı ise; bir yanıyla çok güçlü bir İmparatorluğun devamı olması, öte yandan da aynı İmparatorluğun çözülmeğe ve çürümeğe yüz tutmasıdır. Yoksul ve çaresiz kitlelerin umudu olan din aynı zamanda Roma İmparatorluğu'nundu kurtuluş umudu olmuştur.

"Artık üçüncü yüzyıl bitmek üzereydi. Yeni dinle savaşmanın anlamsız olduğunu Roma İmparatorları da anlamaya başladılar. Çünkü bu din evrensel imparatorluğun arayıp da bulamadığı evrensel dinin ta kendisiydi. Bu öyle bir dindi ki, kölelere ve esirlere sabır ve itaat telkin ediyordu.

Yüzyıllar süren izlemelerden sonra Hıristiyanlık zaferi kazandı. Roma İmparatoru Konstantin Hıristiyan oldu. Konstantin şöyle düşünüyordu: "İsa putperestlerin tanrılarından daha güçlü İmparatorluğu kurtarmak için, İsa'nın himayesine havale etmek gerek." Denize düşenin yılana sarıldığı gibi, Roma da haça sarılmıştır. Köleler haçlara gerilerek alçakça ölüme mahkûm edilirken, sonraları haç imparatorluğa bayrak olmuştu." (İnsan Nasıl İnsan Oldu. Say. 335)

İmparatorluk ve onun egemenleri kendi çıkarların koruyarak geleceklerini güvence altına alan yeni dine kurtarıcı olarak sarılmaları doğaldır. Bunun da ötesinde onu savunma ve koruma görevini üstlenmeleri de... Çünkü Hıristiyanlık tepki duyduğu yönetime alternatif sunmamış ve bir talepte bulunmamıştır. Dahası İsa: "Tanrı'nın hakkı Tanrı'ya, Sezar'ın hakkı Sezar'a" diyerek durumu daha da somut olarak ortaya koymuştur. Ancak üretici güçlerin gelişimini engelleyen feodal yapı çözülmeğe ve yerini yarı özgür üretici güçlere dayalı üretim biçimine bırakmaya başlamıştır. Bu oluşum insanların köleci düzenin, nesnel koşulların kaçınılmaz sonucu olarak değişmesine neden olmuş ve bu değişime insanlar tanık olmuştur. Yeni süreç öncekine oranla sorunların göreceli olarak azalmasına neden olmuştur. Bu süreçle insanların kurtarıcıya olan ihtiyaçları azalmış ve özgüvenleri artmıştır. Bir başka ifade ile artık insanların bir tanrı

peygambere ihtiyacı kalmıştır. İşte bu süreçte Ariusçuluk ortaya çıkmıştır. Ariusçuluk kilisenin ve egemenlerin tepkisiyle karşılaşmasına rağmen varlığını sürdürebilmiştir. Arius'un öğretisi: **"İsa'yı tektanrı, yani tanrıbaba ile tanrıoğul'un birliği olarak kabul etmez. İsa'yı böyle soyut bir tanrının yalnızca somut bir yaratığı, kısaca insan olarak görür. Başka bir deyişle, İsa'yı yaşadığı köleci düzenin baskı ve bunalımından kurtarmak ve de kitleleri kurtarmak için kendisine sonsuz sayıda insanüstü değerler yakıştırılan, bu değerlere ihtiyaç duyan biri olmaktan çıkarır. Bu yakıştırma tanrısal değerleri sınırlandırarak onu büyük ölçüde "insanlaştırır"...**

... kurtarıcı her şeyden önce insanüstü değil, ancak bir İnsan olabilirdi. Çünkü insan, insanı kurtaracak gücün, kendi eylem ve emeği dışında değil, kendinde olduğunu biraz olsun sezinlemeğe başlamıştı...

... Arius'un, tanrıinsan İsa'yı göklerden yere indirip insana indirgemesi, İsa'yı böyle göksel geçmişe sahip de olsa somut bir yaratık olarak göstermesi, insanı, onun emek ve eylemini yüceltiyor ve bu da, Hıristiyanlaşmış olsun veya olmasın, bütün büyük arazi sahiplerini ürkütüyordu. "(Yılmaz Öner. Din Üretim Biçimleri Üstüne Tarihsel Uzlaşma. Say. 11-13)

Bir yandan politikleşen kilisenin, öte yandan büyük toprak sahiplerinin istem ve baskılarıyla Ariusçuluk aforoz edilmiştir. Bu aforozun kendisinden beklenen sonuçları doğurmadığı açıktır. Çünkü verilmek istenen mesaj hedef kitlelere ulaşmıştır. İnsanlar sorunlarını ancak kendileri, kendi yöntemleriyle çözeceklerdir. Hıristiyanlık dünyasında bu süreçler yaşanırken, Arabistan Yarımadasındaki sancılı topluluklarda yaşama ilişkin yeni düzenlemeler üretilmeğe çalışılıyordu. Yani, sorunlu bir toplum koşulları gereği nesnel çözümlerin yetmezliği nedeniyle, öznel çözümler üreterek sorunlarını aşmaya çalışıyordu. Her şeyden önce üstünde yaşadıkları topraklar çok verimsizdi. İnsanlar çok güç koşullarda yaşamak zorundaydılar. Ulaşım ve ticaret olanakları oldukça kısıtlıydı. Belirli aileler dışında kalanlar korkunç düzeyde yoksulluk içindeydiler. Yaşama koşullarının zorluğu, kız çocuklarının diri diri kumlara gömülmesi ile sonuçlanan insanlık dışı bir uygulamayı dayatmıştı Bu koşullarda belirli bir

toplumsal artığın yaratılması ve her şeyin yeniden düzenli olarak üretilmesine olanak vermiyordu. Bu nedenlerle herhangi bir üretim tarzı yerleşmemişti. Kısaca vurgulamaya çalıştığımız bu olumsuz doğal koşullar yeni doğmakta olan dini belirleyerek şekillendirmiştir. İstila, işgal ve sürekli cihat bu koşulların sistematikleştirilmiş doğal ve kaçınılmaz sonuçlarıdır:

"Hazreti Muhammed'in ortaya çıktığı yıllarda Araplar karışık ve ilkel bir düzen içinde yaşamaktaydılar. Erkekler pek çok kadınla evleniyor, bakamayacakları kadar da çocuk sahibi oluyorlardı. Hele aileye yararlı olmayacak kız çocuklan diri diri toprağa gömülüyordu. Bu insanlara yol gösterecek biri ve yeni bir düzen gerekliydi. İşte Müslümanlığın ana çıkış nedenlerinin başında bu geliyor. "(Dünyamızı Değiştiren 100 Büyük Olay. Say. 163)

Bu yeni doğan dinin toplumun sorunlarına sistemli ve kalıcı yanıtlar verebilmesi ancak, düzenli bir üretim biçimi ile olanaklıdır. Oysa Müslümanlığın ortaya çıktığı ve yayıldığı ortamlarda böyle bir olasılıktan söz etmek oldukça zordur. Ekonomi sadece yağma ve talana dayanmaktadır. Bu önce Mekke ve Medine arasında yaşanmıştır. Talan ve yağmanın sürekliliği Mekkelilerin de Müslümanlığı kabul etmesi ve öte yandan tüm kabilelerin bir birlik altında toplanmasından sonra, dışa yönelme gereği duymuştur. 632 yılında Hz. Muhammed'in ölümünden sonra başlatılan fetihler şaşılacak bir çabuklukla gelişmiştir. Suriye, İran ve Anadolu'nun büyük bir kısmı ve Hindistan 32 yıl içinde fethedilmiştir. Daha sonra Mısır ve İspanya da fethedilmiştir. Ancak bu fetihler sırasında eski ve köklü dinden olan topluluklara inanç ve ibadetleri açısından dokunulmamıştır. Hatta istila sonrası ele geçirilen esirlerde eski yöneticilerin iş başında kalmalarına müsaade edilmiştir. Bu ılımlı yaklaşım bir kısım Hıristiyan ve Musevi’nin Müslüman olmasına neden olmuştur. Fethedilen ülkelerden sadece haraç alınmış ve alınan bu haraçlar akıllıca bölüştürülmüştür. Müslümanlığın geliştiği ve yayıldığı dönem güçlü imparatorlukların çöküp parçalandığı döneme rastlamaktadır.

"(a) İslam öncesi Arap (üretim tarzı elbette değil) hayat biçimi yağmanın sürekliliğini (yeniden üretimini) sağlayan ve bu sürekliliği kontrol eden bir sistemdi.

(b) Belli hiçbir üretim tarzına oturmayan, dolayısıyla "bunalıma" girmeyen hayat biçiminden kurtulmak da söz konusu olamazdı.

(c) O nedenle, İslamın getirdiği öznel değerlerde kurtarıcılık özelliği yoktu. Tam tersine yağmanın sürekliliği ve yeniden üretimini adil kılıcı moment vardı.

Gerçekten de toplumsal artığı yağmalamak, yağmanın sürekliliği Arap beylik ve aşiretleri için, bir ölüm kalım, kısaca hayat sorunuydu, dolayısıyla hayatın sürekliliği ve ayakta kalıcılığı açısından bu yağmaya süreklilik kazandırması ve bunu sağlayacak bir örgütlenme ve mekanizma gerekliydi. Arap topraklarında siyaset böyle doğdu. İslam bu örgütlenmeye ahlaki bir ideoloji getirmek zorundaydı ve getirdi. Böylece din siyasal yapının ayrılmaz parçası olacaktı, bu yoldan devleşecekti. Ve öyle de oldu, İslam dinin yağmayı kollayan (yarı) siyasal bir ideoloji olmaktan öteye gidemeyeceği belliydi, kaçınılmaz olarak fetihçi bir askeri ideolojiye dönüştü.

Nedir ki yağmacılık, belli bir adaleti desteğine alsa bile belli hiçbir üretim tarzı oluşturamazdı. O dönemlerde belli bir üretim tarzı altında yaşayan komşu halklar için tercih nedeni olamazdı ve olamadı da. Ancak benzer hayat biçimli bölgelerde yayıldı. Ve Arap-İslam'ın ekonomik siyasal gücü, dayandığı üretim biçimsizliği nedeniyle 10. yüzyıl sonlarında çöktü. Hulagu ordularına bu çöküntünün kabuklarını temizlemek kalıyordu. " (Yılmaz Öner Din Üretim Biçimleri Üstüne. Say. 34,35)

Görüldüğü gibi tüm yeni dinler sorunların yoğun olduğu ve sorunlara nesnel çözümler üretmeyen toplumlarda ortaya çıkmıştır. Sorunlara üretilen çözümler sadece mevcut yapının belirleyici doğal koşullarıyla ilgilidir. Bu nedenle de mevcut koşulların değişmezliği varsayımıyla çözümler üretilmeğe çalışılmıştır. Oysa iç ve dış koşullardaki farklılaşma ve değişimler değişmez olarak konan kuralları zorlamaya başlamıştır. Bunun sonucunda ise çatışmalar gündeme gelmiştir. Varlığını savunmaya çalışanlarla, değişimi talep edenler arasında çatışmalar kaçınılmaz olmuştur. Bu ise dinsel terörün kaynağını oluşturmaktadır.

Sorunlar, ihtiyaçlar ve bilinmezlikler var olduğu sürece din de var olmaya devam edecektir. Çünkü dinlerin ortaya çıktığı ortamların hepsinde bu sorunların olduğu görülmektedir Aynı toplumlarda benzer sorunların olması kaçınılmazdır. Özellikle bilim, teknik ve sistemli düşüncenin gelişmediği toplumlarda her şeyin basit olmasına karşın, en basit sorunları çözmek bile çok güçtür. Bu güçlükler barınma korunma ve beslenme konularında ağırlığını hissettirmektedir. Ortak sorunların ortak çözümlerle aşılmak istenmesi kaçınılmaz olarak topluluk inançlarını doğurmaktadır. Hiç kuşkusuz bu toplumların bir kan bağının da olduğu bilinmektedir. Kan bağı, inanç bağı ile pekişmektedir. Klanlar bazında farklı inançların ortaya çıkışının nedenlerinin açıklanması veya anlaşılması biraz daha kolaylaşmaktadır. Ancak, ekolojik koşulların inançların şekillenmesinde etkili olduğu görülmekledir. Besin kaynakları da inanç ve ibadet biçimlerini etkilemiştir. Kısaca toparlamak gerekirse her ilkel topluluk içinde bulunduğu koşulları belirlediği bir inanç sistemi kurmaktadır. Kurulan sistemler toplumun inanç ve ibadet biçimlerini belirlediği gibi yönetime ilişkin kurallar da koymuştur. Bu kural koyuculuk Hıristiyanlıkta net ve açık olmamasına karşın (özel koşullarnedeniyle) ilkel dinlerde ve tek Tanrılı Musevilik ve Müslümanlıkta çok net ve açıktır.

Kısaca vurgulamak gerekirse peygamberler üretir, egemenler bunu kendilerine göre düzenleyerek sürdürürler. Dahası bireysel inançları toplumsal hale getirerek onu inanç düzleminden ideoloji kurumsallığına dönüştürürler. Bu dönüştürme inananların yararına gözükmesine karşın özünde inanmayan egemenlerin çıkarlarına hizmet eder biçime dönüştürülür. İnanan kitleler dikkate alındığında egemenler ücretsiz savunucular ordusuna sahip olmuş olurlar. .Ama yoğun sorunların yaşandığı ve dinin ortaya çıktığı ilk dönemler için aynı şeyleri söylemek olanaksızdır

"Dinin, ister utangaç devrimci, ister konformist adaletçi nitelikte olsun, başlarında oynadığı düzenleyici rol, bir süre sonra çalışan kitlelerin karşısında yer alır. Çünkü yaşanan düzenin nesnel koşullarının, toplum/bütün kategorisi için, zamanla değişmez/kalıcı olduğu varsayımı, düzenin egemen (yani düzeni aynen yeniden üretmek isteyen) kesimlerce, bireylere, tıpkı peygamberlerin gönüllü olarak yaptıkları üzere, 'bu bir yasadır' diye anlatılır! İnsanlar, koşulların

değişmediğine, bu koşulların değişmesinde bireyin hiç katkısı ve çıkarı olmadığına, hatta olamayacağına, eğer katkısı olan faktörler varsa bunların da çalışan bireyler olmadığına inandırılır. O faktörler ekonomi açısından bakarsak maddi sermaye (doğal kaynaklar, üretim araçları) gibi birtakım üretim faktörleridir yâda ideoloji açısından bakarsak manevi sermaye gibi metafizik faktörlerdir." (Yılmaz Öner. Say. 20)

Daha önce de belirtiğimiz gibi bireyler toplumdaki nesnel koşulları salt güçleri ile değiştirme olanağına sahip değildirler. Bu ancak bir devrim sorunudur. Devrim ise, kendisine engel olmadığı sürece öznel koşullarla fazlaca ilgilenmez. Onun ilgilendiği mevcut nesnel koşullardır. Toplumlarda çoğu zaman devrimin objektif koşulları oluşur ama sübjektif koşullar yeterli olmadığı için devrimi gerçekleştirme olanağı yakalanamaz. Bizim asıl değinmek istediğimiz konu ise bireylerin nesnel koşulları değiştirme doğrultusunda hemen hemen hiç çaba harcamadıklarıdır. Bunda etkili olan şey o bireylerin inançları ve o doğrultuda beyinleri yıkanarak eğitilmiş olmalardır. Mevcut sistemler dinsel inançları kendi varlıklarını sürdürmek yönünde etkili bir araç olarak kullanabiliyorlarsa o zaman din kitlelerin yönetiminde egemenlerden yana bir tavrı onaylarken kitleleri de büyük ölçüde etkisiz hale getiriyor demektir. Dolayısıyla belirli bir toplumda kabul gören dinsel inançların değişmeyeceğini kabul eden bireyler, egemenlerce zapt edilen bu toplumlarda tıpkı inançlar gibi nesnel koşulların da değiştirilmeyeceği inancındadırlar çünkü bu şekilde koşullandırılmışlardır.

Her sorun bir çözüm veya çözümlerin önkoşuludur. Aynı şekilde değişimlerin de önkoşulu sorunlardır. Sorunların nesnel çözümlerine bilgi, deney ve gözlem yoluyla ulaşılır. Öznel çözümler ise genellikle spekülatiftir. Nesnel çözümlerle kesiştiği gibi, ondan uzaklaştığı anlar da olur. Ancak vurgulamamız gereken şey dinlerin sorunlara Öznel çözümler üretmiş olmasıdır. Öznel veya nesnel çözümler bütün bireysel veya toplumsal bazda belli bir süreç için çözüm setini oluşturur. Bilimsel çözümler gelişim ve değişmeleri benimser. Fakat dinsel çözümler içinde bulunduğu koşullardan kaynaklanan sorunlara çözüm olarak değişmez, kesin ve katı kurallar üretir. Toplum veya bireyin yaşama ilişkin çözümleri nesnel ve öznel çözümler toplamına eşittir. Bu çözüm seti bire birlik bir

oluşumu yansıtabileceği gibi. nesnelin ya da öznelin ağır bastığı görüntüleri de yansıtabilir. Yaşanan sürecin nitelikleri görüntü değişimlerini etkiler. Yasam koşullarının normal olduğu, insanların yarınlarından umutsuz olmadıkları süreçlerde nesnel çözümlerin ağırlığı artar. Sorunların yoğun olduğu dönemlerde ise öznel çözümlerin ağırlığı artar.

İnsanların maddi ve manevi yanları bileşik kaplara benzer. Maddi sorunların az olduğu koşullarda maddi yan yükselmeğe başlar. Bu yükseliş aynı oranda manevi yanda düşüşe neden olur. Tersi durumlarda ise manevi yan yükselir, buna karşılık maddi yanda düşüş olur. Bu ise tamı tamına dinin sorunlara çözüm üretme çabalarından doğduğunu kanıtlar. Genellikle üretilen çözümler, yalnızca mevcut sorunları çözmeğe yarar. Ancak, yapıyla uyuşan bu çözümler olası gelişmelere yanıt verebilecek konumdan uzaktır. Bu özelliği nedeniyle mevcut yapıyı koruyup sürdürme çabasındadır. Bu statükocu yaklaşımı, başlangıçla mevcut üretim ve bölüşüm biçimine karşı olan, içinde bulunduğu koşullar gereği ilerici, devrimci bir rotada olan din, üstte belirtilen özelliği nedeniyle tutucu bir konuma sürüklenir. Daha doğrusu, yerinden kıpırdamadığı için zaman ve değişen koşulların gerisinde kalır. Bu geride kalış ise en çok dinin oluşturduğu yapıda egemen olanların işine gelir: **"... evrensel bütün denen kategorinin nesnel koşullarının değişmezliğini varsayan peygamberlerin, bu varsayımdan yola çıkarak giriştikleri eylemlere gelelim. İşte burada, söz konusu varsayımı insan kitlelerine de varsaydıran eylemlerle karşılaşıyoruz.**

Bu eylemlere toplumsal sınıflaşmanın giderek hızlandığı dönemlerde elbette daha sık rastlanıyor. Aslında büyük insan kitlelerinin, herhangi bir düzenin nesnel koşullarının değişmediği bilincine ermesi olanaksızdır. Tam tersine, bu koşuların, sınıflaşmanın hızlandığı dönemlerde elle tutulur gözle görülür biçimde değiştiğini başkalarında, yani bu koşullardan özel çıkarı olanlarda, ama kendisi de yabancılaşarak görmektedir. Ne var ki insanın kendi başına eremediği bu değişmezlik bilinci, yukardaki varsayımı yapan peygamberler veya yapmakta çıkarı olan egemenler tarafından, insana 'sahte bilinç' olarak dışardan aşılanır. Toplum denen ve organik yapısı belli bir üretim tarzı tarafından oluşturulan 'bütün'deki siyasal eylem de böyle başlar, yani

siyaset ilkin egemenler tarafından keşfedilir ve de uygulanır. (Yılmaz Öner. Din Üretim Biçimleri Üstüne Tarihsel Uz-Say. 19/20)

Konumuz açısından bakıldığında inançların olumlu ve tutarlı yanları olmasına karşın asırlar boyu teröre kaynaklık ettiği de bir gerçektir. Aslında ilkel dinlerin ve ulus dini savında olan inanç sistemlerinin dinsel terörü besledikleri yadsınmayabilir ama evrensellik savında olan dinlerinde zaman zaman teröre kaynaklık ettiği görülmüştür: **"... din ta eski zamandan beri insanları kah birleştirmiş, kah ayırmış, imparatorluklar kurmuş, imparatorluklar bozmuş, en korkunç savaşlara neden olmuş ve hatta salt erkekler karşısına yenilmez bir engel olarak ruhu koymuştur. Bundan başka da uluslararasında savaşa neden olduğu gibi bireyin de içinde, ruhunda dramatik savaşımlar yaratmıştır. Bazen doğaya meydan okumuş ve onu büyülemiş insanı sefalet içinde mutlu, bolluk içinde mutsuz yapmıştır. "(A. Adnan Adıvar Bilim ve Din, Say. 17)**

TERÖRİZMİ ÜRETEN ORTAMLAR

"Terörizm, sorunlu bir bedenin kendi hücrelerince yok edilmeğe başlandığı bir toplumsal kanser sürecidir. Bu savaşta sonuçlarla savaşmak geçilmez bir bataklığa saplanmaktır. Temel çözüm, nedenleri ortadan kaldırmaktan geçer."

(Ferhan Ercan)

Ekonomik özgürlük; demokratik özgürlüklerin hazırlayanı, güçlendiricisi ve temelidir. Ekonomik özgürlükleri olmayanların demokratik özgürlüklerinin olmayacağı açıktır. Demokrasi bir noktada farklı oyun ve yöntemlerle sorunları çözebilme becerisi ve yetisidir. Her konuda istenir sonuçlara ulaşmak mevcut engellerin aşılmasıyla olanaklıdır Uygun ortamda engeller legal yollarla aşılır. Eğer legal olarak engelleri aşma yolları kapatılmış ise o zaman da engeller illegal yollardan aşılmaya çalışılır. Bu ise gizli örgütlenmeyi gerektirdiği gibi kaçınılmaz olarak şiddeti de bünyesinde taşır. Çünkü şiddet bazı noktalarda yaşama istemini haykıran bir çığlık, varlığını duyurmak ve kanıtlamak isteyen bir çaba. Kimliklerini kabul ettirmek isteyenlerin kavgalarının içgüdüsel araçlarından biridir. Ve yine terör

zayıfların güçlülere karşı kullanmak zorunda kaldıkları en son ve en etkili bir silahtır. Hemde öyle bir silah ki insanlığın tüm insanlara miras bıraktığı bir silah...

Saldırganlık insanlarda doğuştan var olan bir dürtüdür. Ama bu dürtü öz savunmaya ve varlığını sürdürmeğe yöneliktir. Varlık sürdürmenin güç olduğu koşullarda bu dürtülerin belirgin olması ve ön planda gözükmesi oldukça doğaldır. Ancak bu dürtüler sadece insanlarda değil, tüm canlılarda var olan bir dürtüdür. Öz savunma ve varlık sürdürmenin risklerinin azaldığı koşullarda bu temel dürtüler yaratıcılığa evirilmektedir. Ekonomik ve demokratik özgürlüklerin olduğu bir ortamda saldırganlığın ve öz savunmanın olması için bir neden kalmamaktadır. Bunun yerine kendini gerçekleştirme, üretme ve yaratma ön plana geçmektedir.

Belli bir düzeye yükseltilen toplumsal yaşantıda insan yaşamının doğasına aykırı olarak bazı engellemeler ortaya çıkınca, insanlar çaresizlikleri ve çözümsüzlükleri nedeniyle ilkel doğalarına dönmektedirler. Ancak, her geriye dönüş ilk doğanın birebir tekrarı değildir. Bu helezonik bir gelişimin durak noktaları gibidir. Çözümsüzlük ve baskı hemen terörü gündeme getirmez Terörün gündeme gelebilmesi için önce bir engellemenin ve ardından çaresizliğin ve çözümsüzlüğün olması gerekir. Ancak bu süreçlerden sonra tekrar varlık koruma ve öz savunma güdüsü belirleyici konuma yükselir ve daha önce değinildiği gibi, bu koşulların gereği ilkeli geçen ama koşulların belirlendiği bir ilkel savunmadır. Bu savunma bireysellikten kurtarılarak toplumsala dönüştürüldüğünde haklı ve farklı taleplerle terör gündeme gelmektedir. Yani başka bir anlatımla; öz savunma ideolojik bir içeriğe büründüğünde terör kaçınılmaz hale gelmektedir ki kitleler üzüntülerini terörle ifade ettikleri gibi, sevinç ve mutluluklarını da terörle anlatmaktadırlar. Öylesine ki; terör yaşamın ayrılmaz bir parçası, bir başka ifade ile tek ifade aracı olarak görülmektedir. Böylesi bir toplum bireylerinin sağlıklı, tutarlı ve mantıklı olduklarını söylemek olanaksızdır. Ancak unutulmaması gereken şey ise, toplumun bir sıvı gibi olduğu ve konduğu kabın şeklini aldığıdır. Burada asıl eleştirilmesi ve suçlanması gerekenler konduğu kabın şeklini alan toplum değil, toplumu sadece kendi istedikleri kaplara koyan veya koymak isteyenlerdir. Bu istemi dayatan ulusal giysili uluslar üstü sermaye ile eklemlenmiş olan sermayedir.

İşsizliğin, açlığın, rüşvetin, vurgunculuğun, ahlaksızlığın, fuhuşun, aldatmanın, değerler yitiminin, enflasyonun ve adaletsizliğin; güvensiz ve güvencesiz bir yaşamda yarınsızlık korkusunun egemen olduğu bir toplumda; yasakların hüküm sürdüğü ancak güçlülerin yasa ve yasak tanımadığı, düzenin istenerek ve bilinçli olarak düzensizliğe dönüştürüldüğü ortam ve toplumlarda arkasız, yarınsız ve güvencesiz kitlelerin en doğal ilkel öz savunmalarına dönmeleri yaşamsal bir önem kazanmaktadır. Bunu mantığı şu; her birey gücü oranında yaşama hakkına sahiptir! Bu güç demokratik katılım ve belirleme gücü değil, varlığını öz gücüyle koruma dayatmasıdır. Böyle bir zorunluluk kimi bireyleri ilkel sayılabilecek örgütlenmelere itmekte hatta zorlamaktadır. Bu örgütlenmeler egemen güçlerce yasaklar yoluyla engellenmek istendiğinde ise illegal terör örgütleri ortaya çıkmaktadır. İnanca ilişkin ideolojiler ise bu tür örgütlenmelere hazır kalıplar sunmaktadır.

Korku, baskının ve terörün doğurganıdır. Bu nedenle yönetenler genellikle kitleleri bazı hayali kavramlarla korkutarak çıkarlarını engelleyebilecek gelişmeleri doğmadan ana rahminde boğmanın bir yolunu bulurlar. Zaten toplumlar baskı ile denetim altında tutulmaya çalışıldığında toplumsal mantık gerilemeğe başlar. Uzun süre insanlar komünizm umacısıyla korkutularak denetim altında tutulmuşlardır. Ancak günümüzde ise (Yeni Dünya Düzeni), bölücülük ve terör kavramlarıyla geniş kitlelerin denetim altında tutulmaya çalışıldığı görülmektedir. Tek tek bireylerin ya da küçük örgütlerin gücü (örgütlü devlet yapısında) bir ülkeyi bölmeye yetmez. Bu bilinir ama yine de insanlar bölücülük tehlike ve korkusu içinde yaşatılırlar. Bu aslında kişisel çıkarı korumak için yapılan bir tercihtir. Bu tercihini yaşama geçirilmesinde her türlü yol ve yöntem kullanılır. Bu yol ve yöntemler içerisinde gerçek (fiili) bölücülükte vardır. Kendisi için sonsuz özgürlük ortamı yaratarak genel çoğunluğun demokrasi taleplerini görmezlikten gelmek veya bu istemleri şiddetle veya yasaklarla engellemek gerçek bölücülüktür. Bunun gibi, gelir bölüşümünü adaletsizleştirmek ve bunda direnmek işsizliği korkunç sayılara ulaştırmak, üretim yerine rant ekonomisini tercih etmek ve bunun için gerekli koşulları yaratmak toplumu bilerek ve isteyerek bölmektir. Hukuki olarak ifade etmek gerekirse, taammüden bölme işlemini yaşama geçirmektir. Herhangi bir ülkenin bölünmesi ise, önce toplumun bölünmesinden geçmektedir. Farklı gelir,

farklı eğitim, farklı sağlık, farklı güvenlik, farklı inanç ve farklı kimlikleri yaratmak aynı din, aynı ırk, aynı dilden olan topluluk veya devletleri bile böler. Yani fiili olarak bölünmeyen toplulukların (ülkenin kendi egemenlerinin sınırsız ve sorumsuz kazanç peşinde olmaları dışında) hiçbir zaman ülkeyi bölme talebine yönelmeleri düşünülemez. Ancak yaratılan fiili durumlarla gerçek bölücülüğün temellerini atmaktadırlar. Gelir eşitsizlikleri her geçen gün büyümekte. Zengin her geçen gün zenginleşirken, yoksullar ise daha da fazla yoksullaşmaktadırlar. Bu sadece az gelir demek değildir elbette. Daha çok işsizlik, daha çok endişe, yarınsızlık korkusu, daha az eğitim, daha az sağlık ve kısacası, insan olmasına karşın daha az insanca yaşamak!.. Böylesine dayatılan bir fiili durumun kabul edilmesi olanaksızdır. İnsanım diyen her birey bir biçimde bu dayatmalara sadece insan oldukları için karşı çıkmakta ve gerçek bölücülerin hesaplarını ve çıkarlarını bozmaktadırlar. Baskı ve şiddeti üreten korku, kitleleri tutsak almaktadır. Tutsaklık başkaldırının, isyanın ve kavganın doğal serasıdır. Ancak burada şu soru sorulabilir başkaldırı ve isyan hangi rotayı izleyecektir? Toplum isyan etme noktasına bilerek ve istenerek sürülmüş ise yani taammüden getirilmişler ise, pozitif değil, negatif bir rota izlemek zorundadırlar. Bunun için ise otantik kalıplar, yani din özellikle hizmete hazır biçimde el altında tutulmaktadır. Çünkü dinin en devrimcisi bile gününü aşamaz. Ama bu da bilerek ve istenerek hazırlanan bir tuzaktır. Toplumlar genellikle bu tuzağa düşmekten kurtulamamaktadırlar.

Bireyler bazında teröre sürüklenme ve bilinçli olarak itilme yukarıda kısaca vurgulanmaya çalışıldı. Ancak bu yönetilenler kesiminin başvurmak zorunda kaldıkları kaçınılmaz bir olgudur. Bu onların insan olmalarından ve insanca yaşama taleplerinden başka bir şey değildir. Ama bir de işin yönetenler cephesi olduğu göz ardı edilmemelidir. Bu cephe mevcut toplumda en üst olanak ve donanımlara sahip olan bir kesimdir. Demokratik yönetim gibi, terör ve baskı ile yönetim de yönetenlerin tercihleri arasındadır. Kendilerince aşılması zorunlu olan mevcut koşullarda aşılamaz ise, yönetenler de terörün tırmanmasını tercih edebilirler. (Çünkü kitleler gerçeği görünceye değin ay bacayı savuşur) Bu tercih onlara mevcut yasal koşulları aşan baskılar uygulama ortamını yaratır ve uygulanan baskılar ideolojik kurumlar aracılığıyla yanıltıcı bir haklılık görüntüsü oluşturup

gelişmesine katkıda bulunan muhalefet önderleri kelimenin tam anlamıyla yaratılan terör ortamında kim vurduya giderler. Bu yönetenlerin negatiflerle sağlanan pozitifleridir. Yönetenler bu gibi çıkarlar için terör ortamı yaratmada tüm legal ve illegal (kontrgerilla. Milli İstihbarat, Özel Tim vb.) örgütlerini cepheye sürerler. Bu gibi koşullarda bireylerin devlete karşı haklılıklarını savunarak kanıtlamaları olanaksız değil ama olanaksız gibidir. Yani, terörün bir cephesi yönetilenler ise, öteki cephesi de yönetenlerdir. Doğa boşluk kabul etmez. Ancak, dolu gibi gözüken her alanda birtakım boşlukların olması yadsınamaz. Çünkü doğada sürekli olarak hep aynı kalabilen bir şey yoktur. Her şey sürekli olarak değişmektedir. Değişim pozitif olabileceği gibi, negatif de olabilir. Her pozitif gelişim mevcut alanın çok boyutlu olarak genişlemesi anlamına gelir. Bunun gibi, her negatif gelişim de yeni boşluklar doğurur. Doğan her boşluk mevcutların genişlemesene (pozitif anlamda) olanak sağlarken, yeni gelişmeler olabileceğinin de habercisidir. Ancak yeni gelişmeler varlığını kanıtlamak ve geliştirerek varlığını sürdürebilmek için daha radikal yönelimler ve çabalar içinde olabilir. Bu ise varlığını sürdürmek için şiddete başvuracağı anlamına gelir.

Din yadsınabilecek veya yok sayılabilecek bir olgu değildir. Mevcut koşullarda varlığını sürdürmeğe devam edecektir. Toplumlarda dinin etkisin azaltabilecek iki unsurdan söz etmek olanaklıdır. Bunlardan biri ekonomik güç diğeri de son belirlemede ilk koşulun türevi olan kültürdür. Bireysel bazda ise gençlik... Toplumlar krize girdiklerinde din gereksinimi artmakta ve dinsel akımlar gelişmektedir. Bu ise nesnel çözümlerin yetersiz olması nedeniyle boşlukların doğmasıdır. Bireysel bazda ise, toplumsal kriz dışında bireyin kişisel krizidir. Bireylerin kişisel krizleri yaşlanma ile ivme kazanır. Sorunlu toplum ile sorunlu yaşlılar, dinsel etkinliğin motor gücüdür. Bu iki etken birleştiğinde toplumda normal dışı veya mantık dışı gelişmeler kaçınılmaz hale gelir.

Her ılımlı, bünyesinde onu geliştirecek (negatif veya pozitif) daha şiddetli güçler ile onu geriletecek güçlerle birlikte var olur. Nesnel çözümler olumlu yanı geliştirirken, krizler nedeniyle kaçınılmaz olan öznel çözümler ise olumsuz yanları besler. Ilımlı cinsteki nesnel çözümler barışı, insan

haklarını ve demokrasiyi güçlendirirken öznel çözümler ise şiddeti ve şiddete dayalı çözümleri üreterek besler.

Ilımlı İslam politikaları öncelikle İslam'ı onaylamıştır. Bu onaylama ne inanç bazında, ne de inançlara saygı bazındadır. Sadece sermayenin çıkarlarının korunmasını amaçlamaktadır. Ancak bu onay kaçınılmaz olarak ılımlı içindeki alt radikal grupların gelişmesini de kaçınılmaz kılmaktadır. Uluslar üstü sermaye açısından ılımlı İslam paylaşmayı sermayenin istediği biçimde kabul edebilendir. Oysa ılımlı yapının geliştirdiği alt radikal gruplar ise emperyalizmin istediği gibi değil, kendisinin belirleyeceği bir paylaşımı kabul ettirmeğe çalışandır. Bu ise kârdan zarar etmek anlamına gelmektedir. Böyle bir paylaşımı dünyayı yönetir hale gelen işletmelerin veya sermaye gruplarının kabul etmesi imkânsızdır. Çünkü sermaye kazandığı sürece varlığını koruyabilmektedir. Tasarladığı veya olası karlardan zarar etmeğe başladığı an, karşısında bir başka gücün gelişimine göz yumması ya da teslim olması anlamına gelir ki buda onun sonunun başlangıcı demektir. İnanmak, inancın gereklerini yerine getirme (ibadet) yükümlülüklerini bir yük olarak inanan bireylere yükler. Bu bir sorumluluktur. Ancak bu sorumluluk başka sorun ve sorumluluklardan kaçmanın gerekçesi olamaz. Fakat inananlar genelde bu kolaycılığa sapma eğilimindedirler. Karşılaşılan sorunların çözümlerini ya bir inançsal açıklamaya bağlar, ya da yetki ve sorumluluktan ilahi güçlere bırakarak sorunlardan kurtulmaya çalışırlar. Bu kolaycılık, direnmenin, üretmenin, yaratmanın, değiştirip dönüştürmenin önündeki en büyük engellerden biridir. **"İnanç aklın sustuğu yerde başlar" (Cahit Tanyol Laiklik ve İrtica. Say. 13)** diyerek bu gerçeği açık bir şekilde vurgulamıştır. Bu kolaycı yaklaşım düşünmeyi ve sorun çözmeyi engeller. Hiç kuşkusuz bu bireyin kolaycı yaklaşımıdır. Bireyi bu yola yönelten zordan kaçma güdüsü olarak açıklanabilir ama: aslında bu bilgi ve kültür yetmezliğinin kaçınılmaz sonucudur. Bu yaklaşımlar inançta değişmezliklerin temelini oluşturmaktadır. Bu değişmezlik tutsaklığı sadece dine ilişkin alanlarda uygulansa belki de fazlaca bir sorun çıkmayabilir ama bu yaklaşım yaşamın tüm alanlarına uygulandığı an sorunların çıkması kaçınılmazdır. Zaten egemen öğretiler de bireyleri bu yönde koşullandırmaktadırlar. Bu bilinçli ve çıkarcı yaklaşım mevcut sistemlerin değiştirilmemesinin sigortası ve

güvencesi oluyor. Bu ise, egemenlerin egemenliklerinin sürgit güvence altında olmasını sağlıyor.

Oysa her yeni yorum değişen koşullara koşul yeniden uyarlama taleplerinden başka bir şey değildir. Köklü dinlerdeki mezheplerin ortaya çıkışı bu savımızı kanıtlayan gerçeklerden biridir. Yoksa mezheplerin durduk yerde ortaya çıktıklarını söylemek olanaksızdır. Her mezhep değişen somut koşullara yeniden uyumun en açık ifadesidir. Ancak; kurallar açısından değişmezlikleri dayatan inançların değişim süreci içinde çelişmelerle karşılaşması kaçınılmazdır. Fakat; kuralların alışılmışa dönüştüğü süreçte mevcut yapıdan (üretim, bölüşüm biçimleri) hoşnut olanlar bu yapının değişim nedeniyle de olsa değiştirilmesine karşı çıkarlar. Karşı çıkanlar sermaye sahipleridir. Sermaye sahipleri kadar mevcut inanç sistemi içinde belirli mevkilerin sahibi olan ruhban sınıfı mensupları da değişimlere karşı çıkarlar. Bu nedenle yeni yorumlar mahkûm edilir. Oysa her yeni yorum bir yeniden düzenleme -değişen koşullar nedeniyle- anlamına gelir. Bu ise mevcut yapının yetersizliğinin -geniş kitleler açısından- en açık ifadesidir.

Azgınlaşan sermayenin her alandaki yaşama yönelik saldırıları (İşsizlik, güvencesizlik, yarınsızlık, umutsuzluk, korku, endişe, yalnızlık, çaresizlik, rüşvet, hırsızlık, yalancılık, dolandırıcılık, sahtekârlık, eğitimsizlik, yetersiz sağlık koşulları vb.) hiç durmaksızın sürmektedir. Ayrıca dünya devleti kurma savında olan gerçekte ise dünya jandarmalığına zorla el koymak isteyen uluslar üstü sermaye bilim, teknoloji ve eğitimi de olabildiğince kontrol etmektedir. Özellikle medya aracılığıyla ulusal sınır tanımaksızın hem pazarlara girmekte, hem de insanların beyinlerine el atarak bireylerin bilinçlerini çarpıtmaktadır. Ve insanları sürüler halinde istediği yönlere yöneltmektedir. Bu kaçınılmaz oluşum her ülkeyi farklı düzeylerde etkilemektedir. Bu bunalımlardan çıkış için gerek duyulan demokratik yollar egemenlerce kapatıldığı için toplum sorunlarını nesnel yollarla değil, öznel yol ve yöntemlerle Çözmeğe yönelmektedir. Böyle olunca da mevcut toplumlar bunalımlara; bunalım ortamları ise. dinsel terörü üretmeğe gebedir. Bu ise dünya genelinde tepki gruplarının oluşmasını kaçınılmaz kılacaktır ve dünya genelinde önümüzdeki süreçte terörizmin tırmanacağı anlamına gelmektedir. Belirli bir süre sol muhalefet toparlanıncaya ve yeni

çözümler üretinceye dek sahnede gözükmeyebilir. Ancak dinci, ırkçı ve etnik örgütler uzun süre önümüzdeki süreçte etkinliklerini sürdüreceklerdir.

DİNSEL TERÖRÜN AMAÇLARI

"Dinin olduğu yerde kolayca disiplin kurarsınız, ordu bile kurarsınız."

(Macchiavelli)

Terörün ne olduğunu irdelemeğe geçmeden önce onun tanımına bakmak gerekir: **"Terörizm, Tedhişçilik olarak da bilinir, siyasal bir hedefe ulaşmak amacıyla devlete, halka ya da bireylere karşı sistemli şiddet eylemlerine başvurma" (Ana Britannica)** Terörün tanımında sistemli şiddetin olması gerektiği vurgulanıyor. Aynı zamanda süreklilik de gerekmektedir. Bu sistemli şiddeti ancak örgütler uygulayabilir. Söz konusu örgütler devlete karşı olabileceği gibi, devletin güvencesinde olması gereken halka veya tek tek bireylere karşı da olabilir. Yada devletin bünyesinde yer alan kimi gizli örgütler de olabilir ama örgütün bağlı olduğu en büyük örgüt bunun sorumlusudur.

Terörün kapsamında fiziki şiddet ve zarar verme vardır. Fiziki şiddet belirli amaçlarla halkı, bireyleri ya da devleti hedef alıyorsa görevlilere karşı uygulanan ve maddi zararlara yol açan eylemlerdir. Her terör eyleminde mevcut yasalar dikkate alındığında bir yasadışılık söz konusudur. Yasa dışı olan terör eylemleri aynı zamanda ahlak dışı da olabilir. Eğer söz konusu terör devlet tarafından yöneten sınıflar lehine ve yönetilenlere karşı uygulanıyorsa, o zaman yasa dışı yerine hukuka aykırı ifadesini kullanmak gerekir.

Sistemli terör uygulamaları toplumlarda sınıfların oluşması ve örgütlerin ortaya çıkmasıyla insanlığın gündemine girmiştir: **"Terörizme tarihin her döneminde ve bütün ülkelerde rastlanmıştır. Eski Yunanlı tarihçi Ksenophon (İ.Ö. 471-349) yapıtlarında düşman topluluklara karşı psikolojik savaşın etkisinden söz ederek bu konuya değinir. Tiberius (hd 14-37) ve Galigula (hd 37-41) gibi Roma İmparatorları yönetimlerine karşı çıkanları yıldırmak için sürgün, mal ve mülkten**

yoksun bırakma, idam gibi yollarla terörizmin en koyu örneklerini verdiler. İspanyol Engizisyonu heretiklikle suçladığı kişileri cezalandırmak için keyfi tutuklama, işkence ve idama başvurarak açık bir terörizm uyguladı. (Ana Britannica Ansk. C.20, Say. 549)

Günümüze gelinceye değin terörizm çok farklı aşamalar geçirmiştir. Özellikle gelişen teknolojiden yaralanan teröristler vurucu güçlerini ve bu oranda da etkinliklerini artırmışlardır. Otomatik silahlar, elektrikli patlayıcılar, zehirli gazlar teröristlerin vurucu güçlerini arttırmıştır. Bu teknik olanakların yanı sıra kitle iletişim olanaklarının gelişmesi ile terörizmin kitleler üzerindeki etkisi daha da artmıştır. Bir yandan da terörizmin uygulama alanı genişlemiştir. Ulusal kurtuluş mücadelelerinde, aynı toprak parçası üzerinde hak iddia eden gruplar arasında, devletlerden muhaliflerine karşı, mezhepler arası çatışmalarda, inanç farklılıkları nedeniyle, siyasal amaçların propagandası nedeniyle, bir takım hak taleplerinde vb. Bizim üzerinde duracağımız alan sadece dinsel terörle sınırlı. Dinsel terör inançların ortaya çıkışıyla gündeme girmektedir. Bu ise hem geniş bir zaman dilimini, hem de geniş kitleleri kapsamaktadır. Özellikle “Yeni Dünya Düzeni" dayatmacasında hedef politikanın etkili bir yanı, önümüzdeki süreçte insanlık uzun süre dinsel terörle birlikte yaşamak durumunda kalabilir. Çünkü düşük yoğunluklu yerel (bölgesel) çatışmalarda din ve milliyetçilik kavramları araç olarak kullanılmaktadır. Dünyanın egemeni olduklarını zor kullanmak da dahil çeşitli araçlarla (ekonomik, politik) kabul ettirmek isteyen uluslar üstü sermayenin planlamasında yer almaktadır. Her din bir toplumsal ihtiyaçtan doğmuştur. Bir başka ifadeyle toplumların mevcut sorunlarını çözme çabaları dinleri doğurmuştur. Bu nedenle insanlar sorunlarının çözümünü inandıkları din sisteminden beklemektedirler. Farklı bir açıdan bakıldığında, sorunlar yoğunlaştığında dinsel çözümlere yönelme artmaktadır. Bu yaklaşım insan doğası dikkate alındığında doğal gözükmektedir. Çünkü mevcut sorunlara nesnel çözümler üretilmediği sürece kitlelerin öznel çözümlere yönelmeleri yaşamsal bir zorunluluktur. Bu süreçte dinsel terörün uygulanması bir bakıma kitlelerin (örgütlülükleri ardında) politika üretenlere (çözümsüzlük politikaları da dahil) ve yönetenlere var olduklarını ve insanca yaşamak istediklerini haykırmalarından başka bir şey değildir!..

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi terörü ve terörizmi ve teröristi şöyle tanımlıyor: **"Bir gücü bir iktidarı zorla kabul ettirmek amacıyla sistemli bir biçimde şiddet kullanma, yıldırma, tedhiş"** diye tanımlarken, terörizmi de; **"Bireylerin ya da azınlıkların şiddete dayanan ve kişilere, mallara ya da kurumlara yönelik siyasal eylem, bu şiddet eylemlerinin tümü. Bireysel ya da ortaklaşa terörizmin çeşitli biçimleri (cinayet, rehine alma, patlayıcı yerleştirme, sabotaj vs.) olabileceği gibi çeşitli erekleri (ülkenin bağımsızlığı, bir siyasal rejimin devrilmesi, devlet siyasetinin bazı yönlerine itiraz vs.) de olabilir,"** Terörist ise; **"terörle ilgili, terör yaratan, terörizm yanlısı, terör eylemlerine katılan, tedhişçi"** şeklinde tanımlanmaktadır. Hiç kuşkusuz terör uygulayanların belli amaçları, inançları, ideolojileri ve bir takım beklentileri vardır. Bu gerekçelerle yaptıklarını haklı, gerekli veya bir savunma gereği olarak görebilirler. Burada şiddeti algılayan ve yaşayanlar cephesinden olayın net bir fotoğrafını elde etmek olanaklıdır. Yani terörü algılayanlar değil: onu tanımlayanlar, tanıklar veya yaşayanlardır: **"Şiddet belirli eylemleri yapanlardan çok onların tanığı ya da kurbanı olanlara ait bir kelimedir." "Verili bir eylemi bu terimle adlandıran kimdir ve bulunduğu sosyal konum nedir? Ayrıca şiddet, kolaylıkla bir ideolojik çerçevenin içine itilebilecek bir kavramdır ve özellikle de bir dizi eylem ve siyasa içerisinde ahlaki uygunsuzluğu simgeler hale gelir. Tahayyüllerdeki sıçrama yoluyla insanlar, şiddet eylemlerinin sosyal kargaşa içeren başka eylemlerle (grevler, siyasi olaylar, vs.) ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğuna ikna olurlar." (David Riches - Antropolojik Açıdan Şiddet. Say. 12-13)**

Terör, yeri, zamanı, şiddeti ve kurbanı belli olmayan bir eylemdir. Kitleler sindirilmek istendiğinde kurbanlar sıradan olabilir ancak, mesaj verilmek istenen bir kesim var ise kurban özellikleri olan biri veya birileridir. Burada teröristlerin belirli amaçlarının olduğu görülmektedir. Teröristler tüm kitleleri etkileyen ve hedef alan saldırıları ile korku ve endişe ortamı yaratmak isteyebilirler. Bu amaçla savunmasız insanların topluca bulundukları yerlere bomba koyma ve ya kundaklama gibi eylemlere yönelebilirler. Örneğin bir tren istasyonuna konan bomba o anda orada bulunanlara zarar verir ama olayın geçtiği mekânın yüzlerce kilometre uzağında bulunan ve olaya ilgi duyan tüm insanların korkmasına ve paniğe

kapılmasına neden olur. Bu tür eylemlere karşı tepkiler ise çok farklı gelişir. Kabuğuna çekilme, kınama ya da şiddete karşı şiddetle tepki verme. Bu noktada teröristler belirli ölçülerde amaçlarına ulaşmış olurlar. Endişe, korku, dehşet, kargaşa ve karşı şiddetle alevlenerek tırmanan terör ortamı...

Konumuz açısından üzerinde ayrıntılarıyla duracağımız dinsel terörün de belirli amaçlarının olması kaçınılmazdır. Dinsel terörün genel amaçlarını ana başlıklar halinde şöyle sıralayabiliriz.

I- Yeniden Kurmak Amacıyla Terör:

Mevcut koşullardan hoşnut olmayan kitlelerin sistemi değiştirmeyi amaçlayan söylemler çerçevesinde toplanarak; mevcut yönetimi devralmak yada ona el koymak amacıyla harekete geçmeleridir. Demokratik bir örgütlenme ortamında öncelikli hedef devralmaktır. Antidemokratik yapılarda ise amaç, el koymaya yöneliktir. Mevcut yapıyı devirmek kurulu düzen nedeniyle oldukça zordur. Bunun için önce mevcut bozuk yapının daha da bozulması gerekir. Bu nedenle örgütlü ve bireysel eylemler yapılır. Bu eylemler laik kişilere ve kurumlara yöneliktir. İBDA-C (İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi) örgütü amaçlarını şöyle açıklıyor: **"Türkiye'deki laik sistemin kaldırılarak yerine teokratik bir devlet kurmak için cephe sistemini benimsemiş komünistlerin hücre sisteminden, masonların localarından en ufak bir fark göstermeyen (...) (11.9.1994-Cumhuriyet)** bir örgütlenme modeli benimsenmiştir. Teokratik düzenin kurulabilmesi için silahlı mücadele temel alınmıştır. Terör eylemlerinin örgütlü ve bireysel olarak uygulanabileceği de benimsenmiştir; **"... gece cami çıkışlarında meşaleli gösteriler yapan. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin İstanbul Basın Müzesin de açtığı başörtüsü aleyhtarı serginin basılmasını üstlenen, İTÜ'de bir profesörü tartaklayan İbdacılar için bu tür eylemler 'elma şekeri' (...) (Ruşen Çakır-Ayet ve Slogan. Say. 175)** diye nitelendirilmektedir. Bu davranışlarından dolayı İBDA-C'liler öteki dinci grup ve örgütler tarafından provokatör veya MİT'çi olarak suçlanmışlardır. Ak Doğuş Dergisinin 3. sayısındaki **"Kör-piçlerin Diktatörlüğü"** başlıklı yazıdan Ruşen Çakır şu alıntıların altını çizerek vurguluyor:

"Sağlam inşa ancak yıkmakla mümkündür(...) ihtilaller, meydandaki kalabalığın gürültüsünde değil, bir kaç insanın kafasında ve kalbinde başlar. (...) Ruhi bir veridir ki, adam öldürmenin tasdik edici bir değeri vardır ve bu aynı zamanda doktrin bağlıları arasında, bunların inançlarını kuvvetlendiren bir çeşit ortak bağın meydana gelmesine yarar. (...) Düşmanımıza öyle vurun ki bir daha yerinden kalkmasın. (R.Çakır- Ayet ve Slogan Say. 175-176)

Yeniden kurmayı amaçlayan bu örgütlenmenin ideologları hedeflerine ulaşmak için terörü kutsamaktadırlar. Cemalettin Kaplan'da 18-19 yaşındaki **gençlere "din uğruna ya şehit olun ya gazi"** diyerek, T.C.yi yıkmayı amaçladığını ve bu yıkımın ardından bir İslam devleti kurulacağını vurgulanmaktadır. Hemen hemen tüm İslam Ülkelerinde aynı amaçla kurulan örgütler var: Cezayir'de İslami Selamet Cephesi İslam devleti kurmak için silahlı mücadele yolunu seçmiştir. Asker, polis, öğretmen, aydın ve devlet adamlarını hedef olarak seçmektedirler. Ancak, İslami kurallara uymayan genç kızları evlerinden zorla kaçırarak boğazlarını kesmektedirler. Mısır'da Müslüman kardeşler örgütü; Enver Sedat'a suikast düzenleyerek onu öldürmüşlerdir. Bir turist kafilesine saldırarak 18 kişiyi öldürdüler. (18 Nisan 1996) Kurbanlarını vahşice katletmektedirler. İslami Cihat; birçok İslam ülkesinde örgütlenmiş durumda. Genellikle siyasi suikastlar düzenlemektedirler.

İran'da ve İran'ın desteği ile öteki Müslüman ülkelerin birçoğunda örgütlü olan Hizbullah örgütü. İslam’a karşı çıkanları susturmayı amaçlayan ve bunun için masum insanlara kanlı suikastlar düzenleyen bir İslami örgüt.

II-Kimlik Sorunu Olarak Terör:

Sermayenin durmak ve dinmek bilmeyen, yetinme duygusundan yoksun saldırıları insanları yalnızlığa, çaresizliğe ve hiçliğe itmektedir. Bu insanların bir biçimde varlıklarını kanıtlamaları; var olduklarını, yaşadıklarını haykırmaları gerekmektedir. Yaşama istemlerini haykıran çığlıklar eylemlerle vücut bulmaktadır. Bu eylemler genelde bireysel olmayacağı için bir örgütlü yapı içinde gerçekleştirilmelidir. Birey konumunun ve düzeyinin elverdiği örgüte katılabilir. Kendisini

kucaklamaya hazır bir örgüt gördüğünde hiç duraksamadan ona katılır. Bu süreç ise dinsel terörün uygulanması zorunluluğunu dayatır. Bu sav tüm bireyler için geçerli değildir elbette. Ama genel çoğunluk için geçerli sayılabilir. Çünkü söz konusu kitlelere başka seçenek bırakılmamakta veya sunulmamaktadır. Talcott Parsons, eylem kuramını şöyle vurgulamaktadır.

"... Eylem kuramı, bir ya da daha fazla sayıdaki organizmanın yani biyolojik varlığın kendine özgü davranış biçimleri ve bu davranış biçimlerine ilişkin sembolleştirilmiş denetim mekanizmaları olduğunu öngörmektedir. (...) Aktörün (birey de olabilir toplumsal grupta) kendini ve çevresini tanımlaması kısaca özetlemek gerekirse "kimlik" (identity) sorunu olarak ele alınmaktadır. Kimlik tanımı, kolaylıkla göstereceği üzere sembolleştirme sistemine yön verebilmektedir. Kimlik sorunu yeterli ölçüde çözümlendiği zaman, bireyin dış dünyadan gelen uyarıları kavraması, bir eylem ya da davranış modu geliştirmesi kolaylaşacak; aksine kimlik tanımındaki yetersizlik yada belirsizlikler böyle bir modun oluşumunu zorlaştıracaktır. (...) (Gencay Şaylan-Türkiye'de İslamcı Siyaset. Say. 27-28)

Toplumdaki yoksul, çaresiz ve umutsuz bireyler içinde yaşadıkları ortamda gelişen olayların tüm nedenlerini ve sonuçlarını kavrama olanağından yoksundurlar. Bu yoksunluk onların hatası veya kusurları sonucunda oluşmamaktadır, Mevcut olan ve düzensizlik üstüne kurulan sistemlerin bilinçli tercihleri sonucunda ortaya çıkmaktadır. Sistemin anayasası ve yasaları yasaklar dizgelerinden oluşunca; bireylerin bilinçlenmeleri ve örgütlenmeleri (demokratik yollarla) engellenmektedir. Çoğunlukla iktidarlar bilerek ve isteyerek toplumsal örgütlenmenin dinsel kanalını açık tutmakta, el altından teşvik etmektedirler: **"Birey ya da organizma, dinsel öğrenme ile yani dinsel sembollerle kendisine ve çevresine ait bir kimlik tanımlaması yapabilmekte; bu kimlik sembolleştirmesi ile de her türlü eylem ya da davranışını temellendirebileceği bir güdülmeme sistemini oluşturabilmektedir. (Gencay Şaylan-Türkiye'de İslamcı Siyaset. Say. 28)** Tehdit, korku, umutsuzluk ve gerilimin tırmandırıldığı ortamlarda birey dış uyaranları düzeyiyle doğru orantılı olarak algılayabilmektedir. Kimlik bunalımının başladığı bu süreç, dinsel çözümlerin tek seçenek olarak sunulduğu ya da dayatıldığı süreçle çakışmaktadır.

Yeni yorum ve talepler radikal gençlik gruplarından gelmektedir. Bu grupların nicel olarak az ve yetersiz olmalarına karşın; genç ve aşırı olmaları bir avantaj gibi gözükmektedir. Bu radikal grupların taleplerini şöyle sıralamak olanaklı:

A-İslam'ın yeniden yorumlanması

B- Toplumun yeniden İslam'a göre düzenlenmesi

C- Süregelen ve mevcut İslami (şeriat) yönetimlerinin yadsınması

Ç- Anti-Batıcı ve anti-Amerikancı tavır almak.

Bu taleplerin yaşama geçirilmesi zor gözükmektedir. Çünkü toplumlarda tarikatlar, dinsel cemaatler ve dinsel partiler (Riyad üzerinden Amerika'ya bağlı olan!) büyük yığınları bünyelerinde barıdırmakta ve mevcut sistemlerle de uzlaşmaktadırlar. Bunun sonucunda ise, fiili din, radikal unsurlarca talep edilen din ve bir nevi devlet dini üçlemesi ortaya çıkmaktadır. Hem bu nedenle, hem de radikal unsurların taban tutamaması nedeniyle dinsel terör gündeme gelmektedir.

III- Caydırıcılık Amacıyla Teröre Yönelme:

Teröre yönelen radikal grupların yeni söylem ve talepleri vardır. Alışılmışa dönüşen yaşam biçiminden hoşnut olmadıkları kesindir. Önerdikleri yeni yaşamın daha geniş kitleler tarafından benimsenmesini sağlamak için kendileri gibi yaşamayanlardan bazılarını cezalandırdıklarında geride kalan ve çoğunluğu oluşturan kitleleri alışılmış yaşamlarından caydırabileceklerini varsaymaktadırlar. Bu nedenle uygulanan terör sonucunda kitlelerde öze ilişkin olamasa bile, biçime ilişkin dönüşümler sağlanabilmektedir.

Ülkemiz açısından soruna yaklaştığımızda, yaşanan somut örnekler bize caydırıcılık amaçlı terörün hedef ve boyutlarını göstermektedir. Mumcu, Aksoy, Üçok ve Turan Dursun'un öldürülmeleri caydırıcılığı hedefleyen uyarı niteliğindedir. Uygulanan bu yöntem büyük bir kitlenin etkinliğini

azaltmaktadır. Ancak; kararlı, dirençli, inançlı ve yürekli insanlar yaşam arenasında kalabilmektedirler.

Bunun yanı sıra karşı çıkma, karşı örgütlenme potansiyeli olan büyük kitle pasifize edilerek kendilerine engel olmaları engellenebilmektedir **"Fakat neden taktik caydırıcılık? Bunu iki olgudan çıkarıyorum. Birincisi, genelde sosyal edimleri haklı göstermenin en kolay yolu, onları kaçınılmaz olarak sunmaktadır. İkincisi de bir şiddet ediminin dolaysız sonucu, bir kurbanın imkanlarının kısıtlanmasıdır. Dolayısıyla da tüm şiddet edimleri için nihai savunma, kendine şiddet uygulanan kişinin sosyal faaliyetlerinin bir yönünün derhal durdurulması gereğinin tartışmasız olduğu biçiminde olacaktır. Bu gereklilik yerine getirildiği zaman yapılan taktik caydırıcılıktır. (David Riches- Antropolojik Açıdan Şiddet. Say. 15-16)**

Uygulanan terör, insanların inançlarını değiştirmeyi amaçlamaktadır. Eğer bir dinin mensubu ise, o dinin gereklerine uymak zorunda olduğu kurbana yöneltilen terörle öteki mensuplara da duyurulmak isteniyor. 1987 yılının Mayıs'ında Van'da oruç tutmayan öğrencilere İslam Mücahitleri adlı grup saldırıyor. Bu saldırıda caydırıcılık amacının yanı sıra farklı amaçların olduğu da söylenebilir.

Cezayir'de İslamcı militanlar liseli kız öğrencilere silahla saldırıyor. Bu saldırı sonucunda üç kız öğrenciden ikisi ağır olarak yaralanıyor. El Vatan gazetesi bazı öğrenci velilerinin ve okul personelinin de ölüm tehditleri aldıklarını yazıyor. Ayrıca **"Başkent Cezayir'in güneyindeki Bufarik kentinde, ekim ayındada lise öğrencileri taranmış, olayda 17 yaşındaki bir kız öğrenci ölmüştü. (...)**

Resmi kaynaklara göre geçen yıl 101 öğretmen, 41 öğrenci aşırı dinci gruplarca düzenlenen saldırılarda ölmüştü. (Cumhuriyet 7.3.1995)

Burada yıldırma, caydırma, taraftar toplama, gerginliği tırmandırma ve kamuoyu önünde hükümeti zayıf düşürme gibi amaçların güdüldüğü söylenebilir. Ancak olası potansiyel Kitleden kendilerine karşı

çıkabilecekleri varsayılan kişileri pasif hale getirmek ve caydırmak temel amaçtır.

IV -Varlığını Kabul ettirmek Amacıyla Terör Uygulama:

Şiddet ve silahlı mücadele bir çözüm aracı olarak görülmektedir. Şiddet, istenir ve tasarlanmış politikaları geniş kitlelere zorla kabul ettirmede araç olarak kullanılır. Bir grup varlığını topluma farklı biçim ve araçlarla duyurabilir. Şiddet bu araçların en etkili olanlarından biri. Eğitim ve kültür düzeyi düşük olan ülkelerde kitle iletişim araçlarına sahip olmak belirli bir ekonomik gücü gerektirmekledir. Marjinal grupların böyle bir olanağa sahip olmaları olanaksızdır. Bu amaçla ancak süreli yayınlarla yetinilmektedir. Önce bir dergi çevresinde çekirdek kadro yaratılır. Bu süreç geçildikten sonra radikal gruplar etkili eylemlerle medyanın gündemine girmeğe çalışırlar. Medya aracılığıyla tüm kitlelere ulaşmış olurlar. Bu aynı zamanda kendileriyle aynı çizgide olan öteki gruplardan daha güçlü olduklarım kanıtlamanın da bir yoludur: **"... Ürdün-Filistin Kurtuluş Örgütü anlaşmasının 1985 Şubatında imzalanmasına karşı çıkan Ebu Nidal grubu "Kara Eylül Örgütü" ismini kullanarak 1985 Martında Roma, Atina ve Lefkoşe'deki Ürdün hava yollarının ofisine saldırmıştır. Nisanda Roma'daki Ürdün elçiliği ve Atina'daki bir Ürdün uçağına tanksavar füze atmıştır. (...) " (Yılmaz Altuğ Terörün Anatomisi. Say. 86)** Kara Eylül Örgütü bu eylemleriyle var olduklarını kabul ettirmişlerdir. Aynı zamanda Ürdün'ün uygulamak istediği politikaya karşı çıktıklarını da terör yoluyla anlatmışlardır. Varlığını kabul ettirmek isteyen her terör örgütü ses getirecek bir eylemle bunu gerçekleştirmeğe çalışır.

1987 yılında Japonya'da faaliyete geçen "Yüce Gerçek"' Tarikatı sadece Japonya'da bilinmekteydi. Halkın işe gittiği ve kalabalığın en yoğun olduğu saatte Tokyo'nun 16 metro istasyonuna içinde zehirli 'sarin' gazı bulunan zehirli paketlerin bırakılması sonucunda (20 Mart 1995) 12 kişinin ölümüne, 5500 kişinin de hastalanmasına neden oldu. Bu olaydan sonra Yüce Gerçek Tarikatı'nın varlığı dünyanın her yerinde öğrenilmiş oldu. Yani uygulanan dinsel terör örgütün varlığını kanıtlamış oldu.

Cezayir'de İslamcılar toplumu ıslah etmek ve davasını yaymak misyonuyla ortaya çıkmışlardır. Tebliğ edene İslam mesajını yaymak için mutlaka zor kullanmak gerektiğini somut pratikte görerek zor kullanmaya yönelmişlerdir. Bunun ardından gelen adım ise "iyiliği emret, kötülüğü menet" kuralıdır. İslam'a uymayanlar davet edilecek, uymamayı sürdürdükleri takdirde zora başvurulacaktı. **"... bu amaçla çok sayıda eğlence yeri basılıp tahrip edildi, modern giyinen kızların örtünmeleri (gönüllü veya zorla) sağlandı. (...) Üniversite ve gençlik içinde güç kazanmanın yollarından biri de zor ve şiddet kullanmaktır. (...) " (Faik Bulut İslamcı Örgütler. Say. 34)**

V- İntikam Amaçlı Misilleme Terörü:

İntikam olgusu denge kurmaya yönelen adaleti gerçekleştirme çaba ve girişimlerinin bir sonucudur. Bir toplumda adalet adına adaletsizlik üretiliyorsa adalet gecikerek adaletsizliğe dönüşüyorsa yada kendisini merkezi otorite yerine koyan gruplar yönetimin yarattığı boşlukları dolduruyorsa, terörle adaletin sağlanması bir yerde kaçınılmaz hale gelir. Bu süreçte sadece örgütlü güçler kendi anladıkları biçimde bir adaleti terör aracılığıyla gerçekleştirebilir. Yada kurulu düzeni korumayı amaçlayan devlet ve onun güvenlik güçleri yasa veya hukuk tanımaksızın yargısız infazlarla öç almaya yöneldiğinde, düzene muhalif güçlerde ondan öç almaya yönelirler. Bu intikam misilleme girişimi devlette karşı olabileceği gibi, rakip örgütlere karşı da uygulanabilir**; "... 'GAL' adıyla kurulan bir İspanyol terörist Örgütü mensupları, Bask bağımsızlığını destekleyen "ETA"nın, her bir cinayetinde bir "ETA" destekçisini öldürmeğe yemin etmişlerdir. 1983 Aralığı ile 1984 Nisanı arasında "ETA" yedi kişi öldürmüş "GAL" da aynı sayıda "ETA" destekçisinin hayatına son ermiştir. (Yılmaz Altuğ -Terörün Anatomisi. Say. 86)**

Terör örgütü adını alabilmek için terörü meşru bir araç olarak görmek gerekmektedir. Terör örgütü içinde bulunduğu koşulları değiştirmek amacıyla saldırmaktadır. Bu saldırılar mevcut düzeni değiştirmeyi amaçladığından, sistemin savunucuları da terör örgütlerine karşı terör uygulamaktadır. Karşılıklı şiddet kaçınılmaz olarak şiddeti doğurmaktadır.

Cezayir'de "İSC" ye bağlı silahlı örgüt (Silahlı İslami Hareket) özellikle seçilmiş hedeflere yöneliyor.

"... daha çok askeri kışlalar ile polis karakollarına baskın düzenliyor, devlet dairelerini tahrip ediyor. (...) (Faik Bulut-İslami Örgütler. Say. 40-41)

Türkiye'de İBDA-C örgütünün tutuklu üyelerinden Abdullah Kiracı kendisiyle yapılan bir röportajda şunları söylüyor;

"Devletin boşlukta bıraktığı, devletin zorladığı terör uyguladığı yerlerde, devlete karşı kısas uyguluyoruz. (...)" (Cumhuriyet 11.9.1995)

İntikam amaçlı misilleme terörü her iki tarafında kayıplar vermesine neden oluyor. Dünyadaki her şeyin insan ve insanlık için olması gerekirken, tüm oyunlar insanlar üzerine oynanmaktadır. İnsanlar üzerine oynanan tüm oyunların malzemesi yine insanlardır.

Tarihte en eski dinsel örgütlerin ilklerinden biri 'Sicarii'lerdir. Bu dinsel örgüt ekonomik gücü ve yönetimi elinde tutanlara karşıdır. Yani bir misilleme terörü uygulamaktadır.

"... Bu hareket Ortadoğu'da bugünkü İsrail'de başlamıştır. Sicarii MS 66-73 arasında Filistin'de bağnaz, aşağı dereceli din adamlarının kurdukları son derece iyi organize edilmiş bir dini mezhepti, (...) Sicarii, düşmanlarına gündüz, tercihen tatil günlerinde kalabalıklar Kudüs'te yoğunlaştığında saldırmak gibi alışılmadık taktikler kullanırlardı. Tercih ettikleri silah "sica" denilen ve ceketlerinin altında sakladıkları küçük bir kılıçtı.

Yoğun tazyik sebebiyle kalabalıklar darbeyi vuranın kim olduğunu bulmak imkansızlığı içindedirler, çünkü Siccarii mensupları her yerde kalabalığa karışırlardı. Sicariiler, en yüksek rahip Ananias'in evini ve Herodian hükümdarının saraylarını tahrip ettiler, kamu arşivlerini yakarak tefecilerin evraklarını yok edip borçların geri verilmesini önerdiler. Bunlar Tacitos'ta ve hahamlık belgelerinde "hububat

depolarını yakmış ve Kudüs'ün su depolarına sabotaj yapmış" olarak zikredilir." (Yılmaz Altuğ-Terörün Anatomisi. Say. 27)

Egemenlere ve zorba yöneticilere karşı uygulanan bu karşı şiddet, geçim sıkıntısı içinde bulunan kitlelere soluk alma fırsatı tanımaktadır. Bir zalimin cezalandırılması tepkilerinin yumuşamasına neden olmaktadır. Başka bir açıdan bakıldığında marjinal grupların devlete karşı uyguladığı şiddet hem devletin uyguladığı şiddeti kitleler gözünde meşrulaştırmakta, hem de büyük toplumsal patlamaları engellemektedir. Çünkü marjinal radikal grupların devlete karşı uyguladıkları şiddet toplumsal patlamaları engelleyen emniyet supabı işlevi görmektedir. Medyanın da etkili ve yanlı biçimde katıldığı bu süreçte güncel değiştirilebilmekte ve kitlelerin güdümlü gündemlerin ardına takılmaları sağlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, dinsel örgütlerin uyguladıkları terör devlet teröründen beslenmektedir.

VI-Mevcut Dengeyi Lehine Bozma Amacına Yönelik Terör:

Bir toplumda terörün ortaya çıkması, o toplumda bir takım sorunların olduğunu kanıtlar. Tıpkı sağlıklı gibi gözüken bazı bedenlerin kimi hastalıkları üretmesi gibi. Yani terörizmi toplumların bozulan bünyeleri üretmektedir. Bu bozulma gelir bölüşümünün bozulmasıyla başlayabilir. Kurulu düzenleri her şeye karşın sürdürmeyi amaçlayan sistemlerin izlemiş oldukları politikaların kaçınılmaz sonuçlarından biri olarak dinsel terör karşımıza çıkmaktadır. Dünya genelinde mevcut olan dinlerin kabarma sürecinde girdiği bir ortamda sorunlara çözüm üretme çabaları da dinsel gruplardan gelmektedir. Bu aynı zamanda bir başka olguyu da açıkça ortaya koymaktadır. Sorunlara demokratik yollardan çözümler üretmenin ya olmadığı, yada yetersiz olduğudur.

Kabaran dinsel gelişmelerin karşısında yer alan laik ve demokrat kesimlerin oluşturdukları barajları aşmanın ve oluşan mevcut dengeyi kendi lehlerine bozmanın aracı alarak dinsel terör gündeme gelmektedir. Mevcut yönetimlerden alınacak her ödün dinsel gelişmeleri besleyerek güçlendirmektedir. Demokrasiyi sadece oy verme yükümlülüğüne indirgeyen politikacılar, iktidara gelebilmek veya iktidarda kalabilmek için

sürekli olarak dinsel gruplara ödünler vermişlerdir. Ama her ödün ardından yeni ödün taleplerini gündeme getirmiştir. Bunun ilginç bir örneği Cezayir'de yaşanmıştır. 27 Haziran 1991 yılında seçim yasasına ilişkin iki kanun teklifi parlamentoya sunulunca, Abbasi Medeni "Sivil İsyan"ı başlatmış ve halkı sokağa dökmüştür. 10 gün süren bu eylem yer yer kanlı çatışmalara neden olduğundan, Haziran 1991'de sıkıyönetim ilanına neden olmuştur. Bunun ardından hükümet "Sivil İsyan'ın durdurulması için "İSC" ile diyalog kurmak zorunda kalmıştır. Görüşmeler sonunda **"Cephenin bazı istemlerinin (erken seçimlerin ertelenmesi, devlet başkanının halk tarafından seçilmesi gibi) yerine getirilmesi karşılığında Sivil İsyan'ın sona erdirilmesi kararlaştırıldı."**

Bu olay Harmuş başkanlığındaki hükümetin değişmesine ve Ahmet Gazali başkanlığında yeni hükümetin kurulmasına neden olmuştur/Burada dengenin lehte bozulmasını amaçlayan eylem ürününü vermiş ve ödünler alınmıştır.

VII- İletişim Aracı Olarak Uygulanan Terör:

Dinsel terörü uygulayan radikal gruplar mevcut düzene karşı oldukları gibi, düzen içinde yer alan ve onunla uzlaşmaya giren tarikat ve cemaatlere de karşıdırlar. Aslında her dinsel grup dine ilişkin en doğru yorumun kendilerinin yorumu olduğunu ileri sürmektedirler. Bu karşı olma temelindeki varlıklarını öteki grup ve kitlelere iletebilmek için, mevcut meşru aygıtlardan yararlanmaları oldukça zordur. Kurulu düzen gerek duyduğu veya uzlaşabildiği dinsel grup veya örgütleri ya kendisi yaratmış, ya da var olan örgütlerle uzlaşma sağlamıştır. Bu kesimler dışında kalan grupların yaş ortalaması düşük, eğitim düzeyi öteki kesimlerde yer alanlardan daha yüksek, daha dinamik ve ideoloji üretebilir konumda olan ancak, marjinal olmaktan öteye gidemeyen bu gruplar varlıklarını kitlelere duyurabilmek için etkili eylemlere yönelmektedirler. Eylem ne denli etkili olursa yankılanması o oranda yüksek olacaktır. Bu ise, toplumu etkileyerek sarsacaktır. Bu tür eylemlerde özellikle seçilmiş hedefler tercih edilir. Eylem haberi medyada yer alınca, en kısa zamanda en geniş kitlelere ulaşır. Bu örgütün kendi olanaklarıyla gerçekleştiremeyeceği bir reklamın etkisini kat kat artırmaktadır.

Dinsel terör uygulayıcıları kitlesel haberleşmenin terörizme katkılarını bilmektedirler. Terör reklam ve propagandayla kendini kabul ettirir. Aynı süreçte yeni yandaşlar bulma olanağı da yakalar: **"... Terörizm kitle medyasının, radyo ve televizyonunun suikastlarla verdiği aleniyet olmadan tasavvur edilemez. Medya ile teröristler arasında zımni bir ittifak var gibidir: Teröristler kitle medyasına, yani okuyucu ve dinleyici kazandıran ilginç bir malzeme sağlamaktadırlar. Buna karşı kitle medyası da kamuoyunu teröristleri ciddiye alması için ihtiyaçları olan aleniyeti sağlamaktadır. Haberler medyasının artan gelişmeleri ve halen enformasyonun dağılma hızı da terörizmi etkilemiştir. Teröristler medyayı son derece akılcı kullanarak dünya çapındaki dikkati terör olayı üzerine çekmeyi bilmektedirler." (Yılmaz Altuğ- Terörün Anatomisi. Say. 119)**

Dinsel terörün gelişiminde medyanın payı yadsınmamalıdır. Medyanın sağladığı olanaklar terörün tırmanışına ve kitlelere ulaşmasına neden olmaktadır.

VIII- Yönetimlerin ve Uluslar üstü Sermayenin Kullandığı Dinsel Terör:

Tüm dinler ortaya çıktıkları toplumların yerleşik düzenlerine karşı olmalarına karşın, kavgacı değil, barışçı bir yaklaşım, daha iyi yaşam koşullarının (geniş yoksul kitleler için) yaratılması talepleriyle kitleselleşmişlerdir. Yaşama ilişkin düzenlemeleri geniş kitlelerin insanca yaşaması amaçlamaktadır. Bu nedenle de yandaşlar bularak kurumsallaşma olanağı bulabilmişlerdir. Ancak, bir tepki olarak ortaya çıkan bu dinler süreç içinde mevcut yapıların egemenlerinin denetim ve yönlendirmeleriyle egemenliklerin, sürdürülmesinin aracı haline gelmişlerdir. Kuşkusuz bu oluşumlar kısa bir zaman dilimi içinde olmamıştır. Aynı zamanda varolan tüm egemenlerin değil, gelişimleri izleyebilen ve uyum sağlayarak yeniden denetimi ele geçiren egemenlerle, yeni sistemin yarattığı yeni egemenlerin çıkar ortaklığında uzlaşmaları kaçınılmaz olmuştur. Her yerleşik düzen varlığını korumak ve sürdürmek ister. Bu ise doğal olarak statükonun korunduğu süreçtir. Statükonun korunması ise zora dayanmaktadır. İşte bu noktada dinsel terör gündeme gelmektedir. Toplum yaşamında göreceli bir

denge kuran nesnel ve öznel çözümler kendi alanlarını korumak durumundadırlar. Bu aynı zamanda bir olmak ya da olmamak sorunudur. Nesnel çözümler kendi alanlarını genişletirken, öznel çözümlerin alanını da daraltmaktadır. Çatışıma bu noktada başlamaktadır. Fakat nesnel çözüm birey yaşamına olumlu katkıda bulunur ise: yumuşak bir alan kaymasına tanık olunmaktadır. Eğer bireyin refah düzeyine olumlu katkısı olmaz ise o zaman bir çatışmaya neden olmaktadır. İşte bu nedenler dinsel terörün ortaya çıkış nedenlerinden biridir. Bir başka neden ise, mevcut düzenin tüm olumsuzluklarına karşın varlığını sürdürme dayatması sonucunda kitlelerin tek çıkış yolu olarak kendilerine bırakılan direnme ve başkaldırıya yönelmeleridir. Yani tek çıkış yolu olarak geride bunlar kalmaktadır. Zaten, gerektiğinde direnmesini ve başkaldırmayı bilmeyen kişilerin insanlığından kuşkulanmak gerekir. Kitlelerin direniş ve başkaldırıya yönelmeleri, onlara farklı çözümler üretme olanaklarının tanımadığının kesin bir ifadesidir. Dinlerin hangi toplumda olursa olsun, ortaya çıkışı: sağlıksız bir yapıda sorunlara çözüm üretme amacına yöneliktir. Mevcut bir dinin kabarma sürecine girmesi de bir organizma sayılarak bir toplumun bedeninde bir veya birden fazla rahatsızlığın ortaya çıkmasının kaçınılmaz sonucudur. İnsanlar içinde bulunduğu koşulların elverdiği olanaklar ölçüsünde belli bir yaşam standardı yakalamış olurlar. Bu alışılmış bir yaşam biçimidir. Ekonomik koşulların dayatması sonucunda yığınlar gelir ve refah düzeylerinden ödün vermek zorunda kalırlar. Oysa alışılmış yaşam biçiminden vazgeçmek insan doğasına aykırıdır. İşte bu süreçte radikal çözümler gündeme gelmekle ve teröristler, kitleler içinde yandaşlar bulabilmekledirler. Bu insanlar son belirlemede mevcut bölüşüm biçimine karşı çıkarak, yeniden paylaşım talebinde bulunmaktadırlar. Bu ise mevcut yapının egemenlerinin kârdan zarar etmelerine neden olmaktadır. Tek amaçları kâr ve daha çok kâr etmek olan egemenler tıpkı tabandaki yoksullar gibi yakalamış oldukları düzeyden geriye düşmek istememektedirler. Ancak, egemenlerin tabanda olan yoksullardan en önemli farkları istediklerini gerçekleyebilecek örgütlü güçlere sahip olmalarıdır. Bu bireylere öncelikle hizmet üreten devlet denen kurum, kaçınılmaz olarak kendi yoksullarını karşılarına almaktadırlar. Sonuçta devlet tüm olanaklarıyla kendi yarattığı yoksullarına çullanmaktadır.

Din ve devletin çıkarlarının kesiştiği bir nokta var ki kesişim ayrılmaz bir sarmal bütüne dönüşür. Din değişmez kurallar koyarken, devlet de statükoyu korumayı amaçlar. Sarmalı yaratan bu kesişim iki farklı kurumsallaşmış yapının birbirini destekleyip beslemesine ve her ikisinin de güçlenmesine neden olur. Zaten teokratik veya şeriat yönetimleri için böyle bir eklemlenmeğe bile gerek yok.

Devlet ve din birlikteliğini yaşanmış somut örnekler üzerinde irdelemeğe çalışalım Tunus hükümeti 1960'lı yıllarda dine karşı başlatmış olduğu hızlı kampanyayı: ekonomik başarısızlıklarını örtmek ve gizlemek, içine düştüğü açmazdan kurtulabilmek için 1970'lerde rafa kaldırmıştır. Dahası dinsel simge ve sembolleri kullanarak kitlesel bir seferberlikle sorunları aşmaya çalışmıştır.

Fas Kralı Hasan ise: geleneksel toplum, dinsel değerler ve modern toplum kavramlarını ustaca kaynaştırarak esen rüzgârlara göre yelken açmasını bilmekte ve başarıyla uygulamaktadır, monarşik krallığına ilahi kutsallık vererek öte yandan radikal İslami akımların ülkesinde gelişmesini de engellemektedir.

Sudan'da din ve yönetim ikilisinin birlikteliği şöyle vurgulanıyor: **"... Din ile Sultan (hükümdar, padişah, emir, halife vs.) ikiz kardeş gibidir. İkisi birbirinden kopamaz. Çünkü din esastır, Sultan (hükümranlık, yöneticilik) ise onun bekçisi, koruyucusu, kurucusudur. Sultansız din olmaz. Çünkü o, hem dini hem de Müslüman diyarını koruyan Allah'ın yeryüzündeki gölgesidir. Onun sayesinde dini ibadetler yerine getirilmiş olur..." (Faik Bulut İslamcı Örgütler. Say. 125)**

Teokratik yapıda din ve yönetim iç içe geçmiştir. Her şey din için yapılmaktadır. Ama bu sadece İslam'a özgü değildir; **"Zihinlere egemen olmak için tüm güçleri kullanmak üzere, hoş görmez kiliseler güç sahiplerine yaklaşımlar, acizlerin zararına olarak onların çıkarına hizmet etmişlerdir. (...) Güç sahipleri arasında örgütlü ve silahlı devletler vardır; kiliselerin baskı, sömürme, savaş yoluyla yok etme gibi işler için onlarla birlik oldukları görülmüştür. (...) Tarih bunların öğütledikleri yada göklere çıkarttıkları yolsuzlukları ve cinayetleri bize**

öğretmektedir. Yehova İsraillilere Mısırlıları aldatmalarını, onların mallarını çalmalarını öğütlemektedir; Asurlular Tanrılarına saygı göstermiş olmak için korkunç öldürmelere girişmişlerdir; Japon Şintoizmi komşu, ülkeleri baskı altında tutan bir emperyalizmle sonuçlanmıştır.

Zaten uluslararası dinlerin ulusal amaçlar için kullanıldıkları ve rahiplerin, başka insanların öldürülmesini sözde "Tanrı böyle istiyor" diyerek haklı göstermeğe kalkıştıkları öteden beri görülegelmiştir." (Felicien Challaye-Dinler Tarihi. Say. 217)

Tüm dinler belirli süreçlerden sonra egemenlerin denetimine girmiştir. Din otoriteleri ile sermaye sahiplerinin çıkarları için sarmaş dolaş olmaları yadsınmamalıdır. Çünkü her iki kesimde çıkarına secde etmektedir. Belirli bir merkez kendi çıkarları doğrultusunda bir "Yeşil Kuşak" projesi üretip uygulamaya koyuyor ve bağımsız oldukları iddiasını ileri süren ülkeler de bu projeyi uyguluyor ise, bu dinden çıkarı olanlar ile dini çıkarları için bir araç olarak kullananların birlikteliğini kanıtlar.

"Yeşil Kuşak Projesi" emperyalizmin çıkarlarını güvenceye alan bir projedir. Bu proje komünizme karşı dinin bir araç olarak kullanıldığının kanıtıdır. SSCB nin yumuşak karnını oluşturan Güney kuşağında yer alan Müslüman ülkelere dıştan empoze edilerek uzun süre uygulatılmıştır. Taki SSCB parçalanıncaya dek. Bu noktadan sonra böyle bir projenin uygulanmasına gerek kalmamıştır ama projenin uygulandığı süreç İslam ülkelerinde dıştan dayatmanın yanı sıra kendi devletlerinin de onay ve teşvikiyle uygulanmıştır. Bu uygulamalar kaçınılmaz olarak dinsel yaklaşım ve taleplerin gelişmesine, yönelik mevziler kazanmasına neden olmuştur. Hiç kuşkusuz bu süreç aynı zamanda söz konusu ülkelerin sorunlarının yoğunlaştığı bir süreçle de kesişmektedir. Dinsel oluşumların yükseldiği bu süreç, merkezi denetimler dışına düşen radikal gelişmeleri de gündeme getirmiştir. İran'daki gelişmelerin ardından Cezayir olayları. Afganistan'daki gelişmeler. Türkiye'de dinsel taleplerin artması uluslar üstü sermayeyi taktik değiştirmeğe zorlamıştır. Bu somut gelişmelerin ardından "Ilımlı İslam' projesi aynı patentle İslam Ülkeleri piyasasına sürülmüştür. Bu proje bir yandan radikal gelişmelerin önünü kesmeyi amaçlarken, öte yandan uluslar

üstü sermaye ile de uzlaşacaktır. Bu yaklaşım denetim altındaki ülkeleri istenir yörüngede tutacağı gibi, pazar güvencesini ve çıkarların korumasını da sağlayacaktır. Uluslar üstü sermaye şiddete yönelen İslam ülkelerine (Cezayir'le uzlaşma yolu seçilmiştir.) karşı şiddetle yanıt verirse, kopmalar kaçınılmaz olacak ve İran örnekleri artacaktır. Böyle bir gelişme sermayenin çıkarları ile çelişmekledir.

Her proje ilk uygulandığında dirençlerle karşılanır. Direnç karşı direnci doğururken, istenerek veya istenmeden bir terör ortamı yaratılır.

IX- Dinsel Yönetimlerin Uyguladığı Terör:

Dünya genelinde krizin tırmanışı farklı dönüşüm ve taleplerin doğurganı olmaktadır: **"Günümüzün en belirgin özelliği şiddetli bir ekonomik krizin ve yarattığı dönüşümlerin insanların alışageldikleri yaşam biçimlerini, kurumları toplumsal güvenlik sistemlerini ve beklentilerini hızla darmadağın etmesidir. Manzarayı biliyorsunuz... Soğuk savaş bitti, ancak yerine bir barış değil, karmaşa geldi. Ekonomik kriz her yerde üretken faaliyeti ikinci plana attı, mali spekülasyonu öne çıkardı. Kronikleşen işsizlik büyük yığınların sahip oldukları tek metayı (iş gücü) piyasa ekonomisinde topluma katılmalarının bu en önemli aracını ellerinden aldı. Böylece onların sadece diğer metalara ulaşma olanaklarını kısıtlamadı, onları birer parazit düzeyine de indirdi. Özgüvenlerini ve geleceğe ilişkin umutlarını yıktı. Bir taraftan teknolojik bir devrim yaşanıyor. Öbür taraftan, dünya hakkında edinilen bilgi giderek sadece medyadan alınan "cilalı imajlara" kadar daralıyor. Bu "cilalı imajların" ötesine geçmenin, kültürel, bilimsel araçlarına ulaşmak zorlaşıyor. Globalleşme ve bu tür bir bilgilenme kültürleri, yerel kimlikleri, egemen bir kapitalist kültür (çoğu zaman Batılı, beyaz ve Hıristiyan) içinde eritiyor, dağıtıyor, kişilik krizlerine yol açıyor... Bu manzaraya, bu dünyayı anlamanın ve değiştirmenin mümkün ve gerekli olduğunu savunan ve böylece gerçek bir umut kapısı açan dünyevi bir akımın, sosyalizmin, gerilemesini de eklemek gerekir.**

Gerçekten de bu sekter, mistik görüşler, değişimlerin en belirgince yaşandığı yerlerde büyük taraftar buluyor. Doğu Bloku ve eski SSCB, uluslararası hegemonyası gerileyen ABD, şiddetli bir ekonomik krizin sosyal konsensüsü sarstığı Japonya, yoksulluğun ve emperyalizm tarafından itilip kakılmanın had safhaya ulaştığı Kuzey Afrika ve Orta Doğu. Bu dünyada durumlarını iyileştirmekten umudu kesen insanlar, bu ruhsal gerginliğe karşı korunmak için içlerine kapanıyor ve gerçek dışı kurgusal kurtarıcılardan medet umuyorlar. Yaşamının kontrolünün elinden kaçtığım düşünen insanın paniğe kapılması doğal değil mi? " (Ergin Yıldızoğlu Cumhuriyet. 19.4.1995)

Ekonomik alandaki bu olumsuz gelişmeler birey ve toplum tercihlerinde değişimlere neden oluyor. Bu değişmeler dünya genelinde dinsel tercihlerin kabarması sonucunu doğuruyor. Özellikle de Müslümanların yaşadığı ülkelerde şeriat ile yönetilme talepleri artıyor. Müslüman ülkelerin farklı bir yönü ise, çoğunluğunun az gelişmiş olmasıdır. Petrol zengini kimi ülkelerin ise emperyalizmin güdümünde oldukları bilinmektedir. Ekonomik açıdan güçlü olmalarına karşın bu ülkelerin çağdaş olduklarını söylemek oldukça zor: çünkü bu ülkelerde şeriat yönetimi egemen.

İslamlığın dışındaki dinlerin kabarmaları henüz yönetenleri tehdit eder boyutlara ulaşmış değil. Zaten birçok gelişmiş ülkede laiklik ilkelerine uyulduğu için böyle bir sorun yok. Şimdilik topun ağzında olan İslam Ülkeleri çünkü bu ülkelerin kimilerinde şu veya bu şekilde uygulanan şeriat yönetimleri var. Geriye kalanlarda ise hissedilir biçimde şeriat yönetimine doğru kaymaktadır.

Şeriat yönetimleri sadece ibadetle ilgili taleplerde bulunmuyor, yaşamın tüm alanlarının dinsel buyruklara göre düzenlenmesini istiyor. Hatta yaşanan olumsuzlukların dinsel buyruklara iyice uyulmamasının bir sonucu olduğu ileri sürülebiliyor;

" 1967 Arap-İsrail savaşında yaşanan büyük bozgun, Arap İslam dünyasında felaket/ facia (El Nekbe) olarak nitelendirildi. Allah'ın gazabı şeklinde yorumlandı. Allah ve peygamberlerini unuttuk. Din ve imandan uzaklaştık, İslam'a sırt çevirdik. Bu yüzden kıyamet kopup

başımıza taş değil ama bombalar yağdı. Tez elden dine imana sarılmalıyız. Yolunda bilim dışı tahliller kamuoyuna yansıdı. (...) (Faik Bulut- İslamcı Örgütler. Say. 231)

Yenilginin gerçek nedenini arayıp bulamayan ya da özellikle bulmak istemeyen kesimler kitleleri yanıltmaktadırlar. Oysa olayın gerçek nedeni, bilgi ve teknoloji üretmemek ve bu alanda çağın gerisinde kalmış olmaktır. Yönetime ilişkin çözümler dinsel kurallara göre yapıldığında insan olgusu hep göz ardı edilmektedir. Şeriat yönetimlerindeki uygulamalar bu savı açıklıkla kanıtlamaktadır.

Bir soygun olayında, işlenen cinayetlerin gerçek suçluları bulunamaz. Olay; **"Sultan Selim Camii yakınında bulunan bir Müslümanın evi yağmalanmış; erkek, kadın, çocuk, köle içinde bulunanların tümü öldürülmüştü. (24 Şubat 1527)**

Odun yarıcılığı, ciğer satıcılığı gibi işlerle uğraşarak kentte dolaşan Arnavutlar hakkında bazı kuşkular uyandığından, bir ailenin intikamını almak için bu talihsizlerin öldürülmeleri gündeme geldi. Sekizyüz kişi, başka bir biçimde yargılanmadan öldürülmeleri için cellatlara teslim edildi." (Rıza Zelyut- Osmanlıda Karşı Düşünce ve İdam Edilenler. Say. 31)

Bir vahşeti bir başka vahşetle silmenin olanağının olmadığı açıktır. Kaldı ki, bir yanda hırsızlık nedeniyle cinayet işleyen birileri, öte yanda ise tüm vatandaşlarının her şeyinden sorumlu olan bir devlet, bir yönetim var. Gerçek suçlular varsayalım ki Arnavutlar içindedir ama sekizyüz kişinin tümü değildir. Üçbeş kişi suçlu olabilir, kaldı ki bu bile kanıtlanamamıştır. Öldürülen yüzlerce kişinin suçu ne? Ne için ve kim adına yapılmış olursa olsun, bu hırsızların yaptıklarını yüzlerce kat aşan vahşice işlenmiş bir cinayetten başka bir şey değildir. Devlet burada kendisi için sorun saydığı (işsiz veya basit gündelik işler yapan) vatandaşlarından kurtulma kolaycılığına sapmıştır. Ancak kısmi de olsa uygulanan şeriat yönetiminde insanlar her şeyin kendilerinin çıkarı için yapıldığına inandırılmışlardır. Kısacası; sizin için sizi öldürüyoruz(!) hükmü söz konusu koşullandırılmış insanlar için bir anlam ifade etmiyor!..

1548 yılında Şeyhülislam olan Ebusuud Efendinin fetvaları toplum yaşamını dinsel baskı ile denetim altında tutmayı amaçlamıştır. Bu fetvalar sadece Müslümanlar için değil, Hıristiyan ve Yahudiler için de yaşamı çekilmez hale getirmiştir. Bu fetvalardan bir kaç örnek inceleyelim:

"Soru: Bir kişi açıktan açığa ramazan gününde yemek yese, sorgulaması sırasında, Özrün yokken neden yemek yiyorsun?' diye sorulduğunda yine, 'Ramazan hadistir, düzme koşmadır...' diye cevap verse ve bu sözünde dirense, ona ne yapmak gerekir?..

Bu fetva dörtyüz yıl kadar önce verilmesine karşın 3 Mayıs 1987 yılında Van'da uygulanmıştır. Üstelik fetvanın gereğini yerine getirenler üniversite öğrencileridir. Kendilerine İslam'ın Bekçileri adını verenler Mehmet Şirin Tekin'i oruç tutmadığı için öldürmüşlerdir. Fakat Ebusuud'un fetvasında belirttiği gibi bir konuşmanın olduğu da kuşkuludur. Bu fetva tek tek kişileri hedef almaktadır. Oysa kitleleri de hedef alan fetvalar var:

"Soru: Kızılbaş topluluğunun topluca öldürülmesi helal midir? Bunları öldürenler gazi, bu öldürme sırasında ölenler de şehit olur mu?

Cevap: Kızılbaşların topluca öldürülmeleri elbette dinimize göre helaldir. Bu en büyük en kutsal savaştır... Bu yolda ölmek de şehitliğin en ulusudur. (Rıza Zelyut- Age. Say. 34)

Bu fetvanın gereği yüzyıllarca uygulanmıştır. Zamanımızda ise, Kahramanmaraş'ta ve Çorum'da uygulanmıştır:

19 Aralık 1978 günü Maraş Katliamı başlatıldı. Müftülerin yönlendirdiği; silahlı, sopalı baltalı saldırganlar Alevilerin ev ve işyerlerine saldırdılar. Bu saldırılar sonucunda 111 vatandaşımız yaşamını yitirdi. Olaylar bir sinemaya patlayıcı atılmasıyla başlatıldı. Sinemaya bomba atan faşistler kitleleri tahrik etmek için; sinemayı Alevi komünistlerin bombaladığı yönünde propaganda yaptılar. Ayrıca öldürülen iki öğretmenin cenaze törenine katılanların camileri ateşe verdikleri söylentisini yayarak Sünnileri Alevilere karşı kışkırttılar. Yani, Faşistler bu kanlı kırım için din motifini kullandılar. Aynı motifler 1 Temmuz 1980 günü Çorum'da kullanıldı. Alaeddin Camisinin Alevilerce bombalandığı yalanı ile insanlar provake

edildiler. Polislerin de desteklediği bu saldırılar sonunda 25 kişi yaşamını yitirdi. Şeriat yönetimleri insanları kul olarak gördükleri için, en temel insan haklarını bile yok saymaktadır. 1989 yılında Sudan'da Omar El Beşir liderliğinde yapılan darbe sonrasında şeriat yönetimi benimsenmiştir. Bu yönetimin uygulamaları dinsel terörün nasıl tırmandırıldığını göstermektedir:

"İslamcılar yönetime gelmeden önce bir cennet vadettiler. Fakat halka baskı ve zulüm açısından, durum 1983 teki diktatörlüğü aratmayacak hale geldi. Kuran Anayasamız' sloganıyla başlayan İslamcılar, kendilerinden başka hiçbir politik kuruluş veya güce hayat hakkı tanımamaya karar verdiler. Halkın ağzını kapatmak için en küçük itirazda bile, 'Biz Allah'ın ulu buyruğunu yerine getiriyoruz. Bu Allah kelamıdır, Kur'an kelamıdır' gerekçesiyle kendi görüşlerine karşı çıkan herkesi, 'Allah ve Kur'an'a karşı çıkmak ile suçluyorlar. (...) Şeriat çerçevesinde yurttaşların elleri ve kolları kesildi. Daha da kötüsü ellerinde ilahi çözüm olduğunu iddia eden İslami Cephe, sorunlara baskı, sömürü ve zulümden başka herhangi bir çözüm bulmakta tümüyle aciz kaldı. Böylece çırpınma ve bocalama dönemi başladı. Bu siyaset en fazla, 'vergi bunalımı' diye bilinen alanda kendisini gösterdi. Örneğin 'Kuran'ın vergi değil zekat verilmesini emrettiği söylendi.

İslamcılara göre vergi, sömürgecilik ve emperyalist sömürü sisteminin bir ürünüydü. Bunun üzerine despot El Numeyri, vergileri iptal edip zekat toplamaya başladı. Fakat bir süre sonra devlet hazinesinin tamtakır olduğu görüldü. Yeniden vergi sistemine dönüldü. (...) Ekonomik alanda plansız programsız, kara düzen ve hatta sırf gösteriş için yapılan uygulamaların mantığını anlayamadık. Sözgelimi döviz ticareti yapanların, hiçbir açıklama yapılmadan uluorta idam edilmesi hangi mantığa sığar. Ardından herhangi bir önlem almaksızın Sudan dinarının devaüle edilmesi, daha sonra da önce haram olduğu ilan edilip elinde bulunduranların idam edildiği bir dönemde, bu kez dövizi helal ve mubah ilan etmek neyin nesidir?

(...) İslam'da işkence ve eziyete ilişkin dini bir senet var mıdır? Yoksa cezaevlerine tıkılan onlarca siyasi suçluya yapılanların anlamı ne?

Örneğin, su içmek isteyen tutuklulara bir bardak su yerine, gardiyanların dikleşmiş cinsel organlarının sunulması hangi kitaba sığar? Kısacası, İslamcılar, bizleri, görüşlerimiz Allah'ın kitabına uygundur' diye susturamazlar... (Faik Bulut. İslamcı Örgütler. Say. 160/161)

Görüldüğü gibi şeriat yönetiminde dinsel terör tırmanıyor. Kimi kurum ve kurallara karşı olduklarını sürekli olarak tekrarladıkları kapitalizm dışında farklı bir çözüm de üretemiyorlar. Sadece ütopik çözüm söylemlerimde zaman yitirerek başladıkları yere dönüyorlar. Ama sürekli olarak kaybedilen zaman, insan kayıplarını da kaçınılmaz kılıyor.

X- Mezhepler Arası Uygulanan Terör:

Mezhepler arasındaki farklılıklar öze ilişkin değil, sadece ibadet biçimine ilişkindi. Mevcut bir dinde mezhebin ortaya çıkması, sorunlara yeni çözümler üretme talebinden doğmaktadır. Yeni çözüm gerekliliği ise ya değişen koşulların dayatmaları sonucudur, ya da içine düşülen bir bunalımı aşmaya yöneliktir. Ancak bu süreçte sorun çözmeğe yönelik talepler yerel, bölgesel, etnik renkler taşıyabileceği gibi bir siyasi soruna ya da kişisel iktidar mücadelesine dönüşebilir. Her dinin başlangıç dönemi gücünü mevcut toplumun tabanında yer alan yoksul ve güçsüz insanlardan aldığı için daha eşitlikçi bir konumdadır. Din süreç içinde kurumsallaşarak mevcut siyasi yapıyla bütünleştiğinde; görece eşitlikçi gibi gözüken yapı piramidin tabanından tepeye doğru kaymaktadır. Tepede yer alanlar sistemin egemenleri ve ruhbanların elitleridir. Yaygın eşitlikçi yapıdan uzaklaştıkça başlangıç dönemine özlemler kabarmaya başlar. Saadet dönemi, altın dönem vs. gibi nitelemelerle özlemler ifade edilir.

Aynı gövdeye bağlı köklerden beslenen ağacın özde aynı biçimde farklı dallara ayrılması, söz konusu ağacın gücünü zenginliğini ve görkemliliğini ifade eder. Oysa inanç olgusu bünyesinde kendi dışında kalan farklı inançlara inanmamak ön kabulünü taşır. Ayrıca kendi inançları dışındaki tüm inançların da yanlış olduğunu savunur. Bu nedenle dinler arası çatışmalar yaşanır ve yinee bu nedenle mezhepler arası çatışmalar yaşanır Yani dinsel terör farklılık, renklilik veya zenginlik tanımamaktadır.

Katolikler, Calvinciler ve Protestanlar ne özgür düşünceyi savunmuşlardır, ne de insan onuruna yaraşır bir yaşamı sağlama çabasındadırlar. Doğruların Tanrısal bir esinle bulunabileceği ve bu esinin de İncil'de bulunduğu savunulmasına karşın, her mezhep kendi görüşünü zora dayalı bir biçimde savunmaya yönelmiştir. Çok ilginçtir, her kesim kendisinin güçlü olduğu yerde öteki zayıflara işkence zulüm yaparken zayıf oldukları bölgelerde de işkence ve zulüm görmüşlerdir**: "... Calvin, kendi adamları Cenevre dışında kovuştururlarken yorumcu Sebastien Castelion'u işinden uzaklaştırır, kaderciliğe karşı görüşler taşıyan Jerome Bolsec'i sürgüne gönderir, bilgin Michel Servet'yi ateşte yaktırır. Albe dükü Hollanda Reformunu kan içinde boğmaya çalışırken, Calvinciler de Katoliklere kan kusturur. (...) (Albert Bayet- Dine Karşı Düşünce Tarihi. Say. 55)**

Oysa Nantes fermanı inanç özgürlüğünü güvenceye almayı amaçlamıştır. Ama Fransa koşar adımlarla 1789'a doğru sürüklenmektedir. Tam anlamıyla toplum altüst oluş sürecine girmiştir. Kral toprakları üzerinde yaşayan insanların kendi dininden ve mezhebinden olmalarını buyurmaktadır. Bundan sonra Protestanların tüm kiliseleri yıktırılır, okulları kapatılır. Yeni doğacak çocukların vaftiz edilmeleri zorla uygulanır. Bu olağanüstü önlemler çok büyük bir vahşet içinde uygulanır. Aynı şekilde Calvin yandaşlarıda inanç değiştirmeğe zorlanırlar. Kuskusuz bu ilk kez olan bir şey değildir. Dinin sürekliliği bu gibi çatışmaları ve dinsel terörü de sürekli hale getirmiştir: **"... Greklerden bu yana, her yerde, iktidardaki dinin çerçevesi dışına taşan ve düşünce özgürlüğünü isteyenler kokuşturmaya uğramışlardır. Payenler Hıristiyanlara zulmeder Ortodokslar sapkınlara zulmeder: alev alev odun yığınları üstünde erkekler ve kadınlar yakılır, bu arada yakılmak istenen, düşüncedir; cellatlar işkenceyi git gide daha tüyler ürpertici hale getirmeğe çalışırlar; kadınlar ve çocuklarında arada yitip gittikleri savaşlar kopar. (...) (A. Bayet. Say. 80)**

Savaşlar insanlar üstüne oynanan, çıkara dayalı kanlı bir oyundur. Çoğu zaman dinler; bazı kişi, devlet ya da devletlerin çıkarlarını savunmada veya yeni çıkarlar elde etmede ortaya çıkarılan çatışmalar giydirilen, etnik, dinsel veya ulusal giysilerdir. Bunun en tipik örneği ise Haçlı Seferleridir. Bu seferlerin birden fazla amacı olmasına karşın kutsal yerler için yapılan bir

din savaşı olarak sunulmuştur. Ama sonuçta papalık güçlenmiş, din devlet yapısında yatay ve dikey etkiler kazanmıştır. Asırlardır var olan ve günümüze dek sürüp gelen din ve mezhep çatışmaları sürekli olarak insanlığın kan kaybetmesine neden olmuştur. İslam'da mezheplerin ortaya çıkışı bir iktidar mücadelesiyle şekillenmiştir. Peygamber Hz. Muhammed'in ölümünden sonra yerine kimin halife olacağı tartışmaları sürerken, fiili durum yaratılarak Ebubekir'in halife ilan edilmesiyle iktidar mücadelesi başlamıştır: **"Peygamberin ölümü üzerine, ona en yakın görünen Arap ileri gelenleri, cenazeyi bile unutarak hemen yeni liderin (halife), kim olması gerektiğini konuşmak ve saptamak üzere Sakıyfe'de toplandılar. Peygamberin defin işiyle ehl-i beyt (peygamber ailesi: Kızı, damadı, torunları) uğraşırken geri kalan Araplar şiddetli bir tartışmanın içine girmişlerdi. Sonunda, Ömer'in bir olup bittisi ile Ebu Bekir halife ilan edildi. Peygamber gömülürken Ebu Bekir, Ömer ve diğer ileri gelen Arap beyleri bulunmuyorlardı. (Rıza Zelyut. Age. Say. 60'ın dipnotu.)**

Bu olup bitti bu noktada bitmiyor, şiddete dönüşecek olayların başlangıcı oluyordu. Zelyut'un saptama ve iddialarına göre peygamber sağlığında Ali'yi halife olarak bıraktığını Gadiri Humm denilen yerde 100 binden fazla Müslümana söylemiştir (Veda haccından dönerken) Ömer ve Ebu Bekir Ali'yi orada kutlamışlardır Ama Peygamberin ölümden sonra**; "... Ömer, Ali'nin evini basıp Ebu Bekir'i halife olarak tanımazlarsa evle birlikte onları yakacağını söylemiş ve korkan Fatıma da çocuğunu düşürmüştür. (..) (Rıza Zelyut. Age. Say. 61'in dip notu.)**

Dinsel terör iktidar mücadelesiyle tırmandırılmıştır. Aslında Sami kültüründe şiddet yaşamın ayrılmaz bir parçası gibidir. Bu olgu farklı nedenlerin yanısıra düzenli bir üretimin olmayışı ve artık değer yaratılmamasının da beslediği bir sonuç gibi gözükmekledir. Buna bir de iktidar mücadelesi de eklenince dinsel terör geometrik bir artışla tırmanmıştır. Ali ile Muaviye arasında süren taht kavgasında 70 bin asker katledilmiştir.

Kerbela olayı M.S. 680'de Ali'nin oğlu Hüseyin ile Muaviye'nin oğlu Yezit arasında geçmiştir. Hüseyin ve tüm yandaşları Muharremin 10'unda

öldürülmüşlerdir. Medine halkı kılıçtan geçirilmiş, Kabe yakılmıştır. İddialara göre; **"Ali soyundan gelenler canlı canlı gömüldüler, diri diri taş yerine duvarlara örüldüler. (R. Zelyut Age, Say.63'ün dipnotu)**

Bu gelişmeler mezheplerin iyice kutuplaşmasına neden olmuştur. Mezheplerin varlığı ise dinmeyen çatışmaların nedenidir. Ancak, mezheplerin ortaya çıkışından önceki dört halife döneminde de olaylar durmamıştır. Bunun doğal sonucu ise dört halifeden üçünün suikaste kurban gitmesidir.

Şeriat yönetiminin egemen olduğu ülkelerde iktidarların değişimi seçim veya öteki demokratik yöntemlerle değil, ancak darbelerle gerçekleştirilmektedir. Mevcut yapılar toplumlara bunun dışında olanak tanımamaktadır. Bu nedenle dinsel yönetimlerde kanlı darbeler ve suikastler kaçınılmazdır. Çünkü şeriat yönetimleri ne ikinci bir partiye ne de muhalefete tahammül edemez. Bu nedenle teokratik yönetimlerde muhalefet etmek zordan da ötedir. Muhalefette olanlar iktidar mücadelesini kaybettikleri an yaşamlarını da kaybederler. Hatta muhalefet edenlerin yakınları da; **"İki haftalık beklemeden sonra Cuheyman ve yandaşları, sağ olarak ele geçirildiler. 9 Ocak 1980 günü Cuheyman ve 60 kadar izleyicisi, başları kesilerek idam edildiler. (...)" (Faik Bulut İ.Ö. Say. 182)** Cuheyman ve 100 kadar arkadaşı İran İslam Devriminden de etkilenerek 20 Kasım 1979'da Mekke'deki kutsal mescidi basmışlardır. Bu suç hayatlarına mal olmuştur. Suudi Arabistan'da Vahhabilerle Şia çatışması zaman zaman tırmanarak dinsel terörü de tırmandırmaktadır. 1082 yılında Kerbela'nın yağmalanması da bu tırmanma peryodunda yaşanmıştır. Vahhabiler Hüseyin'in türbesini yıkarak mücevherlerle süslü sandukasını götürmüşlerdir. Ayrıca bu baskında kent sakinleri kılıçtan geçirilmiştir.

1990 yılında İran'lı hacılar Mekke'de ABD ve onun yerli işbirlikçisi Suudilere karşı yaptıkları gösteride 400 kişi ölmüştür. 26.2.1995 Tarihli gazeteler Pakistan'da Sünnilerin, Şiilerin camilerine saldırdıklarını 20 kişiyi öldürdüklerini yazdılar. İlk saldırı Karaçi'de küçük bir camiye yapılmış, açılan ateş sonunda 6 Şii yaşamını yitirmiş. Bu saldırıdan yaklaşık 20 dakika sonra Mahfili Murtaza Camisine saldıran teröristler 15 kişiyi öldürmüşlerdir. Sadece Şubat ayının bilançosu 153 ölüdür. Özellikle

Ramazan ayında Sünni-Şii çatışmasının ivme kazandığı gözlemlenmektedir. 1994 yalının bilançosu 800 kişidir. Bu insanlar, etnik ve mezhep çatışmalarında yaşamlarını yitirmişlerdir.

Görüldüğü gibi mezhep çatışmaları her yıl binlerce insanın yaşamını yitirmesine neden oluyor. Mezheplerin varlığı dinsel terörün serası konumundadır. Bu bilindiği için çıkar çevreleri kendilerince uygun olan konum ve koşullarda bu insanlık yarasını sürekli kaşımakta ve dinsel terörü azdırmaktadır.

XI- Dinler Arası Çatışmalardan Doğan Terör:

Sorunları çözme iddiasıyla ortaya çıkan bir din önce içinde doğduğu kurulu düzenle ve o düzenin kurumsallaştırdığı din veya dinlerle çatışmak durumundadır, Kitleselleşebilen bir inancın sadece haklı olması yetmemektedir. Yeni dinin varlığını sürdürebilmesi için ortaya çıktığında karşı olduğu sistemle uzlaşması gerekmektedir. Uzlaşma karşılıklı ödünler gerektirir. Hiç kuşkusuz daha fazla ödün koparan taraf her zaman daha güçlü olan taraftır. Güçlü tarafın verdiği ödün ise daha çok uzun süreli çıkar güvencesi amacıyladır. Sistemle uzlaşan ve bütünleşen din mazlum olma konumundan da çıkar.

Eski dinle yeni din karşılaştıklarında çok farklı seçenekler olabilir ama en çok görüleni, ya çatışma, ya da uzlaşmadır. Uzlaşma eski yeni dinin sentezi olarak ortaya çıkar. Eski din yeni dine bazı inanç, gelenek ve göreneklerini de taşır. Hiç kuşkusuz bu oluşum ileride zaman zaman, toplum bunalıma girdiğinde, yeni sorunların kaynağı olur. Uzlaşmayan dinler ise çatışmaları sürdürürler. Çatışmalardan kârlı çıkan taraf olabilir ama sürekli kaybeden sıradan insanlar ve sonuçta insanlık ailesidir. İki veya daha fazla, farklı bölgelerde kurumsallaşan dinler genişleme süreci içinde tampon bölgeleri aşarak farklı dinlerle ortak sınırları paylaşmak zorunda kalabilirler. Bu ise uzlaşma ve çatışmaların düğümlendiği bir noktadır. Haçlı seferleri bunun en tipik örneklerinden biridir 1092 yılında başlamış ve 1272 yılında sona ermiştir. İkiyüz yıl kadar süren bu seferler, Müslümanların Hristiyanların ve Yahudilerin büyük kayıplar vermesine neden olmuştur. Sadece Haçlı seferinde 500 bin kadar olan Haçlılar Kudüs e 50 bin kişi ile girmişlerdir.

Bu din giysili sefer Hristiyanlara 450 bin kişiye mal olmuştur. Bunun yanısıra Müslümanların ve Yahudilerin de azımsanmayacak kayıplar verdikleri bilinmektedir. Ayrıca Haçlılar geçtikleri yerlerde korkunç boyutlarda yağma, taciz ve tecavüz olaylarına katılmışlardır. Bu terör din adına uygulanmıştır. Üstelik sadece Haçlıların geçtikleri alanlarda değil tüm Avrupa'yı etkisine alan bir terör fırtınası başlamıştır. Terör kasırgasının Yahudilerle ilgili cephesini Bertrand Russell şöyle vurgulamaktadır: **"... Bu savaşların başka önemli etkisi de büyük sayıda Yahudi'nin katliamı olmuştur. Öldürülmeyen Yahudiler maldan mülkten yoksun bırakılmış ve zorla vaftiz edilmiştir.**

İlk haçlı seferi sırasında Almanya'da, üçüncü haçlı seferi sırasında Arslan Yürekli Richard'ın tahta çıkmasıyla İngiltere'de epey Yahudi'nin canına kıyılmıştır. Yahudilere karşı girişilmiş en tüyler ürpertici vahşiliklere sahne olan yerlerden biri, ilk Hristiyan imparatorunun saltanat sürmeğe başladığı York'tu. Haçlı seferlerinden önce, doğudan gelen malların Avrupa'da alım satımı üzerinde Yahudilerin maruz kaldığı eziyet sonucu, bu ticaret büyük ölçüde Hıristiyanların eline geçti. "(B. Russel- Batı Felsefesi Tarihi. Say. 208)

Haçlı seferleriyle mayalandırılan dinsel terör 1492'de zirveye ulaşıyor ve Yahudilerle Müslümanlar Avrupa'dan kovuluyordu. Bu süreçte Avrupa tümden Hristiyanlaştırıldığı gibi, keşiflerin sağladığı olanaklarla tüm sömürgelere de taşınıyordu.

Dinsel terör din kurumlarıyla devlet örgütlülüğünün birlikte yarattıkları bir fiili durumu yansıtıyor. Hiç kuşkusuz yaratılan bu kıtasal terörün tek ve belirleyici nedeni din ve ya dinler değildir. Ama terörün giysisi dinseldir.

Haçlı Seferleri dinsel terörün başlangıcı değildir elbette. Haçlı Seferlerinden önce de dinsel terör belirli amaçlarla uygulanmıştır. Yılmaz Altuğ terörü; yukarıdan terör ve aşağıdan terör diye ikiye ayırmaktadır. Yukarıdan terörü devletlerin uyguladığını, aşağıdan terörü ise grup veya örgütlerin uyguladığını ifade etmektedir. Aşağıdan terörün en eski örneklerinden biri olarak Sicarii dinsel örgütünü vermektedir (M. S. 66-73)

"Sicariller aşırı milliyetçi, Roma aleyhtarı bir partiydiler ve kurbanları Filistin'deki ve Mısır'daki Yahudiler arasında Örgütlenen ılımlı Yahudi Barış Partisi mensuplarıydı. (Y.A. Terörün Anatomisi. Say. 28)

Sicariiler'in eylemlerini nasıl yaptıklarını daha önce anlatmıştık. Haşhaşiler de Ortadoğu kökenli terör örgütüdür. Kurucusu olan Hasan Sabbah, terörün toplumlardaki etkinliğini ilk anlayanlardandır. Küçük fakat disiplinli bir grup oldukça etkili olabilmiştir. 11. yüzyılda kurulan bu grup 13. yüzyılda Moğollar tarafından ortadan kaldırılıncaya dek dinsel teröre dayalı etkinliklerini sürdürmüşlerdir: "İran'da üslenen Haşhaşiler, yüksek memurları, valileri, halifeleri ve hatta Kudüs'ün Haçlı Kralı Montferratlı Condrad'ı öldürerek Suriye'ye yayılmışlardır. Selahaddin Eyyubi'yi iki kez öldürmek istemişse de başaramamışlardır. "(Y.Altuğ-Terörün Anatomisi. Say. 28)

Yukarıdan aşağıya uygulanan dinsel terörde kaynak devlettir. Romalıların ilk Hıristiyanlara uyguladıkları İşkenceler filmlere konu olmaktadır. İnsanlar sürüler halinde arenaya doldurulmakta, aç aslanlar arenaya bırakılmaktadır. Bu vahşet seyirlik bir olay gibi kitlelerce izlenmekte ve sevinç çığlıkları atılmaktadır. Bu vahşet yıllarca sürdürülmüştür. Ta ki, Romanın Hıristiyanlığı kendi çöküşünü kurtaracak bir kurtarıcı olarak görmesine dek. Bu noktada Roma egemenlerinin yeni dine karşı olan kuşkularıda dağılmıştır. Çünkü bu din iktidara yönelik bir talepte bulunmamaktadır. Ayrıca varsılların varlıklarını da tehdit etmemektedir. Dahası, felsefe ve yaşam biçimi olarak yoksulluğu ve uysallığı tercih etmektedirler. Ama bu yaklaşımlar bile Hristiyanların yüzbinlerce kurban vermelerini engelleyememiştir.

Çocukluk döneminde itilip kakılan din gençlik dönemine ulaşınca kendisine yapılanları başka dinden olanlara yapmaya başlar**. "İnsanlığın, özellikle de çevredeki toplumların bölgesel ve evrensel birikimini kendinde toplayan din, başlangıçta dar bir alana hitap eder. Büyüyüp geliştikçe, dünya nizamı iddiasında bulunur. Dünya aleme hükmetmek ister. İşte, tam da bu noktada din ne muhalif tanır, ne de muhalefet. Son derece acımasız davranır, karşısında duran herkesi "düşman/kafir" ilan eder. (2 Temmuz Sivas-Dergiler Ortak Platformu Say. 59)**

Din ne muhalif, ne de muhalefet tanımıyor. Baskı ve şiddete karşın varlıklarını koruyarak gelişmeleri bir noktadan sonra yayılmaya dönüşüyor. Yayılma süreci de aynı şekilde baskı ve şiddeti içeriyor. Dinlerin içinde doğdukları toplum yapılarına ve ortamlarına bakıldığında, şiddetin dinlerin ebesi olduğu görülür. Şiddetin kucağında dünyaya gelen bir yavrunun vücut bularak geliştiği ortamı yadsıması oldukça zor. Bu nedenle genellikle dinler şiddetle yoğrulmuştur. Ancak güçleninceye dek karşı şiddetin bu açık kanıtıdır. Hıristiyanlık bu açıdan 300 yıl kadar hep mazlum konumunda kalmıştır. Ancak bu süreç geçildikten sonra, ılımlı, uysal ve olumlu gözüken Hıristiyanlık bile ayakları üstüne dikildiğinde hemen şiddete yönelerek yanıltıcı görüntüsünü gerçeği ile değiştirmiştir. Şimdi dinlerin özündeki şiddete ilişkin kanıtlan gözden geçirelim:

"Seni Mısır diyarından ve kölelik evinden çıkaran Tanrın Yehova benim. Karşında benden başka tanrıların olmayacaktır.

"Kendin için oyma put, yukarıda göklerde olanın ya da aşağıda yerde olanın hiç tasvirini yapmayacaksın. Onlara secde etmeyeceksin ve onlara tapınmayacaksın; Çünkü senin Tanrın olan ben Yehova, kıskanç bir tanrıyım. Babaların günahını üçüncü kuşak üzerinde ve dördüncü kuşak üzerinde çocuklarında cezalandıran, buna karşılık beni sevip buyruklarımı tutanlara bir kuşak ötesine dek inayette bulunan Tanrı benim. "(Felicien Challaye-Dinler Tarihi Say. 131)

Kuşaklar boyu ceza uygulaması, suçun şahsiliği prensibine ters düşmektedir. Ancak, buradaki amaç şiddetli bir korku yaratmaya ve aşan bir bağlılık sağlamaya yönelik olsa gerek. Yehova'nın peygamberi Musa da şiddet yanlısı bir kişiliğe sahiptir.

"... Hz. Musa Şam diyarına çıkıp oradaki halkı helak ettikten sonra Hicaz bölgesindeki Amalik kavmini, bir tanesi sağ kalmayıncaya dek öldürttü. "(2 Temmuz Sivas. Say. 67)

"... Hz. Musa, kendi kavminden olan Yahudilerin Allah yolundan saptıklarını gördü. Bunun üzerine ordugâhın kapısını tutarak," Allah yanında yer alanlar çevremde toplansın; kılıcını kuşansın, ordugahta

kapı kapı dolaşarak herkes (kafir olan doğru yoldan sapan) kendi kardeşini, arkadaşını ve komşusunu öldürsün" dedi. Levioğulları, Musa Peygamberin dediğini yaptılar; o gün, kavminden 3000 kişi öldürüldü. "(Tevrat, Çıkış Böl. Bap 32)

"... Musa bir Yahudi ile bir Kıpti arasındaki tartışmaya kızar ve hemen olay yerine giderek Kıptiyi bir darbeyle öldürdükten sonra şehri terk eder. (...) Samiri'nin kendisine inananlar içinde bozgunculuk yaptığını görünce, onu hemen öldürmeyi amaçlar. Yine Musa Elias'dan kendini izleyeceği yolunda söz almasına rağmen, Elias'ı yere fırlatarak boynunu keser..." (2 Temmuz Sivas. Say. 68/69)

Musa'nın şiddete yatkın kişiliği, Yehova'nın ödünsüz ve katı direktifleriyle beslenmekte, bu da aynı şekilde Yahudilere aktarılmaktadır. Tanrı'ya karşı işlenmiş suçları haber alan yada tanık olan kişinin, suçluyu cezalandırmasını bir görev olarak sayarlar. Bu dinsel terörün onaylanması anlamına gelmektedir.

Hıristiyanlığın başlangıç döneminde şiddet öğelerine rastlanmamaktadır. Ancak, dinin devletlerce (Roma, Fransa vb.) kabul edilmesinden sonra şiddet uygulamaları başlamıştır. Daha önce kısaca değindiğimiz Haçlı Seferleri bunun ürünüdür. Ayrıca Engizisyon uygulamalarının kaynağı da Hıristiyanlıktır.

Zaman zaman karşılaşılan sorunlar birtakım hurafelere bağlanmış, sorunlardan kurtulmak için dinsel terör uygulanmıştır. Bunlardan ilginç olan iki örneğe bakalım:

"1348 yılında baş gösteren Kara Ölüm, çeşitli yerlerde çeşitli kör inançların ortaya çıkmasına neden oldu. Tanrının öfkesini yatıştırmada en çok başvurulan yollardan biri, Yahudi öldürmekti. Bavyera'da 12.000, Erfurt'ta 3000 Yahudi öldürüldü. Strasbourg'da da 2.000 Yahudi diri diri yakıldı. Bunu başkaları da izledi. "(Bertrand Russel Bilim ve Din Say. 60/61)

Kaynakların belirttiklerine göre, 1450 ve 1550 yılları arasında tahminen yüz bin büyücü öldürülmüştür. Söz konusu dönemde Almanya'da bu

büyücülerin büyük çoğunluğu diri diri yakılmıştır. Bu büyücüleri yargılayan Treves Üniversitesi Rektörü ve Seçici Prenslik Mahkemesi başyargıcının öyküsü ibret verici bir örnektir**: "Fleda'nın sayısız büyücüyü mahkûm ettikten sonra, içine bir kurt düşmüş ve onların işkenceye dayanamayıp suçu üzerlerine almış olabileceklerini düşünmeye başlamıştır. Bunun sonucunda büyücüleri mahkûm ederken gönülsüz davranmaya koyulunca, ruhunu şeytana satmakla suçlanmış, büyücülere uyguladığı işkenceler bu kez ona uygulanmıştır. Sonunda Flade de, büyücüler gibi, suçu üzerine almış ve 1589 yılında önce boğulup sonra yakılmıştır." (Bertrand Russel. Bilim ve Din. Say. 66)**

Başyargıç gerçeği görmenin ve düşünmenin cezasını tıpkı kurbanları gibi hayatıyla ödemiştir. Ama o ne ilk, ne de son kurbandır. Daha önce de belirtildiği gibi dinler ne muhalif tanıyor, ne de muhalefeti

Müslümanlıkta şiddet öteki dinlere oranla daha fazla gözüküyor. Hiç kuşkusuz bu Müslümanlığın, ortaya çıktığı toplumun sosyal ekonomik ve ekolojik koşullarıyla ilgilidir. Aynı zamanda yaşamın tüm alanlarında düzenleyicilik iddiasında olması da önemli bir etkendir. Özellikle belirli bir üretim biçimi geliştiremeyen ve süreklilik arz eden artık değer üretmeyen bir topluluk, hangi olanaklarla kendini yeniden üretecektir? Geriye kalan ise, ağırlıklı olarak bir yağmacılıktır. Yağma ise sadece bir şiddete dayanan yöntemlerle başarılabilir. Bu başarılmış ve yağmacılık akılcılaştırılarak toplumun dengeleri kurulmuştur. Yağmacılığa istilalarla ivme kazandırılmıştır. Bu ise şiddeti kaçınılmaz kılmaktadır. Bu şiddet din adına uygulanınca, dinsel terör süreklilik kazanmıştır. Bu konuda Hz. Muhammed'in davranışları da Müslümanlar için örnek kabul edilmekte ve uygulanmaktadır:

"Muhammed de Musa ve İsa'nın bir araya gelmiş halidir. Bazen ölme ve öldürmenin arzusu içinde; düşmanlarına karşı kükreyen atlarının üstünde, zorlukla ilerleyen inanmışlardan önce, ölümcül savaş alanlarında güçlü ve korkusuzca savaştığı görülür. Yerden bir avuç toprağı, düşmanın yüzüne fırlatarak 'hücum' diye bağırır. (...) Kureyişliler, Muhammed'in iki boyutlu yüzünü çok iyi biliyorlardı: Musa ve İsa. Yine Muhammed, Medine pazarında Beni Kuryaza için

açılmış (cezalandırma) çukurlarını denetler, (bu amaçla) zincire vurulmuş iki grup Yahudi, Muhammed'in önünde (boyunları vurulmuş cesetler) çukura atılır. Muhammed bunu soğuk kuru ve barış dolu gözlerle seyreder..." (Sivas 2 Temmuz. Say. 69) Bu olayda 600-700 dolayında insanın kafası kesilmiştir. Hz. Muhammed'den sonra da aynı şiddet geleneği sürdürülmüştür;

"Hz. Ebu Bekir, kendi döneminde isyan eden kabileleri hizaya getirmek amacıyla ayaklananları ateş kuyularına attırıp diri diri yaktırdı. Hz. Ömer, kendi zamanındaki fetihler boyunca 4000 kilise, havra ve Zerdüşt mabedi (ateşgah) yakılıp yıkıldı. (Sivas 2 Temmuz Say. 70) Fethettiği yerlerdeki kütüphanelerde bulunan kitapları yakmıştır. Yakmasının gerekçesi ise; **"Eğer bu kitaplar Kur'an ile aynı iseler, bunlara zaten gerek yok; eğer Kur'andan farklı iseler karşıt fikir taşıyorlar. Her iki durumda da yakılmaları gerekir." (Sivas 2 Temmuz Say. 70)** Din adına bilimin yok edilmesinin insanlık adına savunulacak bir yanının olmadığı kesindir.

Kur'anda şiddeti öneren ve ödüllerle özendiren çok sayıda ayet mevcuttur. Bunlardan; Bakara Suresi, Ayet 190/193/194/216/246, Enfal Suresi, Ayet, 61, Nisa Suresi, Ayet 104, Tevbe Suresi Ayet 15/30, Mümtehine Suresi, Ayet 9'dur. Savaşmayı öneren sureler ise; Nisa Suresi, Ayet; 71/75/76/95. Tevbe Suresi, Ayet: 13/73/123. Bakara Suresi, Ayet, 246, Ali İmran Suresi, Ayet, 71/200. Bunların dışında bir çok sure ve ayette şiddet önerilmektedir. Zaten "kafir ve müşrik" sözcüklerinin kapsamı Müslüman olmayanları içerir. Bunlara karşı şiddet uygulanabileceği belirtilmektedir. İnsiyatif kullanan otoritenin beklenti ve tercihleri sapmalara neden olabilir ki, bu dinsel terör anlamına gelir; **"Emeviler döneminin ünlü valisi Haccac Bin Yusuf zencileri, Basra'nın bataklık bölgesine zorla iskan ettirirken, Orta Asyadaki Türkler üzerine yaptığı seferde 6 kilometrelik bir mesafedeki her ağaca bir Türk astırdı. Eli silah tutan bütün erkekler öldürüldü. (...)" (Sivas 2 Temmuz Say. 71)** Acaba bu terör hangi haklı gerçeğe dayandırılmaktadır? Kendilerinden Müslüman olmaları mı istenmiş de katledilenler kabul etmeyince bu vahşet uygulanmıştır? Oysa öte yandan 'dinde farklı inanç sahiplerine karşı zor kullanılmaz' diye belirtilmektedir. Ama işlenen vahşice cinayetlerin bırakmış olduğu kanlı lekeler bunun

aksini kanıtlamaktadır. Faik Bulut'un şu saptaması bu savı kanıtlar niteliktedir:

"... Benzer bir olay, bugünkü Kürt illerinde uygulandı. Cizre'den Diyarbakır'a kadar hemen her yüz metrede bir insan asıldı. Toplam 130 bin Kürt öldürülerek İslamiyet dayatıldı. (...)" (Sivas 2 Temmuz Say. 71)

İstila ve yağmaya dayalı bir yapıda savaş, terör ve şiddet gündelik bir yaşam biçimine dönüşmektedir. İstila sırasında Müslüman olmayanlara yapılan çağrı olumlu karşılanabileceği gibi, reddedilebilir de. Ama her iki durum da yağma veya haraca bağlanmaya engel olmamaktadır. Birinde çaresizlikten boyun eğme var, ötekinde ise, direnerek katledilme... Her iki durumda da yağma veya haraç kaçınılmazdır. İşte bu noktada el konan değerlerin paylaşımı gündeme gelmektedir. Bu sorunun yanıtı ise, halifedir. Halife paylaşımı yapan otoritedir. Bu ise, iktidar mücadelesinin temel nedenidir. Bu nedenle Abbasilerle Emeviler arasındaki iktidar mücadelesi yıllarca sürmüş ve yüz binlerce insanın yaşamına mal olmuştur. **"Medine’deki muhalifler, üzerlerine su dökülüp kırbaçlanarak öldürüldüler. Abbasiler döneminde cellat geleneği ortaya çıktı. Musul'da 400 kişi camiye toplattırıldı. Herkes katledildi. Abbasi yöneticileri, Emevi soyundan olanları yakalayıp sokakta sürükledikten sonra katlederlerdi. Sadece Ebu Müslim Horasani tarafından katledilen muhalif sayısı, 600 bini geçer." (Sivas 2 Temmuz Say. 71)**

Bu şiddet geleneği Arap olmayan öteki İslam ülkelerine de yansımıştır. Özellikle dinsel yönetimin muhalefet kabul etmemesi sorunun temel kaynağıdır. İslamlığı kabul eden her ulus kendi koşullarına göre uygulamaları benimsemiş ise de, şiddet geleneğini tamamen ortadan kaldıramamışlardır. Özelliklede sorunların yoğunlaştığı dönemlerde dinsel terör geniş kitleler üzerinde bir baskı unsuru olarak sürekli kullanılmıştır. 1979 sonrası İran'daki uygulamalar bunun en yalın örneklerindendir:

"... 1979'dan beri yaklaşık 3,5 milyon kişi yurtdışına kaçtı. 150 bin kişi hapislerde çürütüldü ve işkence tezgâhlarından geçirildi. 90 binden fazla insan, işkencelerde öldü. Bunların arasında çocuk ve kadınlar da

bulunuyor. Lübnan'daki Hizbullah, kendi bölgesini Müslümanlaştırmak amacıyla, İslam'a uymayanları kaçırdı kimisinin elbiselerini yırttı, özellikle kadınların yüzüne kezzap attı. Benzer bir yöntem Cezayir'deki kadınları baskı altında tutmak için kullanıldı. Mısır'da ise kimi iş ve eğlence yerleri ateşe verildi. İçindekiler diri diri yakıldı veya yakılmak istendi." (Sivas 2 Temmuz Say. 75)

Devrim sonrası İran'da uygulanan şeriat yönetimi öteki İslam ülkelerini de etkilemiştir. Türkiye'de kitleleri denetim altında tutmaya yönelik İslam tercihi. Devlet denetiminde Hizbullah örgütlenmesine olanak sağlamıştır. Bu örgüt Pkk'ye karşı kullanıldığı gibi laik aydınlara karşı da kullanılmıştır örgüt deşifre olunca Batmandaki Hizbullah kampı kapatılmış, bazı örgüt üyeleri günah keçisi olarak adliyeye sevk edilmiştir. Bu aslında aysbergin sadece görülen kısmıdır. Daha sonra dünya egemenlerinin İran'a karşı başlattıkları çok yönlü baskının gereği olarak önemli olaylara karışan Hizbullah örgütü elemanları yakalanmış, onların itiraflarıyla İran mahkûm edilmeye çalışılmıştır. Bu örnekler de dinin bir terör aracı olarak yerli ve yabancı egemenler tarafından kullanıldığını göstermesi açısından hem anlamlı ve hem de önemlidir.

BİLİMSEL DÜŞÜNCEYE UYGULANAN DİNSEL TERÖR

Özgür düşünce bütün tarih boyunca dinsel egemenliğe karşı mücadeleyi tali değil temel bir karakteristik vasıf olarak görmüştür. Özgür düşünce her türlü açıklığın kapılarını aralamak ister. Din ise her türlü açıklığı olanaksız kılan kapıları sağlamlaştırır. İnsanların içine korku tohumları eker.

Ercan Kanar

Dinsel terör durağan yapının öz savunmasıdır. Bu yapıyı zorlayan şey ise bilimsel görüş ve yaklaşımlardır. Din ve bilim çatışması değişkenle durağanın bitmeyen kavgasıdır.

Din ve bilimin nitelik ve ayrımlarını Bertrand Russell şöyle koymaktadır:

Dinsel bir inanç, bilimsel bir kuramdan, sonsuz ve mutlak olarak kesin bir takım doğruları içerdiğini öne sürmekle ayrılır. Oysa bilim, her zaman geçicidir, bugünkü kuramlarının er geç değiştirilmesi zorunluluğunun ortaya çıkacağını ve kullandığı yöntemin bütün ve nihai bir açıklamaya varmasının mantıksal olanaksızlığını bilir. Ama ilerlemiş bilimlerde, gerekli olan değişiklikler, genellikle ona biraz daha kesinlik kazandıracak olanlardır; kaba yaklaşımlar söz konusu olunca, eski kuramlar işe yaramaya devam ederler, ancak ince bir gözlem olanağı ortaya çıkarsa yetersiz kalırlar." (Bertrand Russell-Bilim ve Din. Say. 10)

Skolastik düşüncenin savunucuları için İncil, Katolik inancın dogmaları ve Aristoteles'in öğretileri tüm kuşkuların üzerinde yer alan kesin doğrulardır. Bunların dışında düşünmek, farklı açıklamalar getirmek sapkınlık olarak nitelenmekte ve en ağır cezalarla cezalandırılmaktadır. Akinolu Tomas, kitabında ortalama insanın sorabileceği sorular sorarak hepsini kendince dine uygun düşecek biçimde yanıtlamıştır. Bu yanıtlar dışında düşünmek zındıklıktır.

Dinsel yasaklar ve dinin kendisini kişilerin sübjektif yorumları doğrultusunda savunması sadece tek Tanrılı dinlere özgü değildir, inanca ilişkin kurallar toplumsallaştığında din kurumsallaşmaktadır. Bunun ardından gelen durağan süreçler ise varlığını koruma ve sürdürmedir. Bu süreçlerde kimi bireyler dine büyük görevler yüklemekte, kendilerini de bu görevleri yerine getirecek yetkili ve sorumlu kişi olarak görmektedirler, Çoğunluğu oluşturan sıradanlara göre bu tür kişilerin sıradanlık üstü yetki ve görevleri vardır. Bu yetkilere dayanarak inandıkları ya da kullandıkları dini zaman zaman dinsel terör uygulayarak savunmaya çalışmışlardır Bu aynı zamanda mevcut inanç kuralları içinde sorunlara nesnel çözümler üretmedikleri, buna karşın farklı çözümler üretenleri de engelledikleri görülmektedir. Kuşkusuz. İ.Ö. 469-399 tarihleri arasında Atina'da yaşamış olan Sokrates düşüncelerinden dolayı yargılanarak ölüme mahkûm edilen ilk insan değildir. Ancak hiç unutulmayan ilginç örneklerden biridir:

Bir ebenin oğlu olan Sokrates anasının mesleğini farklı bir biçimde sürdürmüştür. Yeni düşüncelerin doğmasına ebelik etmiştir. Bu eylemini

karşısındaki kişilere sorular sorarak gerçekleştirme yolunu benimsemiş ve başarılı bir şekilde uygulamıştır. Sorular kişilerin kendi gerçeklerini yeniden gözden geçirmelerine olanak sağlamıştır. Her konum ve koşulda düşünme eylemi içinde olmuş ve çevresindekileri de bu eyleme katmıştır. Dinsizlikle suçlanan Sokrates'e yöneltilen suçlar; "gençleri saptırmak" ve egemenlerin, yani devletin tanrılarını yok sayıp, onun yerine yeni tanrılar uydurmaktı. O, bu suçlamaları reddederken, suçlayıcıların önde geleni Ayntos'u yanıtlamayacağı alaycı sorular ile çok zor durumda bırakır. Bunun sonucunda yargılayıcıların çoğunluğunun oylarıyla ölüme mahkûm edilir. Son konuşmasında beratı yönünde oy kullananlara şu konuşmayı yapar:

"... oğullarınız onurlu bir yaşam sürmezlerse, kendisinin herkesi uyardığı gibi uyarmalarını istedi. En ünlü deyişlerinden olan, "incelenmemiş bir yaşam insan için yaşamaya değmez" sözü de bu konuşmasında geçiyordu. Atina yasalarına göre 24 saat içinde baldıran zehiri içerek ölmesi gerekirken, her yıl Delos'a gönderilen kutsal gemi dönmeden kimse idam edilemeyeceği için infaz bir ay gecikti. Bu süre içinde hapishanede her gün dostlarıyla her zamanki gibi konuşmayı sürdüren Sokrates, kendisini kaçırma önerisini, meşru bir mahkemenin kararına yanlış da olsa uymak gerektiği gerekçesiyle reddetti." (Ana Biritannica)

İnsan aklını herşeyin üstünde tutan Sokrates sürekli olarak özgürce araştırma hakkını savunmuştur. Bu savunusu yürürlükteki yasalar için de geçerlidir. Bu özgür düşünceli adam ölümünden önce şu ünlü sözlerle ölümsüzlüğünü eşsiz bir anıt gibi insanlığa bırakmıştır: **"... suçlu ya da suçsuz olduğumu söyleyin... Önemi yok benim için... yüz kere bile ölüme mahkûm edilsem, ömrümce nasıl yaşamışsam, yine öyle yaşamaktan vaz geçecek değilim..."**

Bilime karşı olan din, son belirlemede bilimsel düşünce üretenleri hedef alarak onları yok etmeye yönelmektedir. Sokrates gibi suçlanan Anaksagoras da düşünceleri nedeniyle dinsel terörün hedefi olmaktan kurtulamamıştır. Atinalıların ruhları artık eskimiş olan inançları kadar katılaşmıştı. Bunun kanıtı Anaksagoras'ı suçlayan kahin Diyopit'di; **"... Anaksagorası günahkârlıkla suçladı. Güçlü tanrıların kutsal**

iradelerine göre düzenledikleri göksel olaylara, Anaksagoras'ın her yerde dil uzattığını söyleyerek şunları saydı: 'Anaksagoras, her şeye gücü yeten tanrıların, insanlara açmak istemedikleri şeylerin sırlarını kavramak istiyor. Ayın bir dünya olduğunu söyleme cesaretini gösteriyordu. Güneş, ona göre bir tanrı değil, bayağı bir taşmış. Her şeyin aslında yüksek sebepler arayacağına, adi sebepler arıyor. Böylece cürüm işliyor, pek çok şey bilmek istiyor, Atinalıların tanıdığı tanrıları tanımıyor ve başkalarını baştan çıkarıyor..."

"... Anaksagoras zindana atılmıştı. Başını abasıyla örterek yatmış, sessizce ölümü bekliyordu.

Kendisini öldürebilirlerdi. Bunu biliyordu. Ama gerçek öldürülemezdi. Zaten varını yoğunu ona, ölümsüz gerçeğe vermemiş miydi?

Birden zindanın ağır kapısı açıldı. Öğrencileri gelmişti. Perikles göndermişti onları.

Gardiyanlara para yedirmişti. Hemen yola çıkılmalıydı. Kıyıda bir yelkenli bekliyordu." (M. İlin-E.Segal - İnsan Nasıl İnsan Oldu. Say. 202/203)

Eleda'nın yaşamını hiçe sayacak kadar gerçeğe adamış olan bu bilge adamı, Perikles ve öğrencilerinin yardımıyla Eleda'dan uzaklaşarak yaşamını kurtarmıştır.

Gerçeğin aydınlığı ölüm karanlığında da ışımaya devam etmektedir. Dinsel baskılara karşın yaşamları pahasına gerçekleri arayan, bulan ve haykıran yürekli insanlar, gerçek yaşamlarına ölümleriyle başlamaktadırlar.

Hallac-ı Mansur gezerek, görerek, araştırıp okuyarak din ve ırk farklılıklarının da ötesinde insan gerçeğiyle buluşabilmiştir. İnsan temelinde gerçek inancı bir sevgi olarak yorumlamıştır; **"Hallac'a göre benzerlik Allah'ın tüm sıfatlarının insanda da mevcut olmasındadır. Allah bilimdir, akıldır, güçtür, sevgidir, bağışlamadır, kutsallıktır, güzelliktir, ihtişamdır. İnsanda da bu sıfatlar mevcuttur. İnsanın bu sıfatlara sahip**

olabilmesi için gönül ve yürek gözünü açabilmesi gerekir." (Lois Massignon. Hallacı Mansur. Der. Niyazi Öktem. Say. 87/88)

İslam dünyasına Helen felsefesini sokan düşünür olarak nitelenen Mansur, M.S. 857 yılında Tur'da doğmuştur. Köle ticaretinin merkezi olan Basra'da büyüyen Mansur; **Kendisini din ve felsefe alanında çok iyi yetiştirdi. Toplumsal sorunlara da olağan üstü duyarlıdır. Köle ayaklanmalarına hep sıcak bakar.**

Hambeli Mezhebinin düzenlediği bir ayaklanmayı desteklediği ve değişik dinsel yorumları olduğu gerekçesiyle tutuklanır. 8 yıl hapis yatar.

Hapiste iken de, düşüncelerinden vazgeçmediği, Hambeli ayaklanmasını desteklediği ve buğday karaborsacılığına karşı çıktığı gerekçesiyle yargılanması yenilenip hızlandırılır (...)

"Önce kamçılanmasına, sonra bedeninin dilim dilim edilmesine daha sonra bir darağacına asılarak teşhir edilmesine ve en sonra da kellesinin bedeninden ayrılarak yakılmasına karar verildi. (,..) Hallac'ın cezalandırılması yoksul halka silah zoru ile seyrettirildi. Açlık, kıtlık, yoksulluk denizi içindeki Bağdat halkı, Hallacı Mansur'un katilini tekbir sesleri ile uğurladı. Hem de;

"Onun idamı, İslam’ın kurutuluşudur, kanı bizim boynumuza olsun şahitlere bu ifadeyi bağırta bağırta okutarak...

Hallacı Mansur, kendisini darağacında cellatların kırbaçları ile seyreden halka ise şöyle hitap etti:

“Allahım! Şu topluluk senin kullarındır. Dinlerine olan bağlılıkları yüzünden sana aklanmak ümidi ile beni öldürmek için toplanmışlar. Onları affet! İyi biliyorum ki, bana açtığın sırları onlara açsan, yahut onlardan gizlediğin şeyleri benden de gizleseydin, bu hal başımıza gelmezdi. Yaptığın şeyler için yine sana hamd olsun Allahım!.." (Lois Massigon. Hallacı Mansur. Derleyen: Niyazi Öktem. Say. 5/6)

Mansur'un Bağdat'ta yobazlarca katledilmesi İslamiyet'i ne derece kurtardı bilemiyoruz ama bağnaz ve yobazlar yaşadıkları süreçte kendilerini kurtarmışlardır. Doğanın en iyi ve en korkunç silahı beyindir, yani düşünen beyindir. Ama yobazlar bu beyinleri susturmak için ellerinden gelen her şeyi yapmışlardır. Mansur'un ardılı sayılan Nesimi de öncülünün akıbetinden kurtulamamıştır.

Tek bir din için tek bir inanç ve tek tür ibadet beklentileri yaygın bir yanılgının da başlangıcıdır. Kişisel farklılıklar inanç ve ibadete ilişkin farklılıkların da temelidir. Aslında geçerli olan kişinin inancının gereği olan ibadeti isteyerek ve yapabildiği kadar yapmasıdır. Sözgelimi namaza duran bir kişi namaz süresince yoğunlaşabildiği oranda bir enerji tüketir. Aynı vakit namazını kılan kişilerin tümünün aynı süre içinde eşit miktarda enerji tükettiklerini söylemek olanaksızdır. Aynı şekilde, ibadet amaçlı bir şarkı söyleyen kişinin tükettiği enerjinin daha az veya çok olduğunu iddia etmekte olanaksızdır. Bu konuda her iki kesimden de uç örneklerin olduğunu savunmak olanaklıdır. Şu andaki şanssızlığımız bu değerleri ölçebilecek bir aygıtın olmayışıdır. İnanılan varlığın kaynağı bir küresel nokta olarak varsayılırsa ona her noktadan ulaşmak olanaklıdır. Önemli olan o noktaya o amaçla yönelebilmektir. Ancak şu iddia edilebilir; yönelenle yönelilen arasındaki doğrusal uzaklıklar farklı olabilir. Bu doğrusal uzaklıkların kısaltılması ise mantıksal yaklaşımlarla yakalanabilir. Nesimi tasavvufi şiirleriyle bu doğrusal hattı kendince kısaltmaya çalışmıştır. Üstelik bu konuda oldukça başarılı olmuştur. Gazellerinde doruğa ulaşan bir lirizm yakalamıştır. Şiirlerinde Hurufilik inançlarını işlemiştir. Varlığın birliği inancını anlatmıştır;

"İnsan, özünü ruhun değil, maddenin oluşturduğu bir varlıktır. Ruh bu maddenin anlamıdır. Ses, insanda söz olarak görünüş alanına çıkar. Bu görünüş Tanrısaldır, çünkü insan konuşması niteliğindedir. İnsan çevresinde bulunan bütün nesneleri görebilmektedir. Bunun için ibadet gerekli değildir. Çünkü zamanında yapılmayan bir ibadet sonradan yerine getirilebilir (kaza). Oysa sevgiden, sevgiye duyulan eğilimden yoksun bir süreyi yeniden yaşamak olanağı yoktur. Bundan duyulan eksiklik giderilemez. **"Gel, gel, bu yana gel ki namazını sonradan kılar, orucunu sonradan**

tutabilirsin. Yoksa sevgilisiz geçen bir sürenin neden olduğu eksiklik duygusunu gideremezsin."

Nesimi, yalnız tasavvuf konusunda değil, şiirlerin yapısındaki uyum, denklik ve coşku ile de çağlar boyunca etkisini sürdürdü.

İnsan, Tanrı ve evren birliğinin sonucu, bu anlayışla da Hallacı Mansur gibi **"Ben Tanrı'yım"** (Enel Hak) diyen Nesimi, şiirlerindeki düşünceleri yüzünden suçlu sayıldı. Bu düşünceleri şeriata aykırı bulunarak ölüm cezasına çarptırılmasına karar verildi. O dönemdeki Memluk Sultanı Ferenc'in buyruğu ile derisi yüzülerek öldürüldü."

Aynı yere farklı yollardan gitmek yadsınmıştır. Alışılmışın dışına çıkanlar alışılmadık biçimde cezalandırılmışlardır. Tüm inananlar (ortak inanç grubu içinde yer alanlar) aynı grup içinde de bir örnek inançların olamayacağını bilmelerine karşın kendileri bu gerçeği ifade edemezler, bu gerçeği ifade edebilecek yürekli ve gerçekçi insanların varlığına da tahammül edemezler. Bu nedenle bu gibi yürekli insanların derilerini yüzmekten kaçınmazlar...

Önceki bölümlerde de değinildiği gibi, toplumda ekonomik, siyasi ve sosyal sorunların yaşandığı süreçlerde belirtilen sorunlar yeni düşünce ve toplumsal hareketlerin doğurganı olarak karşımıza çıkar. Genellikle başkaldırı hareketleri toplumun alışılmış ortak dili olan din kanalını kullanır. Din ekseninde gelişen hareketler, direkt olarak inanç ve ibadete ilişkin taleplerde bulunabileceği gibi, yönetim ve temsile ilişkin taleplerde de bulunabilir. Aslında bu yeniden bölüşüm ve yeniden yönetim talebidir. Bu talebi zorunlu hale getiren gerekçe yaşamın mevcut koşullarda çekilmez hale gelmiş olmasıdır. Kaos ortamlarında insanlar yaşama ve geleceğe ilişkin güvenlerini yitirirler. Mevcut yapı geniş halk kitleleri için güvensizlik üretir. Yaratılan kaos ortamları geniş kitleleri harekete geçirir.

Şeyh Bedreddin'in yaşamının son dönemi böylesi bir kaos dönemiyle örtüşmektedir. Fetret Devri (1403-1413) yıllarında kardeşler arasında taht kavgalarının yaşandığı bir süreçtir. Toplumda güvensizlik, siyasi kargaşa yaşamı çekilmez boyutlara taşımıştır. Bedreddin, 1411. yılında Edirne'de hükümdarlığını ilan eden Musa Çelebinin Kazaskerliğini üç yıl süresince

yapmıştır. Bu görevi sırasında görüşlerini Rumeli'de yaymış ve müritlerini önemli görevlere yerleştirmiştir. 1413 te Musa Çelebi kardeşine yenilince o da İznik'e sürgüne gönderilmiştir. Ancak, İznik'ten kaçarak Eflak Beyi Mirace'nin yanına gitmiş ve Silistre dolaylarında örgütlenmeğe başlamıştır. Bedreddin orada örgütlenme çalışmalarını sürdürürken müritlerinden Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal şeyhleri ile ilişki kurmadan ayaklanmışlardır. Üzerlerine gönderilen iki orduyu yenmelerine karşın Şehzade Murat (Hüdavendigar) komutasındaki ordu, Börklüce Mustafa'yı yenerek tutsak almıştır. Börklüce'ye önce yoğun biçimde işkence yapılır ve sonra da asılır (1418).

Şeyh Bedreddin müritlerinin yenilgilerini erken hareket etmelerine bağladı. Daha sonra kendisi mücadeleye girdi. Önceleri bazı başarılar göstermesine karşın sonunda yenildi. Tutsak alınan Şeyh yargılandı ve ölüme mahkûm edildi. Mevlana Haydar Acemi adlı birinin fetvasıyla verilen ölüm cezası Serez'de uygulandı ve Şeyh Bedreddin asıldı. (1420/61 yaşında)

Şeyh Bedreddin ortak mülkiyeti savunarak büyük bir ayaklanmayı başlatmıştır. Doğa ve Tanrı'nın aynı şey olduğunu, cennet ve cehennemin dünyaya ait simgeler olduğunu, kıyametin belirtilerinin gerçekleşmeyeceğini ve bir kıyametin olmadığını söylemiştir. En önemli sayılan düşüncesi ise, ortak mülkiyeti savunmuş olmasıdır. Bedreddin'in asılmasına neden olan düşüncesi bu olmalı.

Üstte verdiğimiz örnekler dinle bütünleşen yönetimin mevcut inanç ve ibadet kurallarıyla çelişen açıklamalar getiren kişi veya grupları din adına yok ettiklerini göstermektedir. Bu açıklama ve yorumların daha iyi ya da kötü olması fazlaca bir şey değiştirmiyor. Kuşkusuz bu ve benzeri uygulamalar sadece Osmanlıya özgü değil. Yönetime bakim olan mezhep aynı dinden olan kendi dışındakileri sapkınlıkla suçlayarak yok etme yolunu seçmişlerdir:

"... Sonra yedi gün yedi gece Buhara ve nahiyelerinde Batini mezhebinden kimi buldularsa öldürüp mallarını yağma ettiler. Bu sefer Horasan ve Maveraunnehir'de onlardan tek kişi bırakmalıdırlar. (...) Bir taraftan Ebul Hasan, diğer taraftan Veşmir şehre girip ne kadar

Karmati buldularsa öldürdüler. Böylece Horasan ve Irak'ta tek Karmati ve Batıni kalmadı. Mezhebin kökünü öğle bir kazıdılar ki kimse çıkıp onlardan tek kişi gösteremez." (Rıza Zelyut- Osmanlıda Karşı Düşünce ve İdam Edilenler. Say. 74)

İnanç ve ibadet biçimini farklı biçimde yorumlayan insanlara karşı takınılan bu ve benzeri tavırların insanca olduğunu söylemenin olanağı yok. Ne ve kim adına olursa olsun, insanların öldürülmesinin insanlıkla bir ilişkisi yok. İnsana insan değerini vermeyen bir dinin de hiçbir anlamı ve değeri olamaz. İnsan yaşamını kolaylaştırması ve güzelleştirmesi gereken ve bu nedenle kurallar koyan bir dinin kurallar gereği insanları yok etmesinin hesabını verebilecek kişi veya varlıkların olabileceğini düşünmek bile oldukça zor. Dinin varlık nedeni insanların varoluşudur. Eğer insanlar olmasaydı din olabilir miydi? Böyle bir dinin anlamsızlıktan öte ne anlamı olabilirdi.?

Allah egemenliğini onun adına kullanma iddiasında olan (bu kesinlikle olanaksızdır) birileri dini kitleler üzerinde bir terör aracı olarak kullanmışlardır. Bu terör asırlarca hiç durmaksızın sayısız kurbanlar almıştır. 23 Ocak 1495'de Molla Lütfi Sultan Ahmet Meydanında kafası kılıçla kesilerek öldürüldü. Suçu; keskin zekâsıyla gördüğü her yanlışı kıyasıya eleştirmesidir. Özellikle de kitaplardaki yanlışları tüm kanıtlarıyla ortaya koyar. Bu nedenle bilgin veya alim diye geçinenleri zor durumda bırakır. Zaten onun kuyusunu kazanlar da o tür insanlar olmuştur. Ama o dinsizlikle suçlanarak, yalancı tanıkların ifadeleriyle mahkûm edilmiştir. Mevlana Hatipzade bu katletme olayından sonra şöyle der: **"... onun eleştirici düşüncesinden ve çürütülen, yadsıyan elinden (yazısından) kurtardım. Zira o kişi benim kitabımı çürüğe çıkarmaya, onunla eğlenmeğe girişip hatalarını yazıp çizmeğe tutkuyla sarılmıştı. (Rıza Zelyut. Age. Say. 145)**

Molla Kabız 1527 yılının 3 Kasım'ında boynu vurdurularak öldürülmüştür. Savunduğu şey; "Hazreti İsa, Hazreti Muhammed'den daha üstündür" diyerek şimşekleri üstüne çekmiştir. Yargılanma sürecini kafes ardından izleyen Süleyman Han, Kabız'ın cezalandırılmasına kızarak yeni bir yargıcılar kurulu atayarak onun ölümünü onaylattırmıştır.

Bu olay bize kalıplaşmış inançlarda farklı yorumlara yer olmadığım göstermektedir. Hiç kuşkusuz her şey yolunda giderken yeni bir yoruma gerek duyulmayabilir. Oysa her yeni yorum somut ihtiyaçlarından doğmaktadır. İhtiyaçlara çözüm üretmeyenler, yeni çözümler üretenleri yok etme kolaycılığına saparak daha büyük çıkmazlara saplanmışlardır.

Din ve bilim çatışmasında din cephesi bilimle değil, bilimi üretenlerle savaşmayı yeğlemiştir. Bu nedenle bu alanda verilen savaş kurumlarla kişilerin savaşıdır. Bu savaşta kişilerin varlıklarını savunarak korumaları olanaksız gibidir. Gerçi öldürülen her bilim adamı cellatları eliyle ölümsüzlüğe kavuşturulmuştur. Yaşayarak bunu gören terör uygulayıcıları Galileo'da olduğu gibi Abelard'da üretileni üreten eliyle yok etme yolunu seçmişlerdir. Pierre Abelard (1079-1142) Hem filozof, hem din bilgini olarak ün salmıştır. **"Din Bilimine Giriş"** adlı kitabı kilise kurulunca Katolikliğin dogmalarına karşı bulunarak yakılmasına karar verilmiştir:

"Abelard, felsefeyle dinsel inanç ilişkisi konusunda akılcıdır (rasyonalist), inanç akla dayanmalıdır. Bu akılcı eğilim felsefesel düşünüşün olabildiğince özgür olması isteğinde kendini gösterir: Birde mantıksal yönetiminde Otoritelerin tartışmalarındaki çelişkileri açığa vurmayı savunur...

"Sic et non" (evet, hayır) adlı yapıtında Kutsal Kitap'ta yazılanların, kilise otoritelerinin ve filozofların tartışmalarındaki çelişkileri, tutarsızlıkları açığa vurmuştur.

Yöntemi, okulun sınırlarını aşarak çok sonraları felsefe, hukuk, din bilimi araştırmalarında da uygulanmıştır. Ne var ki bu akılcı ve atılganca davranış, Katolik kilisesinin yöneticilerini çileden çıkardı. Onu barbarca acımasız bir cezaya mahkûm ettiler. Yapıtını kendi eliyle yaktırırlar." (Adnan Cemgil- Cumhuriyet 5 Haziran 1995)

"Abelar, Tanrının oğlunun, yani Kurtarıcı İsa'nın, bizzat Tanrısal akıl olduğunu iddia ederdi ki, bunu düşünmek bile korkunçtu. O bunu anlatırken insanlar korkuyla etraflarına bakınırlardı. Çünkü böyle

konuşmalar için insanı diri diri yakabilirlerdi. Dinsizce konuşmaları tekrarlamak şöyle dursun dinlemek bile yasaktı...

Bernar'la Abelar, kilisede yüz yüze geldiler. Basık kilise yarı karanlıktı. Burada göz alıcı elbiseler giymiş piskoposlar, kara cüppeli rahipler toplanmıştı. Göz kamaştırıcı güneş ışığından sonra bunları birden fark etmek güçtü. Bernar, rakibine öfkeli ve ağır sözlerle saldırdı. O da Abelar gibi şövalye soyundandı. Sanki bir kilise mahkemesi değil, bir Tanrı mahkemesi yani düello yapılıyordu. Bernar, ellerini Abelar'a doğru uzatarak ona yalancı, dinsiz diyor ve devam ediyordu" (M. İlin E. Segal - İnsan Nasıl İnsan Oldu. Say. 413)

Din ve bilim çatışmasında en çok anımsanan isimlerden biri de Bruno Giordano'dur. (1548-1600) yılları arasında yaşamış, din ve bilim çatışmasında en acımasız biçimde yokedilen bir bilim adamıdır. İtalyan filozof; astronom, matematikçi ve çağdaş bilim öncüsüdür. Bruno'ya göre din sadece cahil insanların eğitilip yönetilmeleri için bir araçtır. Çağının boş inançlarını ve kötülüklerini her konum ve koşulda yermekten geri durmamıştır. Bu tutumu nedeniyle hemen hemen tüm mezhepler tarafından heretiklikle suçlanarak aforoz edilmiştir. Bu nedenle bir ülkede ve bir şehirde fazla barınamaz olmuştur. Tüm Avrupa'yı dolaşmasına karşın sürekli olarak çeşitli alanlarda eserler üretmeyi sürdürmüştür. Bruno'nun her eseri dinin işgal altında tuttuğu alanın daralmasına neden olmuştur. Mayıs 1592 de Venedik'ten Frankfurt'a gitmek isterken, onun gitmesine karşı olan arkadaşı Mocenigo'nun ihbarı üzerine (Bruno'nun herektik kuramları nedeniyle) Venedik Engizisyonunca tutuklanmıştır. Bruno'nun:

"Vücudunda hayır kalmamıştı. Güneşin altında yanan kurşun dam, insanı nasıl ezer, boğardı. Bir an önce sonu gelseydi bari şu işkencelerin. Fakat engizitörler. Bruno'yu bedenen öldürmekle yetinmiyor, ilkin ruhunu öldürmek istiyorlardı. Bruno Roma'ya nakledildi. Romalı engizitörler, Bruno gibi yağlı bir parçayı, Venedikli engizatörlere bırakmak istememişlerdi. Engizitörler, üzgün ve bitkin Bruno'yla altı yıl uğraştılar. Güçlü bir zekası ve derin bilgisi olduğunu biliyorlardı. Tartışmalarda Bruno'nun fikirlerini çürütebilecek bir filozof daha dünyaya gelmemişti. O halde Bruno kendi kendisini

çürütmeliydi. Ölümden önce kendi öğretisini kendisi öldürmeliydi. Bilimi öven savunan Bruno'dan, herkesin gözleri önünde, sevgilisi bilimin yüzüne tükürmesini, onu lanetleyip ondan vazgeçmesini istiyorlardı. Ama Bruno'ya bunu yaptırabilecek işkence yoktu dünyada.

Bruno bu son sınayışa çoktan hazırdı zaten. Defalarca kendi kendisine şu sözlerle seslenmişti. "Dayan, mert ol, cahillerin yargısı seni tehdit etse bile fikrinden dönme."

Işığı karanlıktan ayırabilecek yüksek bir akıl mahkemesi vardır. Sadık, vefalı tanıklar ve avukatlar senin davanı savunacaklar. Düşmanlarınsa, kendi vicdanlarından kendi cellatlarını ve senin intikamını alacak birini bulacaklar" (...)

Papaz Bruno'ya öğretisinin din kurallarına aykırı olduğunu kabul etmesini, yanlış fikirlerden dönmesini bir daha teklif etti. Bruno, son derece büyük bir mertlikle cevap verdi: "Fikrimden dönemem ve dönmek de istemem. Döneceğim hiçbir fikir yok zaten."

Mahkemenin son oturumu yapılıyordu. Bruno, büyük engizitörün sarayında dize getirilerek karar okundu. Karardaki "Kardeş Cordano, kendisiyle mümkün olduğu kadar tatlı ve kan dökmeden davranılması için sivil makamlara teslim edilsin" sözlerinin korkunç anlamını Bruno anlıyordu. Bu tatlılığın ne demek olduğunu biliyordu. Sivil makamlar, tatlılıkla insanca işkence eder, öfkelenmeden insanı sakatlar, "acıyarak" diri diri yakarlardı. Bruno ayağa kalktı, başını kaldırdı. Gözlerinde nefret okunuyordu. Şöyle dedi: Siz kararınızı bildirirken korkuyorsunuz da, ben onu dinlerken korkmuyorum!

Gerçekten Bruno, yargıçlar kadar korkmuyordu. Bruno ölecekti ama uğrunda öldüğü bilim yaşamaya devam edecekti. Ona işkence edenlerse, birkaç yıl fazla yaşasalar da çirkin ve karanlık işlerini, tarih lanetleyecekti. (...)

Yüzlerce Romalı, Çiçekler Meydanı'na koşuyordu. Görülmemiş bir manzara bekliyordu kendilerini: ünlü bir dinsiz yakılacaktı. Papa, 50

kardinal ve bütün ülkelerden özel olarak bu büyük kilise bayramına gelen misafirler meydanda olacaklardı. Meydan dolup taşmış, halk etraftaki sokaklara yayılmış, damlara bile çıkmışlardı. Çok eski zamanlarda Romalılar, Hıristiyanların nasıl yakıldıklarını görmek için Büyük Sirke yığın yığın böyle akın ederlerdi. Şimdi yine bir gerçeği müjdeleyenin nasıl yakılacağını görmek için yeni Romalılar itişiyor, birbirlerini eziyorlardı. İşte Bruno da göründü.

Hangi peygamber kendi yurdunda itibar görmüştür? Romalılar, başına taç yapıp övünmeleri gereken kimseyle alay ediyor, ona küfrediyorlardı. Bruno'ya üstüne zebaniler ve cehennem alevleri resmedilmiş bir gömlek giydirilmiş başına da tuhaf bir külah geçirilmişti. Din kurallarından sapan birini gülünç gösterip rezil etmek için her şey yapılmıştı. Fakat meydandakilerin gözleri, Bruno'nun solgun yüzüyle ve sonsuzluğa bakan gözleriyle karşılaşıp onlara dikkatlice baktıkları zaman gülmeleri diniveriyordu. (...)

Bruno, bir merdivenden yavaş yavaş yüksekçe bir odun yığınına çıktı. Cellat onu, bir direğe zincirle sımsıkı bağladı. Celladın başına görebilsin diye iki delik açılmış bir kukuleta geçirilmişti. Ateşte diri diri yakılmak suretiyle ölüme mahkûm edilen Bruno, korkmadan insanların gözlerinin içine bakıyor, cellatsa yüzünü bir maske altında gizliyordu. Odunlar tutuşturuldu. Yel, ateşi körükledi. Alevler Bruno'nun ayaklarına yaklaştı, elbisesini sardı. Papazlar dikkat kesilmişti. Bruno hiç olmazsa bu son dakikada pişman olup fikirlerinden döner miydi acaba?

Fakat umutları boşunaydı. Bruno aman dilemeyecekti. Ağzından ne bir söz, ne bir inilti çıkacaktı. Bruno bilincini kaybetmemişti. Duyduğu acıyı bastıran iniltilerini açığa vurmamasına yardım eden kuvvet neydi? Hayatının bu son dakikalarında Bruno'nun ne düşündüğünü bilmiyoruz ama, çok daha önce, ölümünün kaçınılmaz olduğunu sezerek yazmış olduğu şu sözleri biliyoruz:

"Zaferin elde edilebilir olduğunu düşünerek mertçe savaştım. Fakat ruhuma verilen kuvvet, bedenimden esirgenmiş... Yine de bende,

gelecek yüzyılların kabul edecekleri bir şey var. Gelecek kuşaklar:" ölüm korkusu bilmezdi. Karakter gücü bakımından herkesten yüksekti ve gerçek uğruna savaşmayı tüm yaşama zevklerinden üstün tutardı" diyecekler" (M. İlin-E.Segal. Age. Say. 535/536/537/538)

Galileo (1564-1642) İtalyan astronom, matematikçi ve fizikçi. Tüm yaşamı boyunca bilimsel çalışmalarını bıkıp usanmadan sürdürmüştür. Ancak gözlem ve deneye dayalı bulguları kilise efendilerini olduğu kadar, bilim adamı maskesi takınmış aydın yaftalı çanak yalayıcıları da tedirgin etmiştir: **"... Pisa'da profesör olan Galileo, öteki profesörlerin ne düşündüklerine hiç aldırmadan Pisa kulesinden aşağıya çeşitli ağırlıkta cisimler bırakırken, Aristotelesçi meslektaşları derslerini vermeğe giderdi. Birbirinden farklı ağırlıkta olan cisimler hemen hemen aynı zamanda yere düşüyorlardı ki bu Galileo'ya göre Aristoteles'in yanıldığının, öteki profesörlere göre Galileo'nun hainliğinin kanıtıydı. Tipik örneği bu olan benzeri kötü niyetli davranışlar sonucunda Galileo, doğrunun deneylerle değil de, kitaplarda aranması gerektiğine inananların önü alınmaz nefretini kazandı. (Berttrant Russel-Bilim ve Din. Say. 22)**

Teleskopun bulunuşundan sonra Galileo gök cisimlerini inceleme ve gözleme olanağı bulur. Ayın yüzeyinin düz olmadığına, Samanyolu gökadasının sayısız yıldızdan oluştuğuna tanık olur. Ayrıcak Jüpiter'in uydularını keşfeder. Galileo'nun bu başarıları Aristotelesçi profesörleri endişelendirdiğinden, Kopernik kuramının kutsal metinlerle çeliştiğini ileri sürerek Galileo'yu kilise yetkililerinin gözünde karalamaya girişirler; **"... Katolik üniversitelerindeki profesörler Güneş lekelerinden söz etmeyi kesinlikle yasakladılar; bu üniversitelerden bazılarında bu yasaklar yüzyıllar boyu sürdü. (B. R. Age.. Say. 24)**

Galileo, Papanın buyruğu ile ilk kez Engizisyon önüne çıktığında (26 Şubat 1616), ondan yaptığı yanlışlığı bir daha yinelemeyeceği doğrultusunda söz alarak ve ona and içirerek bıraktılar. Bruno'nun yakılışının üzerinden onaltı yıl geçmişti ama henüz olay sıcaklığını koruyordu. Bu nedenle Galileo, Kopernikus'un görüşlerini benimsemeyeceği, sözle ya da yazı ile öğretmeyeceği konusunda ant içerek söz vermek zorunda kalmıştır.

Bu olaydan sonra Papa'nın buyruğu ile dünyanın döndüğünü söyleyen tüm kitaplar yasaklanmıştır. Bu olaydan sonra Galileo Floransa'ya çekilerek sesiz bir yaşamla düşmanlarından sakınmaya çalışmıştır. Ama bu sessizliğinde **"İki Büyük Yer Sistemi, Ptolemios ve Kopernikus Sistemleri Üstüne Konuşmalar"** adlı kitabını yazdı. Bu kitap bilim çevrelerinde olduğu kadar, kilise çevrelerinde de etkili oldu. Galileo'dan halkın önünde diz çökerek Engizisyonun hazırladığı metni okumasını istediler. Bu metnin içeriği şöyleydi: **"Sözü geçen yanlışlık ve sapkınlıklardan bir daha yinelememek üzere, ant içerek vazgeçiyor, bu sapkınlık ve yanlışlıkları lanetliyorum. Gelecekte de, hakkımda buna benzer bir kuşku uyanmasına yol açacak hiçbir şeyi, yazıyla ya da sözle, ileri sürmeyeceğime ant içiyorum" Bundan başka Galileo, Dünya'nın döndüğünü öne süren bir sapkınlıkla karşılaştığında onu Engizisyona bildirmeye söz veriyor ve Kutsal Kitap'a el basarak, bu öğretilerden döndüğüne and içiyordu. Din ve ahlakın çıkarlarının çağın bu en büyük adamının yalan yere ant içmesiyle korunduğuna inanmış olacak ki Engizisyon, Galileo'nun ömrünün geri kalan bölümünü zindanda değil ama sürekli gözaltında, bir köşede sessizce geçirmesine izin verdi. Bununla birlikte Galileo'nun ailesiyle ve arkadaşlarıyla görüşmesi yasaktı. 1637 yılında kör oldu 1642 de de (Newton'un doğduğu yıl) öldü." (B. Russel Age. Say. 27)**

Din ve bilim savaşında Kilise bu yaşlı bilim adamına karşı ucuz bir zafer kazanmıştır. Galileo'nun bilimsel savlarını ve bulgularını çürütecek bir görüşten yoksun olan Kilise, şiddete dayalı yöntemlerle Galileo'nun kendi görüşlerini kendisinin çürütmesini istemiş ve bunda da başarılı olmuştur.

Din ve bilim savaşında devletler de dinden yana tavır almışlardır. Çünkü artık çıkar ortaklığı iyice pekişmiştir. Fransa'da 1757 yılında yayımlanan bir Krallık Bildirisi 1727 yılında yürürlükten kaldırılan Nantes Fermanını kaldıran bildirinin de ötesine geçerek düşünceye karşı düşmanlığı şöyle ifade edecektir; **"dine saldırıcı, zihinleri bulandırıcı, otoritemize karşı gelici, düzen bozucu ve yöneticilerimizin huzurunu bozucu nitelikte yazı yazanlar, bunları yayımlayanlar ölüm cezasıyla cezalandırılacaklardır." (Albert Bayet- Dine Karşı Düşünce Tarihi. Say. 74)**

Bu örnek dinsel terörün üstten gelen buyruklarla legalleştirilmeğe çalışıldığının kanıtıdır. Yönetim uygun ortam hazırlayınca tutucu ve bağnaz kesimler amaçlarına kolayca ulaşabilmektedirler: **"... Genç şövalye La Barre'nin bir ayin alayını selamlamamakla. Felsefe Sözlüğü gibi sakıncalı kitaplar okumakla suçlanması; tüyler ürpertici bir drama yol açar. Dili koparılır, başı gövdesinden ayrılır, cesedi yakılır. Ama Voltaire bu kez de sahneye çıkar ve cellatlar sanık sandalyesine otururlar (Albert Bayet- Dine Karşı Düşünce Tarihi. Say. 75)**

ENGİZİSYON

Her sistem önce kendi muhalefetini yaratır, sonra da; kendine en uygun bulduğu araçlarla onları yok eder. Engizisyon böyle bir zorlamanın sonucudur. Bu araç asırlarca din adına can almış ve insanlık tarihine korkunç lekeler bırakmıştır...

(Ferhan Ercan)

Sınıfsal hukukun (egemenlerin) tama anlamıyla gelişmediği, ayrıntılı baskıcı ve özgürlükleri sınırlayıcı düzenlemelerin yapılmadığı bir süreçte, inanç kuralları toplumlarda egemen olmuşlardır. Bu nedenle Orta Çağ denen bir karanlık dönem yaşanmıştır. Aslında sorun dinlerin çok baskıcı ve temel insan haklarını yok sayan bir anlayışta olmalarından kaynaklanmamaktadır. Sorunlar üretim ve bölüşüm sistemlerinden kaynaklanmaktadır. Bir başka ifade ile: egemenlerin kendilerine çıkarlar sağlayan mevcut yapıları koruma bağnazlıklarından kaynaklanmaktadır. Yerleşik inanç sistemleri de egemenlerin yeniden çıkarlarını üreten sistemlerin bir parçası ve aracı haline gelmişlerdir. Bu süreçte din adına söz sahibi olan otoriteler de gittikçe bozulan yapılarda sefaletin sürüp gitmesinde kendi refahlarının güvencesini arayan aracılardır. Bu süreçte artık değere el koyanlarla çıkarları kesişmektedir.

Merkezi devletlerin güçlenmesi ve hukukun egemenler lehinde geliştirilmesi sonucunda Engizisyonlar yerini başka araçlara bırakmak zorunda kalmışlardır. Onun yerini çağdaş makyajlı yasal kurumlar almıştır. Çünkü işkenceler, baskılar, yıldırma ve sindirmeler; dahası yargısız infazlar

ve gözaltında yok etmeler... bütün bunlar çağdaş görünümlü ve yasallık maskesiyle geçmişin acımasızlığını ve dehşetini günümüze taşımaktadırlar. Geçmişle günümüzde değişen tek şey, araçların değişmiş olmasıdır. Bunun yanısıra, yapıların ve ilişkilerin oldukça karmaşıklaşması ve bunun özenle yapılmasıdır.

Yararlı bir araç her konum ve koşulda kullanılabilir. Ancak yaygın bir toplumsal muhalefet oluşursa araç değiştirme gereği duyulabilir. Yaşanan süreçlerde bu tür gereksinimler duyulmuştur. Bu zorunluluk eski araçlara yeni makyajlar yapma veya maske kullanma gereğini kaçınılmaz hale getirmiş olabilir. Çünkü aracın değişmesi temel amacı etkilemediği sürece sakıncalı sayılmayabilir, dahası zaman kazandıracağı için tercih edilebilir de... Bir toplumsal gerçekliğin altını çizmek gerekir; zenginlikler dışında, başka bir dinlerinin olması gerekmeyebilir ama yoksullar için hem kendileri, hem de zenginler açısından din kaçınılmazdır... Çünkü birinciler açısından varsıl yaşamlarını sürdürebilmeleri, ikinciler açısından ise; yokluk ve yoksulluk içinde yaşamlarını sürdürebilmeleri ancak umutlarla olanaklıdır. Ancak bu koşullarda varsıllar daha varsıl olarak yaşamlarını sürdürebilirler. Böyle olunca da, bunun gerekleri yapılmakta, sistemlerinin gerek duyduğu "Engizisyonlar" kurulmaktadır.

Avrupa'da yaşanan çalkantılı ve sancılı dönem yıllarca sürmüş ve yüzbinlerce insanın yaşamını çekilmez hale getirmiştir. Mevcut yapıların ürettiği sorunlar ve bu sorunların kaba güç kullanılarak çözülmeğe çalışılması sonuçta insanların yaşama haklarına büyük ve korkunç darbeler indirmiştir. Sorunların çözümünde yaşama ilişkin düzenlemeler getirdiği savında olan dinler ve dinsel kurumlar etkin rol oynamışlardır. Ta ki, merkezi devletlerin ve ulusal pazarların oluşturduğu evrelere ulaşıncaya dek. Ancak bu süreçler yakalandığında eski araçlar eski etkinliklerini yitirmişlerdir. Onların boşalttığı alanları güçlenen merkezi devletlerin, adına yasa dedikleri düzenlemeler doldurmuş, süreç içinde kurumsallaşarak gücünü ve etkisini artırmışlardır**."? Innocentius, itirazcıların İsa'ya ihanet ettikleri için ölümü hak ettiklerini ile sürdü. Fransız kralını Albi'lilere karşı kutsal bir sefere çağırdı. 1209 yılında başlatılan bu sefer inanılmaz vahşetle yürütüldü. Carcassone kenti alındıktan sonra tüyler ürpertici bir katliama girişildi. (...)**

IX. Gregorius 1233 yılında engizisyonu kurdu. (...) 1254 ten sonra engizisyon tarafından suçlananlara savunma imkanı verilmedi. Bu kişiler mahkûm edilirse mülklerine el konurdu. Fransa'da bu mülkler krala gitmiştir. (Berttrand Russel. Batı Felsefesi Tarihi. Say. 227/228)

Engizisyon aracılığıyla yargılanarak yok edilenlerin mallarına el konması olayı, gerçek amacı ve bu amaca ulaşmada kullanılan araçları göstermesi açsından önemlidir.

"Suçlanan kişi gerçekten suçlu bulunursa din dışı kuvvetlere hayatının bağışlanması duasıyla teslim edilir, fakat din dışı kuvvetler o kişiyi yakmakta kusur ederse kendileri engizisyon mahkemesi karşısına çıkarılırdı. Engizisyon yalnız alelade anlamıyla iltizam değil, büyü ve gaipten haber verme gibi adetlerin de kökünü kazıma yolundaydı. İspanya'daysa, özellikle gizli Yahudilerle uğraşmıştı. (B.R. Age.. Say. 228)

Engizisyonun amacı otoritenin sarsılmamasını sağlamaktı. Bu sadece mevcut sistemden hoşnut olamayanların susturulmasıyla bitmiyordu elbette. Otoriteleri sarsabilecek tehlikeler daha çok dinsel otoriteli aydınlardan gelebilirdi. Bu nedenle aydınların yapıtları uzun süre dinsel otoritenin sansürü ile karşılaşmıştır. Bunun doğal sonucu olarak bir çok düşünce günümüze dek ulaşma şansını bulamamıştır çünkü Engizisyon korkusu bireylere kaçınılmaz bir otosansür uygulatmıştır. Engizisyon bir anda ortaya çıkan bir düşüncenin ürünü değildir. Öteden beri süregelen dinsel ve siyasi baskıların kurumsallaştırılmasıdır;

"379'da, bir yasada şöyle denilmektedir: "Tanrı buyruğunca ve İmparatorluk yasalarınca yasaklanmış bütün sapkınların susturulması gerekmektedir." Ve bazen bir grubu, bazen başka bir grubu, çok kez de bütün sapkınları kavrayan bir dizi tedbir alınır. (.. İmparatorluğun kanısına göre, sapkınların, "ahlak yönünden olduğu gibi yasalar yönünde de öbür insanlarla ortak hiçbir tarafları yoktur;" bunun için bütün evrenden "kovulmaları gerekir" (Albert Bayet. Dine Karşı Düşünce Tarihi. Say. 44)

Bu düşünce sahiplerinin dünyadaki tüm topluluklara egemen olmayışları insanlık için bir şans sayılmaz. Kendisi gibi inanmayanları, ya da kendi çıkarlarıyla çelişen inanç sahiplerini evrenden kovmayı veya yoketmeyi düşünmeleri oldukça düşündürücüdür. Aynı düşüncelerin günümüzde kimi inanç gruplarında görülmesi hem düşündürücü hem de oldukça üzücüdür.

"Ortaçağ, sapkınlığa karşı pek azgındır. 1022'de Sofu Robert bir piskoposlar, baronlar kurultayından karar çıkartır; sapkınlar yakılacaktır. Albigeois savaşı sırasında tüyler ürpertici soydan bir insan kesimine tanık olunur, hem de çocukmuş, kadınmış, hiç gözetilmeden Engizisyon, sanıkların itiraf etmelerini sağlamak için işkence tezgahlarına, darağaçlarına, alevli meşalelere başvurur; ana babalarına karşı tanıklık etsinler diye çocukları mahkeme önüne çıkarır. (Albert Bayet. Age.. Say. 45)

Farklı koşullarda çocukların tanıklığı geçerli sayılmaz. Üstelik kendi ebeveynlerine karşı. Ama sivil yargı ile dinsel yargı birbirinden farklı değildir. Tek fark, Engizisyon suçlu bulduğu ölüleri bile mezarlarından çıkararak yakmıştır;

"1461'de ölen Pedro de la Caballeria, ölümünden sonra açılan bir davanın konusu olmuştur. XV. yüzyılın başında ihtida eden büyük bir ailenin mensubu olan bu adam, Aragon'da çok başarılı bir kariyer yapmıştır: Zaragossa'da belediye görevleri, Aragon sarayı genel müfettişi, Cortes'te kraliçenin temsilcisi; gizlice Yahudi yasalarınna uymaktan ötürü mahkûm edilmiştir. Dominiken tarikatından olan bir engizitör. Pedro de Arbues 16 Eylül 1485'te Zaragossa'da bir ayin esnasında, aralarında sonradan intihar eden Francisco de Santa Fe'nin de bulunduğu bazı conversolar tarafından katledilmiştir. 1485'te elli iki converso Guadalupe'de yakılmış kırk altı ceset burada mezardan çıkartılarak yakılmış, on altı kişi müebbed hapse mahkûm edilmiştir." (M.İlin-E.Segal -İnsan Nasıl İnsan Oldu. Say. 49)

Sözkonusu dönemde sivil mahkemelerin Engizisyondan kalır yanı yoktur. Zaten, yargılamalar sonucunda Engizisyonun suçlu bulduğu kişiler sivillere teslim edilmektedirler. Damiens olayı bunun tipik örneklerinden biridir;

Damiens 1757'de **"Paris kilisesinin cümle kapısının önünde, suçunu herkesin karşısında itiraf etmeğe mahkûm edilmişti; buraya elinde yanar halde bulunan iki libre ağırlığındaki bir meşaleyi taşıyarak, üzerinde bir gömlekten başka birşey olmadığı halde, iki tekerlekli bir yük arabasında götürülecekti; sonra aynı yük arabasıyla Greve meydanına götürülecek ve kurulmuş olan darağacına çıkartılarak memeleri/kolları, kalçaları, baldırları kızgın kerpetenle çekilecek; babasını öldürdüğü bıçağı sağ elinde tutacak ve kerpetenle çekilen yerlerine erimiş kurşun, kaynar yağ kaynar reçine ve birlikte eritilen balmumu ile kükürt dökülecek, sonra da bedeni dört atla çektirilerek parçalatılacak ve vücudu ateşte yakılacak, kül haline getirilecek ve bu küller rüzgâra savrulacaktır." (Mıchel Foucault. Hapishanenin Doğuşu. Say. 3)**

Avrupa topluluklarının içinde bulunduğu koşullar ister din, ister siviller cephesinde olsun sürekli olarak şiddeti ürettiğinden, şiddet günlük ve sıradan bir olaya dönüşmüştür. Damiens olayında görüldüğü gibi şiddet oldukça detaylandırılmıştır. Özünde bireyi yok etemeğe yönelik olarak uygulanan şiddet, aslında topluma yöneltilen acımasız ve çok korkunç bir terördür. Suçlu sayılan kişi belli bir süre acı ve işkenceleri çekerek öldüğünde artık her şeyden kurtulmakta ama, yaşayanlar o şiddeti yaşadıkları sürece unutmamakta ve dinsel terörün soluğunu hep enselerinde hissetmektedirler. Bu bir bakıma, yaşam boyu ölüm cezasıdır!..

Ölmüş bir bedene yapılan işkenceyi ölünün hissetmesi olanaksızdır, ancak olayın tanıklarının da işkenceleri kendi tenlerinde hissetmemeleri de olanaksızdır.

Terör kurumlar eliyle ve zora dayalı (yasal kılıflı) biçimde uygulandığında sıradan insanların bu kapanlardan kurtulması olanaksız gibidir. Yetkilerle donatılan yargıçlar mantıklı ve tutarlı şeyler yapabilecekleri gibi; tamamen tersini de yapabilirler. İşte Engizisyon mahkemeleri genellikle olumsuz tavırlarıyla tarihe geçmişlerdir:

"Engizisyon, Katolik Kilisesinde, heretik akımlarla büyücülük ve cadılık gibi etkinliklere karşı mücadele amacıyla oluşturulmuş ortaçağda ve yeniçağın başlarında büyük güç kazanmış, papalığın bir yargı kurumu.

(...) heretik akımlar hem kilisenin, hem de devletin varlığını tehlikeye sokan boyutlara ulaşınca, bir yandan kilise aforoz uygulamasına girişirken bir yandan da Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu heretik akamları resmen kovuşturmaya başladı. (...) IV. Lateran Konsili (1215) ülkelerini heretik akımlardan temizlemeyen hükümdarları tahtlarından indirip topraklarına el koymakla tehdit edince, Avrupa krallıkları din suçları için ölüm cezasını da öngören hükümler benimsedi. (...)

Engizisyonun yargılama yöntemi çok ayrıntılıydı. Genellikle sanığa itirafta bulunmak ve günah çıkarmak için belli bir süre tanınırdı. Bu yolu seçmeyen sanık, engizitörün önüne çıkarılarak sorguya çekilir ve tanıkların da yardımıyla yargılanırdı. 13. yüzyılın sonlarına değin, suçlayıcı tanıkların kimlikleri gizli tutulduğu için sanığın kendini savunması çok güçtü. Sanığa suçunu kabul ettirmek ya da öteki heretiklerin adlarını söyletmek için işkenceye başvurmak (...) 1252'de Papa IV. İnocentius'un izniyle Engizisyona da girdi." (Ana Britanicca)

Engizitörlerin işkenceleri nasıl uyguladıklarını anlatan bir örneği birlikte izleyelim:

"Engizitörler, insan iradesini işkenceyle kırma yollarını bilirlerdi. Bu başlı başına bir sanattı. Her şeyden önce mahkûmun elleri iple bağlanır, düğüme bir çubuk geçirilirdi. Sonra doğruyu söylemesi teklif edilirdi. Mahkûm reddederse, çubuk döndürülerek elleri sımsıkı sıkılırdı. Susmaya devam ederse, çubuk bir defa daha döndürülürdü. Bu böylece beş, on, yirmi, yirmi beş defa tekrarlanırdı.

Bundan sonra mahkûma tanrı adına suçunu itiraf etmesi bir kere daha teklif edilirdi. İnat ederse, hücreye su dolu kovalar ve bir mangal getirilir, bu sefer su ve ateşle işkencelere geçilirdi.

Mahkûmun ağzına bir kova su dökülür, "ölürse, suç kendisinin" denilirdi. Mahkûmun yüzü kızgın demirle dağlanır," suçunu kabul etmeyene merhamet yok denilirdi. Böylece işkencelerin sonu gelmezdi. Kilise babaları, engizitörler, geceyi gündüzü zindanda geçirir, orada yer içerlerdi. Hapishane onlara ev, işkenceler de eğlence olurdu...

Bruno'ya da böyle işkence edilmişti; tam sekiz hafta" (M. İlin E.Segal -İnsan Nasıl İnsan Oldu. Say. 534-535)

Sorgulama ve işkence yapma görevliler için tüm incelikleriyle uygulanması gereken bir mesleğe dönüşmüştür. Ancak insanları bekleyen sadece bedenlerine uygulanan kaba şiddet değildir:

"(...) İlk dönemlerde pek çok insanın, bazen yüzlerce kişinin direğe bağlanarak yakıldığı söylenir. (...)

Papa IV. Sixtus 1478 de İspanyol Engizisyonunun kuruluşuna izin verdi; ama bir süre sonra, Sevillada görev yapan ilk engizitörlerinin acımasızlığı karşısında duruma müdahale etmek zorunda kaldı. Oysa İspanyol sarayının eline artık vazgeçemeyeceği kadar değerli bir silah geçmişti. Engizisoyonun yetkilerini kısıtlama çabaları sonuç vermeyen papa, 1483 te İspanyol Hükümetinin Kastilya'da bir başengizitör atamasına razı oldu. (...) İlk başengizitör Dominiken Tomas de Torquemada, kurbanlarını işkence ve gasp yoluyla sindiren engizitörlerin simgesiydi. Onun döneminde direğe bağlanarak yakılanların sayısı, abartılmış da olsa, büyük olasılıkla 2 bin dolayındaydı. (...)

IV. Paulus (1555-59) döneminde Engizisyon hemen bütün tarafların tepkisini çekecek biçimde işletildi. Kendisi de başengizitörlük yapmış bir Dominiken olan V.Pius ise (1566-72) IV. Paulus'un aşırılıklarından kaçınmakla birlikte, heretik akımların, asılsız öğretilerin ve yanlış inançların üstesinden gelmeğe öncelik verdi. (...)

Rönesans dönemindeki Katolik ihtiyaçlarına göre heretik akımları yıldırmanın tek etkili aracı ölüm cezasıydı." (Ana Britannica)

Bu ceza yaygın biçimde ve sürekli olarak uygulandı. Mevcut sistemlerle bütünleşen din, sistemi savunurken kendini de koruduğunun bilincindedir. Çünkü heretiklere yöneltilen suçlamalar, onların inanç sistemini ve toplum düzenini tehdit ettikleri yönündedir. Bunların mutlaka bir biçimde etkisiz hale getirilmeleri görüşü egemendir. Akinolu Torna bu konuda şunları söylüyor: **"Hükümdarlar, sahte para basanları ve başta canileri haklı olarak ölüm cezasına çarptırdıklarına göre, dinsizliği sabit olanların idamı adalete daha uygundur." (M. İlin E.Segal.-İnsan Nasıl İnsan Oldu. Say. 416)** Tornanın dedikleri zaten uygulanıyordu. Ama bilim adamlarının aynı gruba sokularak onların da öldürülmeleri, bilime, aydınlığa ve geleceğe saldırının kapılarını ardına dek dayanmıştır. O'na bu direnci veren hiç kuşkusuz doğruları savunduğunu bilmesi ve ona yürekten inanmasıdır. Bruno'dan önce İspanyol hekimi Servet yazmış olduğu bir kitap nedeniyle yargılanmış ve yakılmıştı**: Servet ünlü bir bilgindi. İnsanı teşhir etmiş, kan dolaşımının sırlarını çözmeğe çalışmıştı. Yazdığı bir kitap için Cenevreli softalar kendisini ateşte yakılarak ölüme mahkûm etmişlerdi. Servet'i öyle bayağı yakmamış, tam iki saat ateşte kızartmışlardı." (Age.. Say. 529)**

Servet'in yakılmasından sonra (1553) protestanlar yakılma cezasına karşı bir tartışma başlatmışlardır ancak, bu tartışma istenen sonuçlara ulaşsaydı, Servet'ten 47 yıl sonra (1600) Bruno yakılmazdı.

Engizitörlerin konumlarıda engizisyon uygulamalarında etkili olmuştur. Bunu sonuçlarını İspanya'da görmek pek şaşırtıcı değildir. Çünkü Torquemada İspanya'nın ilk başengizitörüdür. Uygulamaları ardıllarını da etkilemiştir. Bu nedenle İspanyol Engizisyonu daha fazla can almıştır.

Torquemada Yahudi kökenli olmasına karşın; Yahudilerin ve Müslümanların İspanya'nın refahının tehdit ettiğine inanmaktadır.

Bu nedenle kral ve kraliçeyide bu doğrultuda etkileyerek 1492'de Hıristiyanlığı kabul etmeyen Yahudi ve Müslümanların İspanya'yı terketmeleri ile sonuçlanan sürgün kararını çıkarttırmıştır. Bu sürgün kararının uygulanması sonucunda 170 bin Yahudi İspanya'yı acı ve gözyaşları içinde terketmek zorunda kalmışlardır.

Önce Yahudiler ve Müslümanlar din değiştirmek yönünde zorlanmışlar, bu zorlamalar sonucunda din değiştirerek İspanya'da kalan insanlar çeşitli bahanelerle eski, dinlerine devam etttikleri suçlamalarıya engizisyonda yargılanmışlardır. Tourqumeda'nın bu amaçla 100 bin dava açtırtmıştır ve bu davalar sonucunda 2000 insan canlı olarak direğe bağlanarak yakılmışlardır. Davaların gerekçeleri; heretiklik, dinden dönme, büyücülük, iki karılılık, tefecilik, ve küfür gerekçelerle açılmıştır. Torquemada, bu amaçla 28 maddelik bir tüzük çıkarmıştır. Ayrıca suçlanan kişilerin suçlarını kabul etmeleri için işkence yapılması doğrultusunda yargıçlara yetki verilmiştir. engizisyon mahkemelerinin açmış olduğu davalarda öteki tüm kurumların yardımcı olmaları yükümlülüğü getirilmiştir. Bu kadar olanaklarla donatılan mahkemeler özünde tek kişinin insiyatifinde somutlaşmaktadır. Torquemada gibi Konrad'da Almanya'da engizisyonun kendisine tanıdığı yetkilere dayanarak birçok insanın canını yakmıştır.

"Konrad Von Marburg (dy. 1180 Marburg yakınları? Ö 30 Temmuz 1233. Marburg yakınları, Thüringen), Almanya'daki ilk engizisyon yargıcı. Acımasızlığı yüzünden kendi ölümüne yol açmıştır.

1214 te Papa III. Innocentius tarafından, Batı Avrupa'da yayılmakta olan Albi hareketlerini bastırmakla görevlendirildi. Bu görevini bir dizi kanlı katliam düzenleyerek yerine getirdi. (...) Konrad heretikleri yok etmek, rahip evliliklerini önlemek ve manastırları ıslah etmekle görevlendirildi. Acımasız yöntemleri yüzünden Alman piskoposları Konrad'ın görevden alınması için papaya başvurdular. Konrad, 1233'te Sayn (Bendorf Sayn) kontu II. Heinrch'i dinden sapmakla suçladı. Mainz'da toplanan piskopos ve prenslerin oluşturduğu meclis Heinrch'i akladı. Bu kararın düzeltilmesini isteyen Konrad Mainz'dan atla dönerken yolda öldürüldü. (...) (Ana Britannica)

Sadece başengizitörler acımasız, kan dökücü ve kendilerini insanüstü insan görme alışkanlığında olan insanlar değildi elbette. Kimi papalar engizitörlerden daha acımasızca davranmışlardır. Örneğiin Papa III. Innocentius, önce farklı mezhepten olanlara baskı yapmış, başarılı olamayınca da onlara karşı savaş açmıştı:

"Papa III. Innocentius önce heretikleri katolikliğe dönmeleri için ikna etmeğe çalıştı. Başarılı olamayınca Cistercium tarikatı papazlarına emir vererek vaazlarında halkı Albi heretiklerine karşı bir haçlı seferlerine çağırmalarını istedi. 1209 da başlatılan Albi Haçlı Seferi, amansız bir savaş oldu (...) savaş sırasında yapılan toplu katliama karşın hareketin kökü tam olarak kazınamadı. Ancak 13. Ve 14. yüzyıllarda güneyde Toulouse, Albi ve başka kentlerde alabildiğine işlemeye başlayan engizisyon Albi hareketini ortadan kaldırabildi. (Ana Britannica)

Engizitörlükten sonra yükselerek papalık makamına oturan kişiler de olmuştur. Bu kişiler eski alışkanlıklarının papa olunca da sürdürmüşlerdir. Papa Pius V. bunlardan biridir. Engizitör olarak atandığı ilk görevinde çok acımasız yöntemler uyguladığı için 1550 yılında bu görevinden alınır. 1551 yılında ise Engizisyonun genel gözetmenliğine atanır. 1566 yılında ise Papa seçilir.

Kilisenin otoritesini artırmak için tüm olanaklarını kullanır. Alınan her önlem beraberinde baskı ve şiddeti getirmiştir. Önce kentteki fahişeleri sürmüş veya belirli mahallelere hapsettirmiştir. Aynı şekilde Yahudilerin Papalık Devletlerinden sürülmeleri buyruğunu vermiştir. Ancak ticari nedenlerden dolayı onların bazı kentlerde onur kırcı koşullarda yaşamalarına izin verilmiştir.

Papa Pius V. zamanında Engizisyonun kuralları daha da katılaştırılmıştır. Ancak Engizisyon en kıyıcı ve acımasız uygulamalarını aydınlara yöneltmiştir. Papa'nın yaratmış olduğu dinsel terör ortamı kralları da etkisi altına almıştır. Önceleri heretiklikle suçlanan kimi aydınlar bazı krallara sığınarak canlarını kurtarmışlardır ama Pius V. zamanında krallar bu gibi kişileri kendi elleriyle engizitörlere teslim etmişlerdir. Aynı dönemde "Yasak Kitaplar Listesi Kurulu" oluşturulmuştur. Bu nedenle yüzlerce matbaacı Almanya veya İsviçre'ye kaçarak canlarını kurtarabilmişlerdir. Aynı zamanda İspanya Kralı II. Felipe'yi acımasız baskı yöntemleri uygulamaya zorlamış ve bunda da başarılı olmuştur Hatta Catherine de Medicis'in Fransız protestanlarını ezmelerine yardımcı olmak için askeri

birlik göndermiştir. Dahası, İngiltere Kraliçesi I. Elizabeth'i aforoz etmiş ve onu, tahtı zorla ele geçirmekle suçlamıştır.

Papa Pius V. düzenlediği Haçlı Seferinde (7 Ekim 1571) İnebahtı Deniz Savaşında zafer kazanmıştır ve böylece Osmanlıları da karşısına almıştır.

Saray entrikalarında dinsel terör bir araç olarak kullanılmıştır. Aziz Bartolomeus Kıyımı bunu en önemli kanıtlarından biridir. 23 Ağustos 1572'de Fransa'da Katoliklerle Huguentolar (Fransız Protestanları) arasındaki iç savaşa vardırılan gerginlik ve çatışmanın saraydaki siyasal ve dinsel gerginlikle beslenmesinden doğmuştur. İç savaşı durdurma girişiminde bulunan Amiral II.Gaspard de Coligny'e düzenlenen suikast amacına ulaşmamıştır. Kurban kurtulunca olayın açığa çıkacağından korkan Medicis içine düşeceği güç durumdan kurtulmak için bu kıyımı başlatmıştır. Sonradan Fransa kralı olacak olan IV. Henri de Navarra'nın düğününe katılan Huguenotların önde gelenlerinin öldürülmesi için emir vermiştir.

"24 Ağustos Aziz Batolomeus yortusu sabahında, Paris'te alarm verildi ve Henri de Navare ile Cone 2. prensi dışındaki bütün protestan soylular öldürüldü. Sokaklara dökülen kalabalıklar, kentin dört bir yanındaki Huguenotları Öldürmeye başladı. Öldürmelerin durdurulması için 25 Ağustos'ta verilen krallık emrinden sonrada kan dökülmeğe devam etti ve kıyım öteki illere sıçradı. (...) Ekim ayının başlarına dek süren karışıklıklarda ölenlerin sayısına ilişkin rakamlar bir Katolik yanlısının öne sürdüğü 2 bin ile, (...) Huguenot Sully dükünün verdiği 70 bin arasında değişmektedir. Çağdaş yazarlar, yalnızca Paris'te öldürülenlerin sayısının 3 bin olduğunu belirtmektedirler. (Ana Britannica)

İspanya Kralı II. Felipe bu kıyımı bir aşama olarak görmüştür. Aynı şekilde Papa VIII. Gregorius tarafından da olumlu karşılanmıştır; bunu düzenlemiş olduğu bir "Tanrı'ya Övgü Töreni" ile kutlamıştır.

Olayların sorumluluğunu üstelenen Fransa Kralı IX. Charles, Huguenotlar'ın tahta karşı düzenlemiş oldukları bir komplo nedeniyle olayların yaşandığını ileri sürmüştür. Ancak bu kıyım iki mezhep arasındaki

sorunların daha da tırmanmasına ve alevlenerek devam etmesine neden olmuştur. İç savaş kışkırtıcılığı yapan papalar savaş kışkırtıcılığı yapmaktan da geri durmamışlardır:

Paulus IV. (1555-59) yılları arasında papalık yaptı. İspanyollara karşı duyduğu nefretle, onları Napoli'den atmak için Aralık 1555'te Fransa'yla ittifak kurdu. Böylece V. Karl ile İspanya Kralı II. Felipe'ye karşı savaşı körükledi. Savaş her konum ve koşulda İnsanlık zararına işleyen, mantıktan, hoşgörüden, daha açıkçası insanlıktan uzak bir yok etme ve kan dökme aracıdır. Bunu bilme konumunda olan kişilerin bilerek bu tercihe yönelmeleri, bilerek, isteyerek ve tasarlayarak cinayetler işlemesi anlamına gelir. Üstelik bu tercihleri yapanlar dinsel otoriteler olduğunda ortada savunulacak bir şey kalmaz. Hiç kuşkusuz Paulus IV. bu konuda tek örnek değildir. **"Papa II. Urbanus 1095 te Hristiyanları Kudüs üzerine saldığında ve bu arada "tanrı katili" Yahudilere karşı çağrı Avrupa'nın tümüne çabucak ulaşmıştır. 30 Mayıs 1096 da Kolonya'da bazı Yahudiler katledilmişlerdir. Bir yüzyıl sonra Londra'da da aynı şeyler olacaktır. Hatta hahamları Joinyli Yom Tov'un kışkırtması üzerine York cemaatinin 17 Mart 1190 da yaptığı gibi, bazı cemaatler hep birden intihar edecektir." (Jacques Attali. 1492-Say. 43)**

Tanrı adına, kendi görüş istem ve çıkarlarıyla hareket edenlerle. Tanrı adına yönetenler, çıkarlarının kesiştiği noktalarda etle kemik gibi birliktelikler oluşturmuşlardır. Her iki kesim de çıkarlarını güvencede gördükleri sürece bu İttifakı sürdürmüşlerdir. Ancak, kendi beceriksizliklerinin de etken olduğu sorunlar ortaya çıktığında; gündemi belirlemek ve günceli çarpıtmak amacıyla genellikle mevcut görüş, düşünce ve yaşantılara alternatifler ürettikleri için genel çoğunlukça yaşamları aykırı görülenler "günah keçisi" olarak ilan edilmişlerdir. Bunlar bilim adamlarıdır. Din ve bilim çatışması bölümünde bilinen ünlü kişilere Engizisyonca uygulanan cezalara değindik. Fakat Engizisyonun hışmına uğrayanlar sadece onlar değildir. Onların dışında yığınla bilim adamının ya yaşamına son verilmiş ya da yaşamları karartılmıştır; **"Carranza, Bartolome de, Bartolome de Miranda olarak da bilinir. (...) İspanyol Engizisyonu'nca, yaklaşık 17 yıl hapiste tutulan Dominiken ilahiyatçı, Tolede başpikoposu. (...) 22 Ağustos 1559'da Engizisyonca tutuklandı; Kitabı Mukaddesin ruhban sınıfı dışındaki**

kişilerce okunmasını özendirmek ve ilahiyat yapıtlarının yerli dilde yazılmasını savunmakla suçlandı. 1563 te Trent Konsili'nin Carranza'nın yapıtlarının sakıncasız olduğunu ilan etmesine karşın, Felipe ve Engizisyon siyasal nedenlerle bu kararı kabul etmediler. Papa V. Pius 1567'de Carranza'yı Roma'ya çağırdıysa da 1576 ya değin aklanmadı. Serbest bırakıldığında Minerva Dominiken Manastırına gönderildi ve 18 gün sonra orada öldü." (Ana Britannica)

Carranza öteki kurbanlar gibi yakılarak öldürülmemiştir ama sonuçta onun da ölümünün sorumlusu Engizisyon canavarını yaratan, korktukları ölçüde saldırganlaşabilen çıkarcı ve ikiyüzlü uşaklardır.

Carnesecchi Pietro, (1508-1567) Reform hareketlerine yakınlık duyması bu İtalyan hümanistinin yaşamını yitirmesine neden olmuştur. Pietro'nun suçu mezhepçiliğe karşı çıkmasıdır. Dini daha ılımlı ve olumlu olarak yorumlamanın yanısıra Luther'in öğretisini benimsemekle de ikinci bir suç daha işlemiştir. 1546 yılında Fransa'ya kaçarak engizisyondan kurtulmuştur. Papa IV. Paulus'un kendisini Roma'ya çağırmasına karşın bu çağrıya uymamıştır. Ancak 1558 yılında gıyabında mahkûm edilmiştir. Pietro IV. Paulus'un ölümünden sonra bağışlanmıştır. Bunun üzerine 1559'da Roma'ya dönmüştür ama, Papa V. Pius döneminde Engizisyon yeniden işletilmiştir. Pietro Frolansa'ya kaçarak kurtulduğunu düşündüğü bir anda koruyucusu I. Casino de Medici tarafından ele verilmiştir. Boynu vurdurularak öldürülen Pietro'nun cesedi yakılmıştır.

Roger Bacon: Bilimde deneysel yöntemi öneren bu bilim adamı, aynı zamanda Albertus Magnus ve Aqunolu Tomas'a yöneltti̇ği eleştiriler nedeniyle Oxford'da ders vermesi yasaklanır. Görüşe düşünceleri nedeniyle yargılanır ve on beş yıl hapis yatar.

Jan Hus: Prag Üniversitesi İlahiyat bölümü mezunu olan Hus verdiği vaazlar nedeniyle 1410'da Prag başpsikoposu Zbynek tarafından aforoz edilir. Bu sırada Papalık makamında üç ayrı papa bulunmaktadır. Hus kilise adamlarının lüks yaşamlarını terk ederek ağırbaşlı bir yaşam sürdürmelerini ister. Ayrıca yaşanan sürtüşmeler sonucunda İsa'ya uymakla yükümlü olduğunu ileri sürerek papaya uymayı reddetme noktasına ulaşır. Papa

kendisini mahkûm etmekle tehdit etmesine karşın; vaazlarını vermeğe devam eder. Papalık sorununu çözmek için toplanan Konstans Konsili. 28 Kasım 1414 de Hus'u tutuklatır. Yaptıklarının yanlış olduğunu kabul etmesi istenir kendinden. Hus bu talebi geri çevirir. 6 Temmuz 1415'te odun yığınları üzerinde yakılır. Bu olaydan sonra Almanlar'la Çekler'in arası açılır ve (1419-1436) yılların kapsayan Hus savaşları yaşanır.

John Bıddle: (1615-1662) Baba-Oğul-Kutsal ruh üçlemesine karşı çıkması nedeniyle; 1645- 1648-1652 1654 yıllarında yargılanarak tutuklandı. Bu tutuklanmalardan sonra eserleri yakıldı. Buna karşın görüşlerini savunmaya devam edince, 1662'de Londra'da tutuklandı ve 100 sterlin para cezasına çarptırıldı. Bu cezayı ödeyemeyince hapse atıldı ve hapisteyken öldü.

David Ference: (1510-1579) Baba, Tanrı, Oğul ve Kutsal Ruhun Yanlış ve Doğru Birliği Üzerine adlı yapılın sahibidir. İsa'ya tapınmayı reddetmesi nedeniyle tutuklanarak, küfür suçlaması ile yargılanmıştır. Ömür boyu hapse mahkûm edilerek hapse konmuştur. Aynı yıl hapiste ölmüştür.

İnancını yaşamından önemli görerek yaşamaya çalışanları, yaşamını inancından da değerli görmesine karşın ikiyüzlülükle birinci gruba katılarak onları yönetenler (başka türlü düşünmek oldukça zor gözükmektedir) onları kendi çıkarlarına alet ve kalkan olarak kullanırlar.

Avrupa'yı Hıristiyan Avrupa'sına dönüştürme girişim ve eylemleri, uzun bir süreçle farklı inançtan olan insanların ayıklanmasını gerektirmiştir 1215 te toplanan Lataran ruhani meclisi Yahudilerin toplumsal hayattan kovulmalarını talep etmiştir. 1217'de Philippe Aguste Yahudilerin ayırıcı bir işaret taşımaları emrini vermiş. 1248'de IX. Lois Paris'teki bütün İbranice elyazmalarının yaktırmış ve 1254'de Fransa Yahudilerini kovmuştur.

İspanya'da Kraliçe Navarra ayrıntılı bir fermanla Yahudilerin yapamayacakları işleri sıralamışlar Bu fermana göre: **"... Yahudileri itham eden her kişi, mahkûm ettirdiği Yahudi’ye verilen para cezasının üçte birini alır." (Jacques Attali. 1492. Say. 47)** Böyle bir kararın yaşamı yaşanılmaz hale getireceği kesindir.

1492'yi hazırlayan süreç ve sonrası gelişmelerde Hıristiyanlık önce bir kıt'a dini olarak dayatılmıştır. **"Avrupa başkalarının topraklarını fethetmeden önce kendi topraklarına sahip çıkmalıdır. Çünkü onun toprağı aynı zamanda belleğidir de. Demek ki onları kovmak istemesini daha da meşru kılmak üzere, Hristiyan olamayanları düşman veya canavar olarak göstermesi gerekmektedir. (Jacques Attalı. Say. 156)**

Avrupa'da Müslüman ve Yahudilere yöneltilen bu acımasız saldırılar. Avrupa'nın, Hıristiyanlığın ve kilisenin güçlülüğünden değil, zayıf bir konumda olduğu için güçlü olma çabalarından kaynaklanmaktadır. XIV. yüzyıl ortalarında yaşanan büyük veba salgını sonrası doğan karışıklıklardan kurtulmak için Yahudi katliamları ve toplu kıyımlar gerçekleştirilmişti. Aynı şekilde kendi insanlarınıda (büyücülük ve cadılıkla) suçlayarak binlerce suçsuz insan yakılmıştır. Günceli değiştirmeğe yönelik olan bu davranışlar öte yandan zayıflığını ve güçsüzlüğünü örtme çabasıdır. Jacques Attalı 1492 adlı çalışmasında bu gerçeği şöyle saptıyor:

Roma kilisesinin saygınlığı 1492'de en alt düzeydedir: Vatikan'da papalık tahtında bir Borgia oturmaktadır, VIII. Charles onu suçlamaktan çekinmemektedir; Floransa ona. Napoli'yle zıtlaştığı bir toprak çatışmasında bir çözüm dayatabilmektedir saray ve katedrallerin masraflarının karşılanabilmesi için cennete kabul belgeleri ve görevler, parası olan herkese satılmaktadır, Portekiz Afrika'da, İspanya Amerika'da İsa'nı adına katliam yapmaktadır. (J.Attali. Say. 268)

Yahudilerin 1492 yılında çıkarılan sürgün kararnamesinden sonra İspanya'dan kovulmaları tam anlamıyla bir katliama dönüşmüştür. Bu vahşeti Papaz Bernalde şöyle aktarmaktadır: **"doğdukları yerleri terkeden küçükler ve büyükler, yaşlılar ve gençler yayan, atta, eşeksırtında veya arabada yola koyuldular: yolda onları birçok kötü macera beklemekteydi, kimi düşüyor kimi kalkıyor, kimi ölüyor, kimi doğuyor, diğer bazıları hasta düşüyordu ve onlara acımayan hiçbir Hristiyan yoktu. (Attalı. Say.183)**

Sürgün kararnamesi özünde dinsel terörün yaptırıma bağlanarak devletler eliyle uygulanmasından başka birşey değildir. Tek tek bireylerin devletlere karşı yapabilecekleri birşey yoktur. Bu. ezenlerin de özgür olmadığının en açık kanıtıdır. İleri sürülen iddialara göre sürgün öncesi 300 bin olan Yahudi nüfusundan geriye sadece 10 bin kişi kalabilmiştir. Sürgün işlemlerini gözetim altında tutmakla görevlendirilen Engizisyon insanları özellikle göçe zorlamıştır. Çünkü göçmek zorunda kalan insanlar varlıklarını çok ucuza elden çıkarmak zorunda kalmışlardır. Bu dolaylı bir biçimde Yahudiler'in mal varlıklarına elkoymaktır. Çünkü bu insanların beraberlerinde götürebilecekleri şeyler belirlenmiştir yaşanan koşullarda değerli sayılan hiçbir şeyi götürmelerine izin verilmemektedir.

Ayrılanlar için bu sorunlar varken **"Yakalananlar? Ya başka yönlere gidenler? Kalanlar en bahtsız olanlarıydı. Hıristiyanlığı kabul ettiler ama Hristiyanları inandıramadılar. İşte o zaman engizisyon devreye girdi. Din adına. Tanrı adına en feci cinayetleri işlemeğe başladı. Engizisyon, Hıristiyanlığını gerçek saymadığı masum insanların ruhunu kan ve ateşle kurtarıyordu. Bazen de bu masum insanlar varlıkları ellerinden alınmak için yok ediliyordu. Ne çıkar? Amacı kutsal kilise onayladıktan sonra" (500 Yıl Vakfı Broşürü)** Bu acılı günlerinde onlara uzaklardan bir vardım eli uzanmıştır. Bu Türk toplumunun dost elidir. Osmanlı topraklarına gelen Museviler huzur ve barış ortamında özgürlüklerine kavuştular.

Hristiyanlaştırılmak istenen Avrupa'da Yahudilerin ardından Müslümanlar gündeme gelmiştir. **"Morisco'lar İspanya tarihinde inançlarını gizleyerek vaftiz edilmeğe razı olan ama İslam ibadetini sürdüren Endülüs Müslümanları Müslüman egemenliğindeki İspanya'nın Hıristiyanlarca yeniden ele geçirilmesi sırasında Aragon (1118), Valencia (1238) ve Granda'da (1492) teslim olan Müslümanlara (Mude jar) antlaşma uyarınca genellikle din özgürlüğü güvencesi tanınmıştı. Ama 15. yüzyılda Hıristiyan yöneticiler Müslümanları din değiştirmeye zorlamaya başladılar, kelam ve fıkıh kitaplarının yakılmasını emrettiler. 1502'de başkaldıran Müslümanların çoğu vaftiz ile sürgün arasında bir seçim yapmaları istenince çoğu vaftiz oldu, ama gizlice İslam ibadetini de sürdürdü. 1526'da bu kez Aragon ve Valancia**

Müslümanları din değiştirmeğe zorlandı. Bu tarihten sonra İspanya'da İslam resmen yasaklandı. (..)

II. Felipe 1566 da Grandalı Morisco'ların dillerini, geleneklerini ve giyimlerini yasaklayan bir ferman çıkardı. (...) Siyasal ve dinsel direnişlerini sürdürdükleri için 22 Eylül 1609 yılında yurtdışına göç ettirilmeleri yönünde bir ferman çıkarıldı. Sınır dışı edilmeleri beş yılda tamamlandı. Üç yüz bin dolayında Morisco daha çok Cezayir, Tunus ve Fas'a yerleşti ama buralarda da birer yabancı öğe olarak kaldılar." (Ana Britannica)

Hıristiyanlığın Avrupa dini olarak dinsel terör uygulamalarıyla kabul ettirilmesinden sonra 1492'nin ardından gelen süreçte aynı dinsel terör yeni sömürgelere de taşınmıştır. Attalı bu gerçeği şöyle vurguluyor: **"Amerika'ya toplam olarak beş yüz bin civarında kişi gitmiştir. Amerika'ya 1493-1600 arasında gelen elli beş bin göçmeni kapsayan bir inceleme bunların coğrafi kökenlerinin belirlenmesine izin vermektedir. %39,6 Andaluçyalı, %16,66 Extramanduralı, %28,5 Kastilyalı. Yahudilerin, Müslümanların, converoların, çingenelerin, sonra da 1559'dan itibaren Protestanların Amerika'ya gitmeye hakları yoktur. Engizisyon bütün bunlara rağmen 1569 da Amerika'da da kurulmuştur. Lima engizisyonu 1570-1635 arasında, altmış ikisi Portekiz asıllı seksen dört kişiyi gizlice Yahudilik yapmaktan ötürü mahkûm etmiştir" (Attalı. Say. 240)**

Yeni ülkelerin keşfi din zorbalarına ve yağmacılarına yeni olanaklar sağlamıştır. İşgalciler, işgal ettikleri ülkelerin madenlerini, inançlarını, kültürlerini ve yaşamlarını da yağmalamışlardır: **"... Hispanola adası tek gerçek soykırımın alanı olmuştur. Gayriiradi soykırım: mikrop istilasının hızlandırdığı bir yok oluştan kimsenin çıkarı yoktur. Colombus geldiğinde nüfusu ikiyüzbin olan en düşük tahmine göre ada, 1510 da yüzyılın yalnızca elli bin ve 1540'da bin kadar kişiye sahiptir. XVI. yüzyıl ortasında buraya şekerkamışı ekilince, hep daha fazla köle gerekecek ve bunlar Afrika'dan ithal edileceklerdir. Bir ton şeker bir emekçinin hayatına mal olacaktır." (Attali. Sa. 235)**

Engizisyon geçtiği her yerde kanlı ayak izlerini bırakmıştır. Egemenlerin dini ve dinin egemenleri elele vererek insanların ve insanlığın üstüne yürümüşlerdir. Tek amaçları kazanmak ve daha da çok kazanmaktır. Bu hırslarını gerçekleştirmede dini bir araç olarak kullanmışlardır. Jacques Le Goff, Ortaçağda Entellektüeller adlı çalışmasında bu gerçeği şöyle vurgulamaktadır: **Soylulukla uzlaşma içinde olan ruhban şimdi de ticaret kodamanlarıyla uyuşmaktadır. Feodallerle birlikte uluyan kilise, tüccarlarla birlikte havlamaktadır."**

"Goliardların Roman dilinde yazılmış grotesk öykülerdeki zihniyeti taşıyan yırtıcı taşlamaları hayvan haline sokulmuş ruhbandan oluşan bir dekoru geliştirmekte, toplumun ön cephesinde, ruhbanın fahişeliğinin meydana getirdiği bir dünyayı ortaya çıkarmaktadır. Papa-aslan her şeyi yutmakta, piskopos-dana obur bir çoban olarak otu kuzulardan önce yolmakta onun başdiyakozu avı ortaya çıkartan bir vaşak olmaktadır; dekanı ise bir av köpeği olup diğer kilise görevlileriyle, yani piskoposun avcılarıyla birlikte onlara tuzak kurup yakalamaktadır. Goliardcı edebiyata göre "oyunun kuralı" böyledir." (Jacques Le Goff. Age.. Say. 51)

Bu oburlar topluluğu sadece Avrupa emekçilerinin yarattığı değerleri gönüllerinin istediği gibi tüketmekle kalmayıp, sömürgelerden yağmaladıkları tüm değerleri de zevk ve sefada tüketmişlerdir. Avrupa'ya sömürgelerinden yağmalanarak aktarılan değerli madenler ve altın genel bir refah düzeyinin yükselişine neden olmak yerine, enflasyon ve hızlı fiyat artışlarına neden olmuştur. Bu ise sefaletin geniş kitlelere yayılmasının da nedenidir. Özellikle de İspanya ve Portekiz'de. Çünkü dışarıdan yağmalanarak aktarılan değerler yatırıma dönüştürülmemiştir. Bu zenginliğin büyük bölümü soyluların göz kamaştıran lüks yaşamlarının finansmanında ve aynı nedene bağlı olarak dışarıdan yapılan mal ithalatı ve askeri harcamalarına gitmiştir. Yağmalanan Yenidünyanın zengin kaynakları böylece tüketilmiştir.

Alışılmış yaşamın sürdürülmesi geniş yığınların denetim ve baskı altında tutulmalarını zorunlu kılmıştır. Baskı aracı olarak dinsel terör acımasızca uygulanmıştır.

İnsanlar olmadık şeylerle suçlanmışlardır. Özellikle de kadınlar "Cadılık", "Büyücülük" suçlamalarına muhatap olmuş, sonunda da Engizisyon mahkemeleri kararıyla yanan odun yığınları üstünde can vermişlerdir. Kadınların tüm suçu ve günahı erkek egemen toplumlarda, erkeklerden farklı bir vücut yapısına sahip olmalarıdır. Bu farklı beden, farklı yapı günahın kaynağı olarak algılanmaktadır.

Kilise kitleler üzerindeki egemenliğini korumak, sürdürmek ve pekiştirmek için önce büyücülüğü din dışı saymıştır. Sonra da karşıtlarını büyücülükle suçlamıştır. Büyücülerin şeytanla ve kötü ruhlarla işbirliği yaptığı ileri sürülmüştür. Bu görüş kilisenin çaba ve baskılarıyla uzun süre toplumda kabul görmüştür. Aynı zamanda büyücülük "heretiklik" olarak kabul edilmiştir. Hıristiyan yazarlar İse büyücülüğü paganlığın bir kalıntısı olarak değerlendirmişlerdir.

Büyünün 'ak' ve kara' olarak iki türünün olduğu kabul edilir. Kara büyü kötü ak büyü ise iyi sayılır. Çünkü ak büyü ya kötü büyüyü etkisiz hale getirmek için yapılır ya da simyacılar tarafından yapıldığı kabul edilir.

Avrupa 16. ve 17. yüzyıl boyunca cadı avlarıyla birlikte büyücüleri de birlikte yargılamış ve yakmıştır. İslam dininde de büyücülük yapmanın günah olduğu: Bakara (101-102), Taha (69) ve Maide (90) surelerinde açıkça yasaklanmıştır. Ancak Hıristiyanlıkta olduğu gibi yakma veya yok etme gibi bir yaptırıma bağlanmamıştır. Oysa Hıristiyanlıkta 1320'de çıkartılan papalık bildirisiyle büyücülük ve cadılık heretiklik olarak kabul edilmiş, bu gibi suçlamaların muhatapları Engizisyonda yargılanmışlardır.

Ayrıca Engizisyon mahkemeleri insanları, büyücüleri ihbar etmeleri için teşvik etmişlerdir. İhbarda bulananlar mahkemenin korunmasına alınacak ve altı aylık bir süre için tüm günahları bağışlanacaktır. Böyle bir talep ve teşvikin dinle, mantıkla, dahası insanlıkla bir ilgisinin olmadığı kesindir. Çünkü böyle bir yol açıldığında kimlerin suçlanacağı hiç belli olmaz ama zenginler kendilerini koruma ve savunma önlemlerini alabileceklerinden yine de en çok canı yananlar yoksullar olacaktır ve öyle de olmuştur.

Büyücülüğün belirtileri şöyle sıralanmaktadır: Birden zengin olma, dinine aşırı düşkünlük, sık sık konut değiştirme, yaşlılık, delilik ve hastalık. Bu gibi belirtiler en sıradan ve en ilgisiz insanların bile suçlanabileceğini göstermektedir. Özellikle: çekememezlik miras davaları, arazi uyuşmazlıkları gibi nedenler ihbarların artmasına neden olmaktadır. Üstelik bir de Engizisyon ihbarda bulunanlara cennet vaadinde bulunuyorsa...

Sıradan ve arkasız bir kişinin büyücü olduğu ihbar edildiğinde, bu kişinin işi bitmiş demektir. Çünkü yapılan testler sonucunda suçlanan kişi test sırasında ölür ise aklanmaktadır. Eğer ölmezse o zaman da büyücü olduğu kanıtlanmış sayılmaktadır. Böyle bir kapandan kurtulmanın olanağı yok. Suçlanan kişi çırılçıplak soyuluyor ve kendisine bir duayı okuması emrediliyor. Eğer içinde bulunduğu koşullar nedeniyle şaşırır veya duraksarsa bu onun büyücü olduğu yolunda ilk kanıt olarak kabul ediliyor. En önemli olan ise suçlunun suya atılmasıdır. Eğer yüzer ise, bu şeytanla işbirliği yaptığının kanıtıdır ki artık onu yakılmaktan hiç kimse kurtaramaz. Yok eğer yüzemez de boğulur ise, o zaman suçsuz olduğu kanıtlanmış olur. 1450 ile 1550 yalları arasında sadece Almanya'da bu şekilde uygulamalar sonucunda büyücülükle suçlanarak yakılan insan sayısı 100 bini geçmektedir. Bu konuda bir yargıcın başından geçenler oldukça ilginçtir:

"Treves üniversitesi rektörü ve Seçici Prensli Mahkemesi başyargıcı Flade'in sayısız büyücüyü mahkûm ettikten sonra, içine bir kurt düşmüş onların işkenceye dayanamayıp suçu üzerlerine almış olabileceklerini düşünmeğe başlamıştır. Bunun sonucunda büyücüleri mahkûm ederken gönülsüz davranmaya koyulunca, ruhunu şeytana satmakla suçlanmış, büyücüler gibi, suçu üzerine almış ve 1589 yılında önce boğulup sonra yakılmıştır." (Bertrand Russel. Bilim ve Din. Say. 66)

Bu örnek o dönemlerde insanların ne ile karşı karşıya olduklarını göstermesi açısından oldukça ilginçtir. Engizisyonun eline düşüp de sağ kurtulmak olanaksız gibidir. Benzer bir örnek de bir belediye başkanına aittir. Jean Junius öldürülmeden önce kızına yazdığı mektubun son bölümünde şunları yazmaktadır: **"(...) Cellat beni hapse götürürken dedi ki, size yalvarırım bayım. Tanrı aşkına doğru-yanlış bir şeyler itiraf**

edin. Bir şeyler uydurun çünkü bundan sonra uğrayacağınız işkencelere nasıl olsa dayanamayacaksınız. Dayansanız bile yine kurtulamazsınız. Çünkü büyücü olduğunuzu kabul edinceye dek işkenceler birbirini kovalayacaktır." (Sibel Özbudun. 8 Marttan 8 Marta mı? Say. 124)

Tanrı adına, kilise adına uygulanan yöntem bu olunca insanların ne kadar çaresiz oldukları daha açık olarak görülebilir. Çocuğu olan erkek veya kadın büyücülükle suçlanarak yakılırsa, onun çocukları da öldürülürdü. Çünkü ileride intikam almalarından korkulurdu. Büyücülerin yakılması, onların ruhlarının geri dönmesini engellemek için uygulanan bir önlemdi. Herhangi bir nedenle biraz yumuşak davranmaları gereken bir suçlu söz konusu olduğunda, önce kafası kesilir, sonra da yakılırdı. Zaten ölmeden önce suçlanan kişilere uygulanan işkenceler insanı insanlığından dolayı utandırmakta ve tüylerini diken diken etmeğe yetmektedir:

"Gerilme, parmak kelepçesi, kerpetenle burulma, kor halinde kömürle parmakları yakma (Metz de), buzla kaplı odaya kapatılma (Avignon'da), tırnaklar arasına demir sokma, pis yiyecekler ve her çeşit ateş işkencesi (tormentum ignis) kızdırılmış demirle dağlama, tabanların yağlanarak yakılması vb. vb..." (Age.. Say. 128)

Her anıldığında lanetlenen insanlık düşmanı Naziler 6 milyon Yahudi'yi fırınlarda yakarak yok etmişlerdir. Fakat fırında yakma işleminde Naziler İspanyol Engizisyonunun ardılları sayılabilirler. İnsanların mutluluğunu savunması ve sağlaması gereken din, onların yaşamlarını çekilmez hale getirmiştir. Ya da din adına hareket ettiklerini söyleyenler, insanları aşamayacakları yasaklarla kuşatmışlardır. Yasaklarla doldurulmuş bir mayın tarlasında insanların mutluluğun yolunu bulabilmeleri olanaklı mı?

Dinsel terör gerçek anlamda bir laikliğin olmadığı her toplumda uygulanmıştır. Birçok kez farklı biçimlerde ifade etmeğe çalıştığımız gibi sorunların olduğu toplumlarda uygulanmıştır. Durağan bir yapıya sahip olan din dinamik toplumlarda sorunlara nesnel çözümler üretmekten uzaktır Üretilen öznel çözümler ise, öncelikle insanı ve insanlığı yadsımaktadır.

Örneğin, çiçek aşısı din adamlarının protestolarına da neden olmuştur. Gerekçe ise;

"Tanrı'nın cezasından kaçma girişimi" olarak nitelendirilmiştir. Bu davranış ve tepkiler, insanların insanca yasamaları ve mutluluklarının yadsındığının kanıtıdır. Aynı şekilde kadınların doğum sırasında acı çekmeleri Havva'nın ilk günahının bedeli olarak yorumlanmaktadır.

Cadılık ve büyücülük suçlamaları genellikle belli bir inanç şemsiyesi ardından yapılmaktadır. Yani dinsel bağnazlar veya tutucular dini ve inançları savunma adı altında bu gibi suçlamaları gündeme getirmişlerdir. Salem Cadılık davası böyle bir mantığın ürünüdür. Bir zenci ve birkaç kadın, günah keçisi, olarak seçilmişlerdir, zaten tek tanrılı dinlerde kadınlar ya yok sayılmış ya da onlara hiç değinilmemiştir. Bu nedenle de kadınlar en kolay suçlanabilecek konumdan kurtulamamışlardır.

Ondördüncü yüz yıldan başlayarak kadın kötülüğünden korku çılgınlık boyutlarına ulaşır. Üç yüzyıl boyunca Avrupa'da milyonlarca kadın "cadı" oldukları gerekçesiyle korkunç işkencelerden sonra başı kesilerek ve yakılarak yok edilir. Toulouse'da bir günde 400 kadının yakıldığı söylenmektedir. Cadı avlarını yöneten rahiplerin el kitabı Maileus Malificarion (Şeytan'ın Çekici) a göre, cadıların suçları şunlardır: "Erkeklerde olağanüstü şehvet duyguları uyandırmak, erkekleri hayvana çevirmek, erkekten olma çocukları kadınların karnında öldürmek, bu çocukları kadınlara düşürtmek, düşen çocukları şeytana sunmak."

Cadıların şeytanla cinsel ilişki kurduklarına inanılıyordu. Örneğin İtalya'da, gece kocası tarafından dürtüldüğünde uyanıp sevişmeye başlamayan kadının, o sırada ruhunun şeytanla sevişmekte olduğu için kocasına cevap veremediğine ve dolayısıyla cadı olduğuna hükmediliyordu. Ama cadıların en büyük suçu kadınların kolay doğum yapmasına ya da çocuk düşürmesine yardımcı olmalarıydı. O sıralarda erkeklerin kadın vücuduna tam teşekküllü küçük bir insan olan bir "homunculus" yerleştirdiğine inanılırdı. Kiliseye göre erkek bu homunculus'u tanrının emirleri gereği kadına doğum sancısı çektirmek

için, kendisini baştan çıkarmış olmasının ceremesi olarak koyuyordu, bu yüzden kadının bunu doğurmasını engellemek ya da doğururken acısını hafifletmek günahtı (Yapıt Sayı 9. Şubat Mart 1985 Tahire Koçtürk)

Kadınlara karşı bu şekilde asılsız ve temelsiz görüşleri sahip olan erkek egemen toplumların Salem Cadılık davasındaki mantıksız ve tutarsız tutum ve davranışlarını yadsımamak gerek:

"Salem Cadılık Davası (Mayıs-Ekim 1692). Amerika'da Massachusetts'teki Salem kentinde cadılıkla suçlanan 19 kişinin asılmasına, birçoklarının da baskı görmesine neden olan bir dizi davaya verilen ad. Soruşturma Batı Hint Adalarından Tituba adlı bir kölenin anlattığı Vudu öykülerinden etkilenen bir grup küçük kızın şeytanın ruhlarını ele geçirdiğini öne sürerek Tituba'yla birlikte üç Salemli kadını suçlaması üzerine başlatıldı. Din adamlarından cesaret alan bölge yöneticilerince bir mahkeme kuruldu. (...) Yoğun bir baskı ortamında sürdürülen soruşturma sırasında, çok sayıda kişiye, bu arada Vali William Phips'in karısına bile cadılık suçlaması yöneltildi. Yürütülen davalar bir kaç ay sonra kamuoyunun artan tepkisi üzerine durduruldu. Yasama Meclisi 17 Aralık 1696 da davaları kınayan bir kararı onayladı. Sewall 14 Ocak 1697'de yargılamaların adil olmadığını açıkça kabul etti.(Ana Britannica)

Samuel Sewall davanın yargıçlarından biri. Bu itiraf duygusal yaklaşımların ne denli tartışmaya açık olduğunu göstermektedir. Burada din adına yapılan suçlamanın tutarlılığı tartışılabilir. Ancak inançlarından dolayı bazı insanların yargılanması her şeyden önce inanç özgürlüğünün ihlal edilmesidir. Dahası, temel İnsan haklarının yok sayılmasıdır. Tüm inançların tek inanca endekslenmesi gereksiz okluğu kadar da tutarsızdır

Salem Cadılık Davasında, eğer işin ucu yöneten ve yargılayanlara dokunmasaydı daha çok insan haksız yere insanlık dışı yöntemlerle yaşamlarını yitirebilirlerdi.

İnanç kurallarını yaşam gerçeklerinin önüne koyanlar öncelikle tutucu ve gerici olmak zorundadırlar. Dahası, buna mahkûmdurlar. Çünkü durağanla değişken ancak tek bir anda ve sadece bir noktada kesişebilirler. Bu noktadan uzaklaşmak, çelişki ve çatışmaların da başlangıcı olur. Geçen her an makasın açılmasına, ayını zamanda çelişkilerin boyutlanarak çatışmaların ivme kazanmasına neden olur. Bu gelişmenin doğal sonucu olarak baskı ve şiddet kaçınılmaz hale gelir.

Engizisyon yaşanan koşulların kaçınılmaz bir ürünüdür. Etkili olduğu süreçte dinsel terörü tüm kitlelere ama özellikle de yoksul emekçi kesimlere uygulamıştır. Uygulamalara ilişkin kayıtlar, tutulan kurumlarca yok edildiğinden günümüze fazlaca belge kalmamıştır. Ancak insanlık tarihine geçen ünlü kişilere ilişkin uygulamalar, İnsanlığın belleğinden silinmemiştir. Kiliseler dışında farklı kaynaklar bu gerçekleri günümüze dek ulaştırmışlardır. Bu insanlık ayıbı uygulamaları gerçekleştiren aracı kurumlar kapatılarak ortadan kaldırılmışlardır. Ancak aracı kullanan kurumların tümü hala ayakta durmaktadır. Belirli bir süreçte Engizisyon aracını kullananlar, yaşadığımız günlerde ihtiyaç duyduklarında yeni kurumlar oluşturmaktan geri durmayacaklardır. Bu ise, dinsel terörün akıl ve mantık egemen oluncaya dek süreceği anlamına gelmektedir.

Engizisyon mahkemeleri yüzyıllarca insanlığın tepesinde "Demokles'in Kılıcı" gibi salınıp durmuştur. Sadece farklı dinlerden olanlar değil, kendi insanlarından olan düşünürler, aydınlar ve yazarların yanı sıra, büyücü diye nitelenen veya suçlanan insanlar ve cadılıkla suçlanan kadınlar acımasızca yok edilmişlerdir. Bu dinsel terör bir gelenek olarak asırlarca sürdürülmüş ve günümüzde farklı biçimlerde de olsa sürdürülmektedir. Örneğin Salman Rüşdü yazdığı bir kitaptan dolayı şeriat bükümleri uyarınca Humeyni tarafından ölüme mahkûm edilmiştir. Teslime Nesrin yurt dışına kaçarak yaşamını kurtarabilmiştir. Kendi adına ve konumuna göre Tanrı adına hüküm üretmenin tutarlılığının tartışmaya açık olduğu kesindir.

DÜNYA GENELİNDE DİNSEL KABARMANIN NEDENLERİ

Her din yalnızca ona inananlar için gereklidir buna karşın laiklik tüm insanlar için kaçınılmazdır.

(Ferhan Ercan)

İlkel toplumlardan günümüze gelinceye dek sorunların yoğunlaştığı her ortamda ya yeni bir din ortaya çıkmıştır ya da mevcut olan dinin yandaşlarında dine yönelme hızla artmıştır. Yani dinle nesnel çözümü olmayan sorunlar arasında bir ilişki mevcuttur. Böyle olunca din sorunlu toplumlarda, sorunları çözmek savıyla ortaya çıkmakta veya kabarma sürecine girmektedir. Bu süreler ya fiilen mevcut sorunları belirli ölçülerde çözmekte ya da mevcut durum veya sistemden hoşnut olmayan kitleleri Hristiyanlıkta olduğu gibi öte dünya umuduyla pasifize etmektedir. Aslında bu bir çözüm değil, çözüm adı altında olası çözümlerin ertelenmesidir. Bu oyalamaca ise sorunların daha da kronikleşmesine neden olmaktadır. İran'da mollaların yönetimi geniş katılımlı bir halk hareketiyle devralmasından sonra Ortadoğu'da ağırlığını hissettiren dinsel etkinlik dalga dalga yayılmaya başlamıştır. Kuşkusuz dünya genelindeki dinsel kabarmanın tek etkeni veya belirleyicisi bu değildir. Ancak dünya geneli bir beden olarak düşünülürse: belirli bir bölgesinde, yani insanlığın bir uzvunda rahatsızlığın olduğu ve devrimsel bir cerrahi müdahalenin yapıldığı söylenebilir. Ancak. İran'daki gelişmelerin bir pozitif devrim olup olmadığı da tartışılır. Çünkü mollalar sadece büyük toprak sahibi olmanın dışında halktan zekât ve bir tür vergi olan "Hums'u da toplamaktaydılar. Yani mollalar İran da toprak sahibi, varlıklı bir kesimi oluşturmaktaydılar. Ne zaman ki Şah mollaların sırtından toprak reformunu yapmaya kalkıştı, işte o zaman mollalar geniş kitleleri ayaklandırmaya yöneldiler. Mevcut varlıklarını korumak için sokağa döktükleri kitle, darbe sonrasında da sorunları çözüm bekleyen kitleydi. Yeni yönetim halkın sorunlarını çözeceği yerde, önce "TUDEH" yanlılarını yok ettiler. Oysa o insanlarla aynı cephede omuz omuza savaşmışlardı. Yani ihtilalin çocuklarını yediğine" bir kez daha tanık olunuyordu. Ama mollalar böylece söz verip de yerine getirmeyecekleri şeyler için kendilerini böylece güvenceye alıyorlardı. Sonuçta sokağa döküp de omuzlarına basarak iktidara el koydukları kitleler için hiçbir şey yapmadıkları gibi, sorunlarını daha da ağırlaştırdılar. Yoksul ve çaresiz insanlar için yaşamı daha da çekilmez hale getirdiler. Özellikle de kadınlar tüm haklarını yitirerek bir köle konumuna itildiler.

1960'lı yıllarda ve sonrasında İslam ülkeleri kendi koşullarının ürünü olmayan programlar sundular insanlarına. Bu programların gerçekleştirilmemesi kitlelerde umutsuzluk ve düş kırıklığı yaratmıştır. Özellikle genç nüfustan oluşan İslam ülkelerinde bu umutsuzluklar ve güvencesiz bir gelecek korkusu kitleleri öznel çözümlere yöneltmiştir:

"... Papa II. Jean Paul'ün ziyaretleri sırasında halk tarafından yığınsal biçimde karşılanmasıyla Polonya'da (5 milyon kişi karşıladı) İrlanda'da (ada nüfusunun üçte biri onu görmeye gitti) ABD'de (kabul merasimleri astronotlarınkini geride bıraktı), Meksika'da (geçtiği yollarda 3 milyon kişi birikti), (...) Dinin bu yeniden canlanması, birçok Batı ülkesinde evangelizmin, fundamentalist (dini akidelerde aşırı tutucu) dinlerin, çeşitli mezheplerin ve tinselciliğin (spiritualizm) etkisinin hızla artmasıyla Sovyetler Birliği ve Çin de dâhil, Doğunun çeşitli sosyalist ülkelerinde ise dinin yeniden canlanmasıyla kendini gösteriyor... (Andre Gunder Frank, Genel Bunalımın Dinamikleri. Say. 133,134)

1980 yılında Polonya'da Edward Gierek hükümetini deviren grevci işçiler üzerindeki Papa'nın etkisi yadsınamaz. Hiç kuşkusuz o süreçte yaşanan bunalımın bir sonucu olarak. Pakistan'da Ziyaül Hak faşist diktatörlüğünü şeriata dönüştürerek pekiştirdi. Aynı süreçte İran'da mollalar yönetime el koydu. Türkiye'de 12 Eylül darbesi yapıldı ve darbeci generaller Atatürkçülük adı altında dinsel cemaatlerin liderleriyle gizli pazarlıklar yaparak onlara hayal edemeyecekleri ödünler verdiler. Oysa dinsel grupların düzenlemiş oldukları Konya Mitingi darbenin gerekçelerindendi. Afganistan'da Sovyet işgaline karşı koyma sürecinde din ön plana çıkarıldı ve bu nedenle yoğun çevresel destek sağlandı. Maddi desteğin yanı sıra İslamcı savaşçılar da direnişe katıldılar. İslam ülkelerinin dinsel grupları için Afganistan bir etkileşim, dayanışma ve militanlaşma sürecine katkıda bulundu. Buradan ülkelerine dönen eğitimli kadrolar ülkelerinde dinsel terörün örgütleyicisi ve uygulayıcısı oldular.

Sovyetlerin henüz parçalanmadığı bir dönemde Pentagon ve CIA patentli "Yeşil Kuşak" projesi bir yandan Sovyetlerden gelebilecek komünizm yayılmacılığını önlemek, öte yandan Müslüman ülkelerin iç sorunlarında

demokrat, ilerici ve yurtsever güçlere karşı kullandılar. Bu gerçeği Mehmet Metiner Sosyalist Zemin dergisinde (1987 Mart) "İslamcılar ve Sosyalistler" başlıklı yazısında bir özeleştiri niteliğinde, yüreklice şunları söylemiştir.

"Açık açık şunu diyorum: ABD emperyalizmini protesto etmek üzere Taksim'de toplanan sosyalistleri bastırma işi ne yazık ki Müslüman kitlelerle yapılmıştır. Müslüman kitleler dini duygular tahrik edilerek ve yanlış yönlendirerek sokağa sürülmüştür. Bu açıkçası bir provokasyondur." (Ruşen Çakır. Ayet ve Slogan. Say. 149)

Benzeri provokasyonlarla birçok kabaran toplumsal dalga şiddete dayalı olarak söndürülmüştür. Bilinen bir gerçek var ki, hiç gözardı; edilmemeli; bir canavar yaratılabilir ama, yaratıcısının da yaşam güvencesi kalmaz. Devletler tarafından zaman kazanmak amacıyla başvurulan bu yol birçok ülkede dinsel akımların gelişmesine neden olmuştur; **"... Hindistan'da, Malezya'da, Filipinler'de Endonezya'da vb. Anlamlı bir biçimde yeni İslam hareketi her yerde genç kuşaktan yandaşlar buluyor. (...)**

Kısmi kuramların bunalım içindeki bu gerçekliği çözümlemede ve bununla bağlı olarak, (dünya bütünü olmasa bile) dünyanın çeşitli yerlerindeki politik pratiğe yol gösterecek ideolojilerin yetersizliğinin açıkça artması ve giderek açıklığa kavuşması alternatif bir kuram ve ideolojinin gerekliliğini dayatıyor." (Ande Gunder Grank. Genel Bun. Din. Say. 134/135)

Net ve açık olarak görülen o ki, hızlı teknolojik gelişmelere karşın insanların refah düzeyi (genel çoğunluğun) her geçen gün artacağına; yoksulluk her geçen gün daha çok artıyor. Mevcut yönetimler somut çözümler yerine vaatler ve boş umutlar üretiyorlar. Bu da belli bir süre kitleleri oyalıyor, ta ki beklenti sınırlarını aşıncaya dek. Bu sınır aşılınca da el yordamıyla sorunlarını çözmeye yöneliyorlar. Bu ise dinsel tercihleri ön plana çıkarıyor. Sonuçta da dünya genelinde tüm dinlerde kabarma görülüyor. Bu gelişmeler aynı zamanda dünya ekonomik krizinin varlığını göstermiş oluyor. Emperyalizmin ulaşmış olduğu düzeyde kaçınılmaz olarak gözüken bu krizden çok gelişmemiş olan ülkeler etkilenmektedir. Bu

grup içinde Müslüman ülkeleri çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu nedenle de İslami gelişmeler daha çok ivme kazanmaktadır. Bunun nedenlerini ana başlıklar halinde şöyle sıralama olası: Söz konusu ülkelerde doğurganlık oranının yüksek oluşu. Bu ülkelerde genç nüfus çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu dinamik genç nüfusun varlığı, şiddete dayalı toplumsal değişim taleplerini dayatmaktadır. Özellikle de kaos ortamlarında.

Sınıfsal konumları açısından bakıldığında bu tür radikal hareketler içinde yer alan genç insanların kökende kır ve kent yoksulları oldukları görülür. Yani bunalımdan en çok bunalan kesimler. Bu kesimlerin çözüm olarak uygulamayı planladıkları dinsel ideoloji başlangıç için yeni ve dinamik gözükse bile, özünde eski bir ideolojidir. Beklenti ve çözüm önerileri ileriye dönük değil, geriye yöneliktir.

İkinci olarak bunalıma ilişkin savımızı tekrarlamamız gerekmektedir. Bu sav sadece İslam ülkeleri için değil, kaçınılmaz olarak bağımlı konumda bulunan tüm azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için geçerlidir. Bu ülkelerin ekonomik durumları her geçen gün daha da kötüleşmektedir. Paylaşım sorunu her defasında zaman zaman açık ve net görüntü veren egemenlerin gizli siyasi partisi konumunda ve işlevinde olan silahlı kuvvetlerin dayatmaları ile geniş kitleler aleyhine çözülmektedir. Bu zora dayalı çözümler aslında çözümsüzlükleri sürekli hale getirmektedir. Bunun sonucunda orta kesim her geçen gün ezilerek ufalanmakta ve içine kapanmaktadır. Bu gelişme mevcut olan zora dayalı kurulmuş olan dengesiz dengeleri iyice eşitsiz dengelere sürüklemektedir. Bu durum kaçınılmaz olarak dinsel hareketleri ön plana çıkarmaktadır. Bu ise dinsel terörün önemli etkenlerinden biridir.

Üçüncü bir neden ise, kırlardan metropollere doğru yönelen göç olgusudur. Plansız, programsız ve düzensiz göç, metropolleri olanaksızlıklar denizi içindeki adacıklara dönüştürmüştür. Bu önlenemez güçlü akıntılar beraberinde; işsizlik, eğitimsizlik, karanlık bir gelecek ve sağlık koşullarından yoksun bir yaşam dayatmaktadır. Kent varoşlarındaki anaforlar içindekiler gözlerinin önünden çok lüks bir yaşamın akıp gittiğine tanık olduklarında; bu insanların mutlu olabilmesi için tek bir neden gösterilemezken, bu insanların mutsuz, bedbin, kızgın, kırgın ve nefret

yüklü olmaları için onlarca neden gösterilebilir. Bu tür nedenler özellikle gençlerde kişilik bölünmesine neden olmaktadır. Bu ise, dinsel veya etnik bazda bir kimlik sorununu gündeme getirmektedir.

Bu etkenlerin yanı sıra dış ilişkilerin(eşitsiz)dayatma çözümleri öncelikle kendi çıkarlarını güvenceye almaktadır. Dayatanların ve onların taşeronu olanların çıkardıkları kesinlikle büyük çoğunluğu oluşturan halk kitlelerinin zararına işlemektedir. Bu uygulamalar sonuçta büyük kitleler İçin çözümsüzlük ve umutsuzluktur. Bu dayatmalar sonucunda geniş kitleler kaçınılmaz olarak dinsel çözüm ve beklentilere yönelmektedirler. Çünkü çözüm adına kitlelere sunulanlar somutta o insanların sorunlarını çözmeğe yönelik değil, hatta çözümsüzlükleri tırmandırmaya yöneliktir. **"...Kültürel ve ahlaki yozluk, çözüm diye sunulan toplumsal ve siyasi projelerin başarısızlığı, dünya çapındaki ters gelişmeler, milli aydın kesiminin iflası, toplumsal dejenerasyon ve özellikle kitle iletişim araçları kanalıyla dayatılan Batılı yaşam tarzı, en küçük dayanışmayı bile yok sayıp, süper bireyciliği savunan modern kapitalist ideoloji, geleneksel zihniyetin çökmesine karşılık herhangi alternatif bir mekanizmanın oluşturulması da (...)(Faik Bulut. İslami Örgütler. Say. 22)** dinsel gelişmelerin ön plana çıkmasına neden olmaktadır. Bu gelişmelerin iyi olduğunu savunmak anlamsız olduğu kadar tutarsız ve gereksizdir de...Ama insanlara başka bir seçenek bırakılmadığında onlar da kendi bilinç, kültür ve sosyal düzeylerinin elvermediği çözümleri üretirler. Bu çözümlerin nesnel olma şansı yok gibidir. Bu nedenle de zorunlu olarak, hatta tek seçenek olarak öznel çözümlere yönelmek zorundadırlar. Özellikle yaşadığımız süreçte kendilerini sosyalist yada komünist olarak niteleyen önder konumundaki devletlerin çözülmesinden sonra sınıfsal çözümlerin belirli bir süreç için çözüm olmaktan çıkarılması kitleleri öznel çözümlere yönelmeğe tutsak etmiştir. Kısa sürecek olan bu geçici süreç modern diye (kendileri tarafından) nitelenen kapitalizmin kısa bir süre soluklanmasına olanak sağlayabilir. Bu soluklanma süreci aynı zamanda dinsel gelişmelerin de tırmanacağı bir süreç olacaktır. Dış çıkar çevreleri kendi çıkarları gereği dinsel akımların gelişmesine (kendi denetimlerinde) katkıda bulunurlar. Uluslar üstü şirketler ele geçirdikleri pazarları elde tutabilmek ve daha da genişletebilmek için yoğun çaba harcamaktadırlar. Ulusalcılığın içinin

boşaltılmasına karşın ulus görüntüleri korunmakta, bu görüntüler altında gerçekte birçok ülke, uluslar üstü sermaye tarafından yönetilmekledir:

"Gelişmiş demokratik ülkelerde iktidar kimin elindedir, diye sorulduğunda, seçim savaşımlarını kazanan politikacıların, küresel korkunç güçler karşısında iktidarsız kaldıkları gözlemleniyor. Bu güçler, ne gizli kurmaylardır, ne de liberal amentüyü uygulayanlar, sadece serbest alışveriş rekabet monetorzmin'dir. (...) bunların sloganları kısaca bütün iktidar pazarların biçiminde özetlenebilir. Finans ticaret ve medya, yeni teknolojilerin yardımı ile tam bir patlama durumuna gelmiştir. Bunlar yeni model iktisadi imparatorluklar yarattı, yasalarını kendileri yapıyorlar, sermayelerini ışık hızı ile bir yerden bir yere gönderiyorlar, dünyanın bir ucundan öbür ucuna yatırımlara giriyorlar. Ne sınır, ne devlet, ne kültür tanıyorlar, ulusal egemenliklerle alay ediyorlar. Yapıp ettiklerinin toplumsal sonuçlarına aldırmıyorlar. Parayı spekülasyona getiriyor, ekonomik çöküntülere neden oluyor ve hükümetlere tutacakları yolu öğretiyorlar"

"Bunların ortağı olmayan hükümetler şaşkına dönüyor, başta işsizlik olmak üzere bir yığın sorunu çözmekte yetersiz kalıyor." (...) Son yirmi yıl içindeki bilimsel teknolojik gelişmeler, "Bırak yapsın, bırak geçsin" liberal tezini birçok alanda kamçıladı. Berlin duvarının yıkılışı, komünist rejimlerin çöküşü bunu büsbütün hızlandırdı. Bilgi alışverişi alanında gerçekleştirilen büyük devrim modern toplumların gerçek sinir sistemi olan malı pazarı ve haberleşme ağını patlama kertesinde geliştirdi. Söylemler, imgeler bir yerden bir yere ışık hızıyla gönderiliyor." (...)

Bunlar için demokrasi diye bir şey yoktur; kamu yararı, sosyal mutluluk özgürlük, eşitlik gibi kavramlar anlamsızdır. Bunların yitirecek zamanları yoktur; paraları, ürünleri, düşünceleri küreselleşen bir pazarın sınırını engelsiz aşmaktadır. Bunların gözünde politik güç üçüncü derece bir güçtür. Her şeyden önce ekonomik güç gelir, sonra da medyatik güç vardır.

Bu oligarşilerin dinamiği tam bir fetih mantığına dayanıyor, küresel rekabet yeni ahlakın buyruğudur, bu da yasadışı uygulamalara yol açıyor. Her şeyden önce, sermayenin küresel pazarı devletlerin denetimi dışında kalmaktadır. Siyasetin görevi, tümden silindi. Dünya 15. yüzyıldaki gibi yeni bir fetih çağına açıldı.

Hiçbir dönemde dünya egemenleri bunca az sayıda olmadı. Tek tek tam güçlü sayılabilecek bir girişim yoktur; bunları birbirine bağlayan ağ egemenliği sağlıyor. Finansçılar için fetih bir tür kapkaççılık mantığına dayanır ve kar etme bir ganimete dönüşür.

Böylece yüz milyonlarca insanın yaşam koşulları tehlikeye düşüyor. Oysa sosyal, politik ve kültürel yıkımları hiçbir şey yasallaştıramaz, haklı kılamaz. 1980'den beri, kamu denetimi çarklarının bir yana bırakılması bu yağmayı olanaklı kıldı. Devlet iktidarsız bir seyirci durumuna düşünce politika, başka bir yerde alınan kararların onaylayıcısı durumuna geldi. Ekonomik gücün hukuk alanına el koyması büyük çaptadır. Chicago Üniversitesinin eski hukuk profesörü Rigan tarafından federal yargıç atanan Victor Posner şöyle diyor: Adalet sözcüğünden iğreniyorum. Her şey ekonomi için, kar içindir. (Cumhuriyet. 9.6.1995 Melih Cevdet Anday)

Bu gelişmelerin örgütsüz, sınıfsal bilinçten yoksun, geleceği karanlık gözüken geniş kitleleri şaşkına çevirmesi kaçınılmazdır. Çünkü bu, var olmak ya da olamamak ve ayakta kalabilmek veya yıkılarak ayaklar altında ezilmek sorunudur. İşte bu sorunlardan kurtulabilmek, varlığını hissettirebilmek ve yaşamak istediğini haykırabilmek için insanlar bir şeye inanmak, bir şeylere güvenmek ve bazı güçlere dayanmak ihtiyacını duymaktadırlar. Bu insanların zayıflıkları olduğu kadar, güçlenebilmelerinin de özü ve temelidir (emekçilerin sınıfsal temelde ve küresel boyutta örgütlenmeleri koşuluyla). Birlik, beraberlik ve dayanışma ancak yerini ve konumunu algılamakla kavranabilir.

Dünya genelinde dinsel gelişmelerin yükselişini sadece iç nedenlerle açıklamak yeterli olamaz. Çünkü dinsel gelişmeler öncelikle azgelişmiş ve

gelişmekte olan ülkelerde görülüyor. Gelişmiş ülkelerin ise gelir düzeyi düşük olan kesimlerinde.

Bazı ülkelerin gelişip kalkınması, gelişmiş ülkelerin neden oldukları kaçınılmaz bir sonuçtur. Söz konusu ülkelerin gelişebilmeleri için öz kaynaklarını en akılcı biçimde ve gerçekten ülke yararına kullanmaları gerekir. Oysa görülen o ki azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere her yönden gelişmiş ülkelerle bağımlı hale getirilmişlerdir. Bu bağımlılığın kaçınılmaz sonucu olarak bu ülkeler sürekli olarak gelişmiş ülkelere kaynak aktarmaktadırlar. Kuşkusuz bu kan kaybı işbirlikçi, aracı veya uluslar üstü sermaye ile eklemlenen sermaye grupları dışında kalan geniş kitleleri etkilemektedir. Bu ters sermaye akımının sürekliliğinin sağlanması uluslar üstü sermaye için olmazsa olmaz koşuldur. Bunun için çıkarlarına hizmet ettiği sürece dini bir araç olarak kullanmaktan kaçınmamaktadırlar. Yeşil Kuşak" ve ardından uygulamaya konan "Ilımlı İslam" projeleri bu savımızı kanıtlar niteliktedir.

Yeni Dünya Düzeni, dünya çapında sermayenin yeniden bölüşümü sağlamaya yönelik saldırışıdır. Bunun için eklemlenen dünya sermayesini üretimden pazarlamaya dek süren değer yaratma sürecine katmaktır. Bu süreç sonunda yaratılan değerden sermayeye daha çok pay vermektir. Sermayeye verilecek her pay emek cephesinin payını azaltmaktadır. Bu politikanın uygulanabilmesi için bağımsızlığın savunucusu olan ulusal yapıların çözülmesi, ya da bir biçimde aşılması gerekmektedir. Küreselleşme sermaye, ürünler ve yaratılan değerler, pazar ve iletişim alanlarında düşünülürken; aynı şekilde emeğin küreselleşme ve bireyselleşme politikaları dayatılmaktadır. Yöreselleşme politikalarıyla etnik ve dinsel sorunlar kaşınarak düşük yoğunluklu yöresel çatışmalar yaratılmaktadır. Bu konumuz açısından önemli noktalardan biridir. Çünkü dinsel gelişmelere ivme kazandırmaktadır.

Bireyselleşme bazında ise kamu mülkiyetinde bulunan tüm işletmeleri özelleştirme adı altında uluslar üstü sermayenin hizmet ve denetimine sunmak. Bu yolla emekçi örgütlülüklerini parçalamak ve yeniden oluşumunu engellemek. Kelimenin tam anlamıyla atomize bireyi yaratarak sermayeye karşı oluşabilecek direnci kırmak ve yok etmek. Hiç kuşkusuz

özelleştirmelerden dolayı sağlanacak yararlar sadece bundan ibaret değildir. Dünya ticareti, ürün ve fiyatların kontrolü tekellerin denetimine girer. Dünya pazarları kontrol altına alındığı gibi, medya aracılığıyla tüketicilerin koşullandırılmaları ve kontrolü denetim altına alınmış olur. Bu süreçte dünyanın yönetimi güçlü devletlerden, güçlü işletmelere geçer. Bu aşamada güçlü devletlerin ulusalcılığı güçlenirken öteki devletlerin ulusal yapıları çözülür; ulusalcı bakış, yaklaşım ve uygulamaların yerini uluslar üstü sermaye adına ve onların çıkarları doğrultusunda hareket eden aracı ve taşeronlar almaya başlar. Bu süreç geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerin güç ve kan kaybettiği süreçtir. Ulusallığı çözülen ülkelerde ordu ve iç güvenlik güçleri ait oldukları ülkenin çıkarlarını değil, uluslararası denetime açılan pazarların güvenliğini sağlama görevini üstlenirler. Bu son belirlemede, geniş kitleleri oluşturan emekçi kitlelerin zararına sermayenin çıkarlarının savunulmasıdır. Bu süreçte sermaye kesimi ulusalcılığa yabancılaşırken, emekçiler ise kendi ülkelerinin yabancısı konumuna düşürülmektedirler. Bu oluşuma karşı çıkanlar bilinçli ve örgütlü emekçilerdir. Bu karşı çıkış kaçınılmaz olarak ulusalcılığı savunma eksenine oturtulmaktadır. Oysa ulusalcılığın temelinde kendi pazarını ve kendi burjuvazisini savunma mantığı egemendir. Ülkemizde dinsel kabarmaya koşut olarak egemen yaftalı aydınların saldırı hedefleri birleşmektedir. İki kesim de kendi cephesinden Kemalizm'e saldırmaktadır. Amaçları aynı değil ama, hedefleri aynı. Aynı şekilde bilim ve teknolojiyi denetiminde tutan kesimle açıktan bilime karşı olan kesim bir başka ittifakı da gerçekleştiriyorlar; akılcılık ve bilim düşmanlığında... Bu süreçte ılımlı ve denetlenip yönlendirilebilir bir şeriat yanlıları topluluğu egemenlerin de işine gelmektedir. Bu noktada bir başka gerçeğe de parmak basmak gerekir; Anadolu sermayesi uygulanan ekonomi politikaları sonucunda şeriatçılığa sığınmaktadır.

Emekçilerin örgütlü ve bilinçli bir biçimde ulusal çıkarları savunmaları (özünde kendi çıkarlarını savunmaları anlamına gelir) ne yerli, ne de yabancı sermayenin işine gelmemektedir. İşte bu nedenle etnik ve dinsel sorunlar ısıtılmaktadır. Oysa sermayenin küreselleşmesi karşısında emekçi kesimlerin sadece ülke bazında değil, küresel boyutta bütünleşmeleri gerekirken, tam tersi bir gelişme izlenmekte ve emekçiler dinsel ve etnik nedenlerle parçalanmaktadırlar. Farklı dinsel veya etnik gruplarda yer alan

emekçiler, birbirlerine karşı düşmanca davranışlara yönelebilmektedirler. Bosna-Hersek'te yaşananlar bu savımızın en yüz kızartıcı kanıtıdır. Emekçiler bilinçli ve örgütlü iradi müdahalede bulunmayınca sermayenin piyonu olmaktan kurtulmamaktadırlar. Bu yöntem güçlü bir muhalefetten kurtulmanın ötesinde, savaşanların sırtından korkunç paralar kazanmanın da bir yoludur.

Üstte vurgulandığı gibi, radikal dinci gelişmeler genelde sermayenin yararına gözükmemektedir. Yaratılan kaos ve istikrasızlık ortamı dinsel akımların gelişmesine olanak sağlıyor ancak, bu akımlar denetimden çıkmamalı ve evcilleştirilmelidir. İşte bunun İçin "Ilımlı İslam" projesi uygulanmak isteniyor. ABD Başkanı'nın Ulusal Güvenlik Danışmanı Anthony Lake 21 Eylül 1993’te yaptığı konuşmada:

"Hoşgörü ve barışa saygı duyan İslam inancına sahip olanlara her türlü dostluğu göstereceğiz" (Cumhuriyet. 22.2.1995) diyerek ılımlı İslam’ı kutsamaktadır. Türkiye'ninde bu politikayı onayladığını gösteren uygulamalara tanık olunmuştur. Ilımlı İslam politikasının uygulayıcısı olan Fetullah Gülen'in devlet katlarında korunduğuna tanık olunmuştur: **"12 Eylülün hemen ardından İzmir Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından hakkında soruşturma açılan ve adı arananlar listesine giren Fetullah Gülen nedense bir türlü ele geçirilememişti. (...) .. bir iddiaya göre, burdur da gözaltına alınmış ama şehrin Emniyet. Müdürü ertesi gün Erzurum'a tayin edilmişti" (Ruşen Çakır. Say. 104)**

Gülen Hoca devlet dininin temsilcisidir. Bu nedenle Türban yürüyüşlerine de tepki göstermiştir. Ama bu tepkisi hemen radikal **kesimden karşı tepki ve suçlamaları da gündeme getirmiştir. Ak Doğuşun yazarı Halis Turan Hocaya, "CIA'nın ılımlı ve Olumlu Müslümanlar Dairesi, Türkiye Masası Şefliği"** makamını uygun görmektedir. Bu suçlamanın en büyük kanıtı Hocanın izlediği yol ve savunduğu düşüncelerdir**. Fetullah Hocanın baş düşmanı her zaman için "dinsizler, materyalistler ve komünistler." İman düşmanlarına karşı tüm dinlerle, komünistlere karşı her türden kapitalist işbirliğini savunuyor. Bu "Amerikancı çizginin" İslama uygun olduğunu kanıtlayabilmek için İslam tarihinden ve temel İslam kaynaklarından kendine göre yorumlar yapıyor." (R. Çakır. Say. 107)**

Gülen'in güçlü ile uzlaşma mantığı çok net olarak görülüyor. Bu nedenle özelde Türkiye egemenlerinin, genelde sermayeyi temsil eden ABD'nin çıkarlarına hizmet etmesi kendisi açsından bir varlık nedenidir. Öte yandan ılımlı İslam mantığıyla radikal İslam'ın önünün kesilmesi amaçlanmaktadır. Bu gerçeğe Yaşar Kaplan şu yorumla katılmaktadır**. "Gelmesi muhtemel bir komünizm tehlikesinin karşısına rejimin teminatı olarak İslam dikilmek istenmektedir. Ama İslam da aynı şekilde hatta daha da beter ve üstelik "kökü içerde" bir tehlike sayıldığından, İslam'ın önünü de almak zorunlu görülmektedir. İslam'ın önünün bir başka ideoloji ile alınması hele bu saatten sonra hiç mümkün olmayacağına göre tek çıkar yol olarak, İslam'ın önü yine İslam'la ama bir Şibih İslam'la (sözde İslam) alınmak istenmektedir.**

ABD sadece Türkiye'deki İslama çıkarları doğrultusunda müdahale etmemektedir kuşkusuz. Çıkarlarının söz konusu olduğu her bölgeye müdahale etmiştir:

"... Pentagon ve CIA, Afganistan'da Rus birliklerine karşı direnişi örgütlerken, oraya giden Arap İslamcıları askeri yönden eğitti. Sadece Gulbettin Hikmetyar önderliği altında 16.000 İslamcı mücahit yetişti. Burada işe Pakistan istihbaratı da karıştı. İki kanıt: Dönemin Cezayir Başkanı Rıza Melik şöyle dedi: "İslamcı teröristler, ABD'nin bize büyük bir armağandır. Su anda 1000 kadar silahlı kişi bunun ürünü. Yine Cezayir'in en radikal silahlı örgütü Cemaatül Musellehe yetkilileri, kendi yayın organları El Ensar de , Peşaver'de örgütlendikten sonra Cezayir'e gittiklerini açıkladılar. (F. Bulut. Age.. Say. 59/60)

Afganistan direnişinin yaşandığı süreçte radikal İslamcı grupların eğitilerek örgütlendirilmeleri ABD çıkarları açısından bir zorunluluktu. Aynı süreçte Türkiye'den de bazı istihbarat birimlerinin bilgi ve teşvikiyle Afganistan'a ve İran'a eğitilmek üzere militanlar gönderildiğini bazı yakalanan itirafçı militanlar ifade etmişlerdir. Daha sonra İslam ülkelerindeki radikal gelişmeler, bilerek ve istenerek başlatılan uygulamaların zorunlu sonuçlarıydı. Eğitimli radikal gruplar ülkelerine döndüklerinde aynı doğrultuda örgütlenmelerini sürdürünce denetimden çıkmaya ve

yönlendirenlerin de (ilk uygulamaları başlatanlar) çıkarlarını tehdit etmeğe başladı. Bu gelişmelerden sonra yeni taktikler geliştirilerek uygulamaya sokulu. Ama her şey sadece sermayenin çıkarı için: **"ABD'nin yeni yönelimi, Arap-İslam ülkelerindeki İslami muhalefeti yönetime katarak sorumluluğa ortak etmektir. Bu noktadan bakılırsa, CIA eski görevlilerinden Graham Fuller'in" İSC (İslami Selamet Cephesi. Akt. F.E.), Cezayir'deki seçimlere mutlaka katılmalıdır yolundaki önerisi de önemlidir." (F. Bulut. Age.. Say 60)**

Burada güdülen amaç çok açıktır. İktidara gelmese bile, muhalefet kanadında yer alan kesim veya gruplar oyunu mevcut yapının kurallarına göre oynamak zorunda kalacaklarından, yani ehlileştirilmiş olacaklarından, sisteme zarar vermeleri mümkün olmayacaktır. Bu az kayıpla tüm kazancı kaybetmemeyi güvenceye alan bir taktiktir. Yoksa ABD'nin, laik bir yönetim, demokrasi ya da tüm kesimlerin yönetimde temsili gibi bir endişesinin olmadığı açıktır. Tek endişesi, kendi çıkarlarının zarar görmeyeceği bir yapının oluşturulması ve korunmasıdır.

Hiç kuşkusuz dinsel gelişmelere dıştan katkı müdahale denince sadece ABD üzerinde durmak hem yanlış, hem de yanıltıcı olur. Öteki ülkeler de çıkarları söz konusu olduğu zaman İslamcı kozunu kullanmaktadırlar:

"...ABD ve Fransa, İslamcı kozunu zaman zaman birbirlerine, kimi zaman da Cezayir hükümetine karşı kullanıyorlar. Belki de bu yüzden Libya lideri Kaddafi "Mısır ve Cezayir sokaklarında meydana gelen olayların tek sorumlusu Batı ülkeleridir" diye demeç verdi, 4 Şubat 1994 tarihinde" (F. Bulut. Age.. Say. 61)

İçinde yaşadığımız süreçte, sorunlara ve gelişmelere sınıfsal bir temelde ulusal ve ussal bir açıdan yaklaşmak genel çoğunluğun; sonuçta dünya insanlık ailesinin çıkarlarına dönük bir bakış olacaktır. Bu noktadan bakıldığında sermayenin küreselleşmesinden önce (1900’lü yıllarda) emeğin enternasyonalizmi sav ve savunmalarının ne denli haklı ve yerinde olduğu bir kez daha kanıtlanmaktadır. Çünkü insanlığın geleceği ve kurtuluşu buna bağlıdır.

Dünya kapitalist sisteminde bunalımın yoğunlaşması aynı zamanda dinsel gelişmelere de çanak tutmaktadır. Bu gelişmelerin bir kısmı bilerek ve istenerek yaratılmakta, bir kısmı da denetim dışı ortaya çıkmaktadır. Sermayenin ürünü olan medya aracılığıyla birtakım gelişmeleri başlatmak olanaklı ama, tüm gelişmeleri denetim altında tutmak olanaksızdır. Bu nedenle denetim dışı gelişmeler apaçık ortaya çıktıktan sonra uygun yöntemlerle pasifize edilmeğe çalışılmaktadır. Yani, ana ürün kontrol edilebiliyor ama; yan ürünler aynı oranda kontrol edilemiyor. Bunun ardından ek önlemler gündeme geliyor. Toplumsal olayların yaratılmasında olduğu gibi, yönünün değiştirilmesi ya da tümden etkilerinin silinmesi zaman alıcı oluyor. Bu süreçte planlama dışı gelişen olaylar yeni bir biçime evrilinceye dek kendi yarattığı doğal yatağında akmaya, farklı şekillenmeler yaratmaya devam ediyor. Çünkü dinselliğin denetimli bir tercih olarak dayatılmasını başlatan süreç, onun sapmalarını da kaçınılmaz olarak bünyesinde taşıyor. Dünya genelindeki dinsel gelişmelerin etki ve olası sonuçlarına ilişkin görüşlerini Aziz Nesin 30 Haziran 1995 talihli Basın Müzesindeki konuşmasında şöyle dile getiriyor:

"Dinsel gericilik, bağnazlık ve yobazlık anlamına gelen fundamentalizm çağımızda salt Türkiye'nin değil dünyanın başat sorunudur. Avrupa'nın her ülkesinde Amerika'da olduğu gibi Japonya'da tarikatlar yoluyla, İsviçre gibi bir ülkede 60 kişinin toplu intiharı olan yeni çıkmış bir din aracılığıyla dinsel gericilik dünyamızda sürmektedir. Körfez Savaşının USA'nın önderliğinde birkaç gün içinde bitirilmesine karşın Bosna Hersek savaşının 10 yıldan beri sürmesi gizli bir Hıristiyanlık köktendinciliği (fundamentalizmi) olarak görülmektedir. Filistin-İsrail arasındaki bitmeyen düşmanlık ve savaşda zaman zaman Musevi köktendinciliğinin açık belirtileridir. Hindistan'da Budistlerin İslam camilerini yakmış olmaları ve daha bunun gibi davranışlar göze batıcı fundamentalist hareketleridir. Dünyanın hemen her yerinde görülmekte olan bu fundamentalist hareketlerin en amansızı İslam ülkelerinde görülmektedir. Son yıllarda İslam bağnazlığı (fanatizm) ve köktendincilik bir dünya tehlikesi halini almışlardır. Mısır, Cezayir, Sudan, Bangladeş sürekli olarak köktendinciliğe savaşım vermek zorunda olan tehlikeli olan bölgelerdir.

Çok daha ilginç olanı şudur. Görüştüğüm Avrupalı aydınlar, kuruluşundan biri İslam fundamentalizmi hegemonyası altında bulunan Suudi Arabistan'ı fundamentalistler arasında saymayıp salt İran'ı fundamentalist rejim altında görmektedirler. Bunun nedeni elbette bellidir. Dünyanın kısaca çizmeye çalıştığım bu çok tehlikeli durumun içinde Türkiye'nin yeri en tehlikeli noktalardan birindedir. Türkiye'de İslami fundamentalizm günden güne azgınlaşmaktadır. Açıkça ve korkusuzca gerçekleri söylemek gerekirse yıllardan beri parlamentolar fundamentalizmin daha da azgınlaşmasına uygun yasalar çıkarmakta yasaları çıkaramadıkları zamanlarda böyle bir ortamı hazırlamak için ellerinden geleni yapmaktadırlar. Her hükümet bu yobazlık ve bağnazlık yolunda kendisinden öncekinden geri kalmamak için bağnazca yöntemleri uygulamayı sürdürmektedir. Bütün amaçları halkı bağnazlığı özler durumlara düşürüp sonra da geri bıraktırdıkları halkın oylarına demokrasi diyerek sarılmak yoluyla tam köktendinci (fundamentalist) iktidarı elde etmektir.

Türkiye'nin gerçekçi, ilerici, demokrat aydınları, her geçen gün yitirilmiş bir gün olacaktır. Halkımıza olan borçlarımızı yerine getirmek zorundayız.

Dinsel gelişmeleri sadece emperyalistler destekleyip yönlendirmiyorlar, dinsel akımlar öteki İslam ülkelerindeki gelişmelerden de etkileniyor. Ancak etkilenme boyutunun da ötesinde; parasal destek sağlayan, eğiten ve örgütleyerek yönlendirmelerde bulunan devletlerde var. Basına yansıyan iddialara göre bu devletlerin başında İran ve Sudan gelmektedir. Suudi Arabistan ise Aramko ve Rabıta aracılığıyla belirtilen yönde çalışmalar sürdürmektedir.

"... Mısır ve Cezayir basını, "yurttaşlarından 1000 kadarının İran'da eğitildiğini ve birçok Arap kökenli İslamcı militanın da İran ile işbirliği yapan Sudan'da eğitilip beslendiğini" ileri sürdü. (...) (F. Bulut. Age.. Say. 140)

İslam ülkelerinde iktidarlar tarikat ve cemaatlare çok farklı nedenlerin yanısıra oy alma yarışına girmeleri nedeniylede ödünler vermekte, hatta

çoğu zaman dinsel örgütlenmeleri el altından desteklemektedirler. Bu nedenle de İslam ülkelerinin dinsel örgütlere yaptıkları katkıları görmezlikten gelmektedirler. Ancak örgütler eylemleri sonucunda kendi kendilerini deşifre ettiklerinde onlara müdahale etme gereği duymaktadırlar. Türkiye'de Hizbullahçıları İran'ın desteklediğini bilmeyen kalmamıştır. Ancak neden sonra güvenlik güçleri onların üzerine gitmek zorunda kalmışlardır. Özellikle ABD'nin İran'ı yalnız bırakmak istediği bir süreçte:

"1983 yılında kurulan Hizbullah'ın Hüseyin Galip kod adıyla genel emiri seçilen İrfan Çağırıcı, 1983 sonbaharından itibaren İstanbul'da çeşitli eylemleri yönetti ve bunlara bizzat katıldı. İstanbul polisinin kayıtlarında bu eylemler şöyle anlatılıyor; 9 Eylül 1983 te sanıklar Selim Gülcan ve Ramazan Koyuncu, Tepebaşı Odakule'nin karşısında Ercan Özgür tarafından park edilen 34 P 1609 plakalı otomobilin üzerinde bırakılan kontak anahtarı ile çalıştırılıp Fatih'e doğru hareket etmişler, bir süre Rıdvan Çağrıcı ile İrfan Çağrıcı'ya şoförlük eğitimi yaptırmışlardır. Otomobil 5 Ekim 1983 günü (bir aya sonra) bulunarak sahibine teslim edilmiştir.

-Çapa'da 1983 yılı ekim ayında bir bakkalın silah zoruyla gaspı

-1 Kasım 1983 te Fatih'te bir gıda pazarınım gasp edilmesi

-18 Kasım 1983 te Fatih'te gezici piyango bayiinin gasp edilmesi

-Aralık 1983 te otomobil hırsızlığı 7 Şubat 1984'de dükkan gaspı

-1984 yılı mart ayında Bakırköy'de marketin gasp edilmesi

-16 Temmuz 1984'te şoförlük eğitimi yapmak amacıyla otomobil hırsızlığı

-22 Eylül 1984'te Bakırköy'de gıda pazarının gasp edilmesi

-24 Eylül 1984'te Bakırköy'de gıda pazarının gasp edilmesi

-28 Eylül 1984'de otomobil hırsızlığı

-2 Ekim 1984'de Beşiktaş'ta bir marketin gasp edilmesi. Aynı gün Bakırköy'de marketin gasp edilmesi

-9 Ekim 1984, Bakırköy ve Merter'de market soygunları. İrfan Çağrıcı, Rıdvan Çağrıcı ve örgüt üyesi Selim Gülcan, 1 Kasım 1984 günü Fatihte bir kuyumcuyu soymak isterken polisle aralarında çatışma çıktı. Çatışma sonucu Selim Gülcan ve Rıdvan Çağrıcı yakalandı. İrfan Çağrıcı kaçtı. Operasyon sonunda örgütün tüzüğü, dokümanları sahte kimlikler ve silahlar ele geçirildi. İrfan Çağrıcı, 1984 Kasım ayından buyana aranıyordu. (...)" (Cumhuriyet. 11 Mart 1996)

İrfan Çağrıcı yakalandıktan sonra yıllardır iddia edilen isnatların tümü itiraflarıyla doğrulanmıştır. Ayrıca İran ile olan ilişkilerini de şöyle itiraf etmiştir:

"Örgüt emiri İrfan Çağrıcı, İran İslam Cumhuriyeti'nden yardım almayı düşünmüş, Selim Gülcan ile İran Konsolosluğu'na gitmişler, Başkonsolos Muhammet Thari'ye oluşturulan örgüt hakkında bilgi vermişler, para sıkıntısı çektiklerini söyleyip yardım talebinde bulunmuşlar. Konsolos, istekleri hakkında bilahare cevap vereceğini bildirmiş, aradan 1.5 ay geçtikten sonra İrfan aynı konsolosa gittiğinde, konsolos, İran'a gitmesini ve vereceği adres ve telefondaki Ahmet Sajoi ile görüşmesini istemiş. Selim ve İrfan 1 Mart 1984 tarihinde Doğu Beyazıt'tan İran'a geçmişler, Ahmet Sajoi'yi bularak Türkiye'de kurdukları İslam Örgütünden bahsetmişlerdir. Orada bulundukları sürede silahlı eğitim görmüşler, Devrim Muhafızları tarafından Türkiye sınırına geçirilip bırakılmışlardır." (Cumhuriyet. 12 Mart 1996)

Uzun süre görmezlikten gelinen bu terör örgütü sonunda kabul edilerek ortaya çıkarılmıştır. Aslında günümüzdeki devlet örgütlülüğü karşısında herhangi bir terör örgütünün bu kadar uzun süre gizli kalabilmesi o örgütün devletin veya bazı devletlerin desteği ile varlığını sürdürdüğünü kanıtlar. Çünkü devlet, toplumun en ücra hücrelerine kadar nüfuz etmiş durumdadır. Güvenlik ve istihbarat örgütlerinin bilgisi dışında kuş bile uçamaz!..

Bu bölüme ilişkin olarak daha fazla kanıt göstermek belge sunmak olanaklı ama, güncel sorunlarla ilgilenen her insanın bu konuları çok iyi bildiğine inanıyoruz. Ülkemizde Hizbullah'ın devletin legal güvenlik güçlerince eğitilerek örgütlendirildiği, TBMM'nin Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Komisyonunca saptanmış olması. Ayrıca bu örgütün PKK yandaşlarına ve ülkenin demokrat aydınlarına karşı kullanıldığı da çok net ve açık olarak görülmüştür.

1953 yılında kurulan ARAMCO'nun (Arap-Amerikan Petrol Şirketi) bir yan kuruluşu olan Amerikancı İslam'ın savunucusu gericiliği savunan Rabıtanın Türkiye'nin Avrupa'daki imamlarının maaşlarını ödediği ortaya çıktığında 12 Eylül faşist darbesinin başı olan Kenan Evren; 'aynı kararname tekrar önüme gelse yine imzalarım' diyerek resmileştirilmeğe çalışılan bir ideolojinin (Türk-İslam ideolojisi) olaylara nasıl baktığını gözler önüne sermektedir.

Orhan Gökdemir Öteki İslam adlı araştırmasında Türk imamlarının maaşını Belçika Hükümetinin ödediğini kanıtlamaktadır. Aynı çalışmada "TİB" (Toplumla ilişkiler Başkanlığı) adlı bir örgütten ve onun yaptığı çalışmalardan söz edilmektedir. Bu örgütün Avrupa'da; "DİTİB" (Diyanet İşleri Türk İslam Birliği) adlı örgütle birlikte faaliyet gösterdiğini belirtmektedir. Avrupa'da camileri Suudiler yaptırmakta, imamların maaşlarını Belçika hükümeti ödemekte (kontr gerilla), "TİB" ve "DİTİB" birlikte çalışmaktadırlar. Ayrıca bu örgütlerde adı Kontrgerilla eylemlerine karışan (Mustafa Serdar Çelebi) gibi MHP'liler görevlendirilmişlerdir diye belirtilmektedir. Bütün bu saptamalar Türkiye'deki dinsel gelişmelerin sadece sıradan inançlı insanların istemleri ile değil, devletin bir tercihinin sonucu olduğunu göstermektedir.

Aynı merkezlerden emir alanların benzer davranışlarda bulunmaları fazlaca yadırganmamalıdır. Ama, kimlerin kimin değirmenine su taşıdığı da iyice bellenmelidir...

İSLAM ÜLKELERİNİN GENEL GÖRÜNÜMÜ

Dinin sahtesi siyasete karışmış olanıdır Din duyguların ve dince kutsal kavramların siyaset adına kullanılması ile din olmaktan çıkar, siyasetin aracı olur. Siyaset ticarete, ticaret siyasete, din de her ikisine araç edildimi artık bu sömürünün sonu gelmez... Din ticareti ile meşgul olanlara bakın. Hemen hemen hepsi milyarder.. Yalnızca Türk lirası ile "milyarder" değil bunlar dolar milyarderi, mark milyarderi olmuşlardır birçoğu... (...) Bunlar dindarların sahtecileridir.. Zavallı yoksul Müslüman yurttaşların kanlarım emenler de bunlardır... İnanç sömürücüleridir bunlar...

(Uğur Mumcu. Tarikat Siyaset Ticaret. Say.5)

İslam ülkelerindeki İslami yükseliş mevcut dinin pozitif gelişiminin bir sonucu değil, söz konusu ülkelerde sorunların yoğunlaştığının en açık ifadesidir. Hiç kuşkusuz yalnızca yükselen grafik İslam ülkelerinde değil, öteki bütün dinlerde de kabarmalar olduğu izlenmektedir. Bu dünya genelinde sorunların çığ gibi büyümesinin bir sonucudur. Ancak görünürde bu olumsuz gelişmelerden Müslüman devletlerin daha çok etkilendikleri söylenebilir.

Bu gelişmelere çeşitli etkenlerin neden olduğu söylenebilir. Örneğin, iki kutuplu dünyada dinin komünizme karşı kullanılması. Bu yolla içte ve dışta çıkarlar korunmuştur. Çünkü iç muhalefetler milliyetçi ve dinsel güçlerce ezilmiştir. Bu ise bize dinsel gelişmelerin temelinde devlet katkılarının büyük olduğunu göstermektedir. Yani günümüzdeki canavar yıllar önce devletler eliyle bilerek ve istenerek büyütülmüştür. Türkiye özelinde ise 1950'lerden başlayan süreç 12 Eylül faşist darbesi ile Türk-İslam sentezi adı altında bir devlet politikası haline getirilmiştir:

"Bütün bunlar devrim korkusundan kaynaklanan paranoya ile birleşince, toplum dinle, daha doğrusu bir tür devlet dini ile disipline edilmeğe çalışıldı. Devlete göre din meselesi jeopolitik bir sorundu ve yürütülen psikolojik harp içinde kullanılan herhangi bir araçtan farklı değildi.. Nihai olarak bu bir karşı devrim örgütlenmesiydi ve bu kirli işin kontrgerilla diye bilinen kapitalist enternasyonal şubesine ihale edilmesi kaçınılmazdı. İşte bugün ortaklıkta tehditkâr bir ifadeyle

dolaşan bu dinin ayetleri kontrgerilla örgütünün karanlık dehlizlerinde yazıldı. (Orhan Gökdemir. Age.. Say. 44/45)

İranlı gazeteci Amir Taheri bu konuda şunları söylüyor: **"İran ve Arap dünyasında Marksist hareketler karşısında dinin devlet politikaları gereği desteklenmesi ile başlamıştır. Buna göre Marksist hareketlerin ortaya çıkışı hükümetleri ve silahlı kuvvetlerin bir kısmını endişelendirmiş, özellikle İran, Mısır ve Türkiye gibi ülkelerde solu etkisizleştirmede ve sol ile çarpışmada en etkili yol olarak dinin desteklenmesi yoluna gidilmiştir. Örneğin İran'da devlet her yıl İranlı Mollara 50 milyon dolar vererek onları sola karşı bir silah olarak kullanmıştır. Mısır'da gerek Nasır, gerek Enver Sedat, Müslüman Kardeşleri ve diğer dinci grupları sola karşı kullanmış, aynı şeyler Türkiye'de ve Cezayir'de de yapılmıştır. (Taheri. 1990 Akt: Ayşe Ekşi. Din Devletleri. Say. 10)**

Belirtilen ülkelerdeki dinsel gelişmelerin hangi noktalardan ve nasıl başlatıldığını ve günümüzde hangi boyutlara ulaştığını çok net ve açık olarak görmekteyiz. Dış etkenler kadar, onların etkili bir işlerlik kazanmasını iç koşullar da beslemiştir. Dış ve iç etkenleri satır başlarıyla şöyle sıralamak olası:

-Müslüman ülkelerde nüfus artış hızının yüksek olması

-Yönetimlerin olanaksızlıklar nedeniyle veya bir tercih olarak halkın temel sorunlarını çözemeyişleri

-Siyasilerin tutamayacakları ve yapamayacakları vaatlerle halkın karşısına çıktıkları ve sonuçta ise vaatlerini yerine getirmemeleri kitlelerde umutsuzluk ve güvensizlik yaratmıştır.

-Dinin devletler arasında bir araç, bir silah olarak kullanılması

-Petrol sorunu ona sahip olan ülkeleri zenginleştirirken, petrolü olmayan Müslüman ülkelerin de yoksullaşmasına neden oluğu gibi, o ülkelerdeki insanların bilinçlenmesine (İslami yönde) neden olmuştur. Bütün

çözümlerin İslamiyet’te bulunacağı inancı Tek Yol İslam sloganının yükselmesine neden olmuştur.

-Yoksul Müslüman ülkelerin işsiz gençleri yönlendiren ülkelerin çıkarına hizmet edecek biçimde militan örgütler yetiştirilmiştir. (Hamas'ın yetiştirilmesi gibi)

-Batı ile Doğu İslam ve Hıristiyan çatışmasına doğru sürüklenmektedir. Müslümanlar tüm kötülüklerin batıdan geldiğini fuhuş rüşvet, yolsuzluk, içki vb ileri sürerken batı ise İslamiyet’i kadına, gelişmeye, bilime ve aydına karşı bir din alarak nitelemektedir. Bu suçlamada haklılık payının olduğu yadsınamaz. Dünya üzerindeki onlarca Müslüman ülkeden bir tek demokratik ve çağdaş bir ülke gösterilemez. Bilim, teknik ve sanatın yeterince gelişmediği veya bunların gelişmelerinin engellendiği ülkelerin demokratikliğinden ve çağdaşlığından söz etmek olanaksızdır. Böylesi yapılarda insanların insan haklarından söz etmenin anlamlı olamayacağı kesindir.

Kısaca vurgulamak istenen bu nedenlerin yanısıra bazı İslam ülkelerinin somut koşulları içinde fotoğraflarını izlemek bizlere çok farklı perspektifler sunacağı kanasındayım:

İRAN:

İran İslam rejiminde ilk darbeyi yiyenler, Şahın gitmesiyle sokaklarda tüm güçleriyle çaba harcayan kadınlar oldu. Sanki devrimin en öncelikli hedefi kadınlardı. Önce giysileri ardına, ardından da evlerine hapsedildiler. Şah döneminde kullandıkları özgürlüklerini de yitirdiler. Çok karanlık kabul edildi. Devrim ardından patlak veren İran-Irak savaşı yetişkin erkek nüfusun azalmasına, kadınların nisbi olarak artmasına neden oldu. Eşsiz ve işsiz kalan kadınlar kendilerini satmak zorunda kalınca mollalar bunun da çözümünü buldular. "Muta" denen geçici evlilik meşru sayılarak zenginler için "fuhuş" kitabına uyduruldu. Aynı zamanda evlenme yaşı 13 e indirildi. Kadınlar için bir cehenneme çevrilen İran, yoksullar için ise çekilmez hale getirildi. Ama mollalar Şah ve öteki zenginlerin tüm olanaklarıyla birlikte yaşam koşullarını devraldılar. İktidar erkini kullananlar ileride kendileri için

sorun çıkarabilecek herkesi bir bahane ile yok ettiler: **"İran'daki cezaevlerinde 12 bin civarında siyasi tutuklu idam edildi." (İkibine Doğru, 12 Şubat 1989)** idamların uygulama biçimini bir İtalyan fotoğrafçı şöyle anlatıyor: **"Odamın camından Tebriz sokaklarını seyrediyorum. Birden otelin önünde trafik durdu ve üzerinde vinç ve vince asılı ucunda halkalı ipler bulunan iki kamyon gelip otelin önünde durdu. Duran kamyonlar vinçleri aşağıya indirdiler. Elleri bağlı 13 erkek gürdüm, boyunlarına ip geçirilmiş, ipler halkalarla vincin ucundaki büyük kancaya bağlanmıştı. Vinç aniden çalışıp adamları yukarı kaldırınca, adamlar sokakta gözlerimin önünde çırpına çırpına öldüler." (Aysel Ekşi. Din Devletleri. Say. 32)**

Yine de 1989 yılma dek uyuşturucu kullandıkları gerekçesiyle 720 kişi idam edilmiştir. Şah'ı devirmeden önce farklı vaatlerde bulunanlar yönetime el koyduktan sonra baskı ve şiddeti boyutlandırarak sürdürmüşlerdir. Bu süreçte insanlar daha da yoksullaşmıştır. 2 Haziran 1991 tarihli Hürriyet Gazetesinde halkın yaşam düzeyiyle ilgili şu haber yer almıştır: **"Halkın yaşam düzeyinde büyük düşüş var. Şah döneminin zenginlerinin yerini mollalar almış. Mollaların hemen hepsi kısa yoldan köşeyi dönmüş. İçlerinde dolar milyarderi olanlar bile var. Halk bunu biliyor ve tepki duyuyor. Kısaca söylemek gerekirse, bugünün İslam devletinde Şah dönemine kıyasla düzelen hiçbir şey yok. Son üç yılda idam edilenlerin sayısı 5000. Gizli polis her yerde... (Hürriyet)**

Bu haberi doğrulayan bir başka haberi yine Hürriyet'ten izleyelim: **"Humeyni'nin oğlu Ahmet Humeyni Cenevre'deki hesabında 27 milyon dolar, Rafsancani Cenevre'ye 67 milyon İsviçre frangı ve Zürih'e 77 milyon dolar ve 29 milyon mark göndermiş. Ayetullah Behesti, bir suikast sonucu öldürülünce Almanya bankalarına 70 milyon dolar kaçırmış olduğu anlaşılmış, ancak oğlunun açtığı 20 davadan da bir sonuç çıkmamış ve milyarlar Alman hükümetine kalmıştı. (Hürriyet, 19 Aralık 1988)**

Her şeyi halkın yararı için Allah adına yapan mollalar, bunları kimin adına ve kimlerin yararına yapmışlardır?

İran'da rüşvet bir yaşam biçimi olmuştur. Yoksulluk sınırındaki memurlar rüşveti maaşlarına bir katkı gibi ilave etmektedirler. Bizde de Turgut Özal başbakanlığı sırasında; **"Benim memurum işini bilir (!)** diyerek kendi memurlarına yol göstermişti. Aynı kişi bir genel çağrısında ise **"Allah'ın ipine sıkı sıkıya sarılın"** demişti..

Bir sığınmacı İranlı da tanık olduğu bir vahşeti şöyle anlatmaktadır: **"... suçları ne olursa olsun, bir nedenle suçlu kabul edilen kızlar eğer bakire ise, bu kızlara önce tecavüz edilmekte ve sonra kızlar idam edilmektedir. Çünkü İran'da bakire kızların cennete gideceğine inanılır. (...)" (Cumhuriyet. 24 Temmuz 1995)** Bu vahşet eyleminin mantığını anlamak oldukça zor. Bu dünyada yaşamını elinden aldığı insanları öteki dünyada da cezalandırmış oluyor. Mantığının tutarsız ve sakat olmasına karşın diyelim ki bu dünyada Allah adına cezalandırdı, peki öteki dünya için kim adına ve hangi hakla cezalandırmış oluyor? Aslında bu inanç sakat ama ona dayanarak hüküm üretip infaz etmek daha da sakat...

AFGANİSTAN:

İran'da uygulanan yasaklar aynen Afganistan'da uygulanmaktadır. Afganistan'daki yaşam koşulları tek kelimeyle "sefalet" diye nitelendirilebilir. Orada da ilk yasaklar kadınlara uygulanmıştır. Önce kızların okuma yazma öğrenmeleri mollaların kararıyla yasaklanmıştır. Bu fetvanın altına 200 molla imza atmıştır. Aysel Ekşi, Din Devletleri adlı çalışmasında Goodwin'den alıntıyla (say. 99-102) Afganistan'ın durumunu şöyle vurguluyor:

"Bu din, bizim bugüne kadar yaşadığımız din değil. Bildiğimiz İslam anlayışı, hoşgörülü ve sevecendi. Şimdi ülkemizde din adına bunun tamamen aksini yapıyorlar. Kendi politik amaçları için dini bozdular. Bugün tepeden tırnağa örtünme ve peçe takma gibi konular İslamiyet'in en önemli konuları haline getirildi.

İşin en acı tarafı, her gün mantar gibi çoğalan camiler uyuşturucu madde ve silah kaçakçılığından akan kirli paralarla yapıldı. Aynı şekilde mücahitlerin çıkardığı gazete ve dergilerin parası da

uyuşturucu ve silah kaçakçılığından geliyor. En çok dindar gibi görünenler, gerçekte en çok kirli işlere bulaşmış olanlar. Biz kendi saf ve temiz İslam dinimize kavuşmak istiyoruz. Kendisine din adını veren bu vahşi politik hareket, bizim o sevecen İslam dinimiz olamaz."

Bu anlatım her şeyi çok net ve açık olarak ortaya koymaktadır. En temel insan haklarının yok sayıldığı bir ortamı insanları insanca yaşamaktan uzaklaştırıyorsa eğer insanların mutluluğu için bir araç olması gereken din araç olmaktan çıkarılıyor ve tüm esprisini yitiriyor demektir.

CEZAYİR:

Cezayir olayı tüm İslam ülkeleri için bir dönüm noktasıdır. Eğer dini politik amaçları için kullananlar kazanırsa tüm öteki İslam ülkeleri farklı şiddetlerde de olsa bir deprem yaşamaktan kurtulamayacaklardır. Aksi olurda dini politik amaçlan için kullananlar başarısız olur ise, öteki İslam ülkelerindeki politik İslamada bir sönme süreci yaşanabilir. Hiç kuşkusuz bu sadece Cezayir özeli ile ilgili bir olay değildir. Aynı süreçte Yeni Dünya Düzeninin de başarısı veya kaybı (uzun süreçle kaybetmesi kaçınılmazdır.) Cezayir özelini de etkileyecektir.

Cezayir'den Fransa'ya yoğun bir göç yaşanmaktadır. Bu insanlar ülkelerinin durumunu şöyle anlatmaktadırlar **"Cezayir'den kaçanlar ülkede kanun ve düzenin çöktüğünü, kamu hizmetlerinin felç oluğunu, laik ve dinci grupların karşılıklı saldırılarının hızla arttığını bildiriyorlar. Yani silahlı saldırıda bulunanlar sadece İslami kesimler değil, laik kesimler de silahlanmış durumda.**

Diğer bir tehlikeli gelişme de iki tarafta da diyalog yanlılarının öldürülmüş olmaları. Her iki tarafta da diyalog kurulmasını isteyenler garip şekillerde öldürüldü.

Bu kanlı hesaplaşmada bugüne kadar 4 bin Cezayirli ve 34 yabancı yaşamım yitirdi. (Cumhuriyet. 8 Ağustos 1994Akt: Ayşe Ekşi)

Dinci gruplar kadınları ve genç kızları öldürmeyi sürdürüyor. Evlerinden alınan genç kızlar vahşice boğazlanarak öldürülüyorlar. Ancak asıl

muhatapları; **"... Radikal İslamcılar önceleri polis, asker, hükümet yetkilileri ve yabancıları öldürüyordu, son zamanlarda özellikle iyi eğitim görmüş yazar, öğretmen ve diğer aydınları hedef seçtikleri görülüyor. Son üç ay içinde dünyaca ünlü sosyolog, doktor, gazeteci ve yazarlar tabancalı ve bıçaklı adamlar tarafından, kendi evlerinde ve ailelerinin gözleri önünde öldürüldüler. Bu aydınların hepsi çok iyi eğitim görmüştü, hem düşünce hem de yaşam tarzı bakımından Batılılaşmış kişilerdi." (Cumhuriyet, 15 Temmuz 1993)**

Radikal dinciler demokratik yaşam biçimini benimseyen, laiklikten yana olan aydınları kendileri için tehlike olarak görmektedirler. Bu nedenle Cezayir'de günde ortalama 15-20 kişi öldürülüyor. Yani aklı susturmak istiyorlar.

İç savaşta öldürülen 53 gazetecinin 8 tanesi kadındır. 15 16 yaşındaki körpecik kızlar kaçırılıyor, tecavüz edildikten sonra da öldürülüyor. Gerekçe ise; birilerini uyarma veya gözdağı verme. Tecavüz için ileri sürdükleri gerekçe de oldukça ilginç; **"19 yaşındaki Warda ve on kız arkadaşı kaçırılmış ve aylarca tecavüze uğramış. Warda ilk kez tecavüze uğradığında saldırgana zinanın İslam dinine göre yasak olduğunu söylediğinde aldığı yanıta inanamamış: "Benim buna hakkım var; çünkü ben kutsal savaşçıyım, bir mücahidim. (!..) (14 Şubat 1996 Cumhuriyet.)**

Savaşçının kutsalı ve mücahidi böyle olunca sıradanı nasıl olur acaba? İnsan bu soruyu yanıtlarken mutlaka insanlığından utanır ve yüzü kızarır. Tabii eğer insan ise...

Cezayir ile Türkiye karşılaştırıldığında radikal gurupların hedefleri açısından bazı sapmaların olduğu gözlemlenmektedir. Ülkemizde ordu ve güvenlik güçlerine karşı bir eylem veya saldırıların olmadığı görülmektedir. Bu olgu farklı biçimlerde yorumlanabilir ama: bizdeki radikal grupların devlete karşı değil, onunla birlikte olduğu yorumu da yapılabilir. Bu sav aşırı dinci örgütlerin devlet güçleri tarafından oluşturulduğu savınada bir kanıt sayılabilir.

MISIR:

İslam ülkeleri İslam ortaçağını yaşamaya doğru hızla ve koşar adım sürükleniyor. Bu olgu söz konusu ülkelerin iç dinamiklerinden etkilendiği gibi, ulusalar üstü sermaye örgütlerinin manipülasyonları sonucunda kaçınılmaz hale gelmektedir.

Mısır, gelenekleri köklü olan bir toplum yapısına sahiptir. İslami güçler her geçen gün biraz daha güçlenmekteler. Dini gruplar Sedat döneminde etkinliklerini şiddete dayalı yöntemlerle artırmışlardır. İslami grupların Sedat'ı devirme yönündeki çabaları sonuç vermemiştir ama, sonunda suikastla başarıya ulaşmışlardır. Sedat'ın ardından gelen Mübarek ise dinci kesimlere ödünler vermiştir. Sözde verilen ödünler demokrasi içindir. Yani demokrasi yararına onun mezarı kazılmakladır. Hatta artık yönetimin ele geçirilmesi için tüm koşulların yeterli olduğu ileri sürülmektedir: **"Son iki yıldır Mısır'da dincilerle güvenlik güçleri arasındaki çatışmalarda dört bin kişi öldü, çok sayıda insan yaralandı ve sakatlandı. 31 yabancı boğazı kesilmiş olarak bulundu." (Cumhuriyet, 1 Nisan 1994)**

Mısır'da öteki İslam ülkelerinde olduğu gibi ekonomik sorunlar her geçen gün biraz daha artmaktadır. Hükümetlerin geniş halk kitlelerinin sorunlarına çözüm üretememesi, yoksulluğun ve işsizliğin her geçen gün biraz daha artması, zengin ile yoksul arasındaki uçurum her geçen gün daha da derinleşmektedir. Düzensizce işletilen düzenin çarkları her gün insanları kanlı dişlileri arasında tüketmektedir. Rüşvet, hırsızlık, yolsuzluk ve yozlaşma dine **yönelen kitleleri kamçılamaktadır. Mısırlı yazar Mohammed Noah bu gerçeği şöyle ifade ediyor: "Son yıllarda peygamberin kendisinden bile daha Müslüman olduk. Daha fazla İslami hükümet, daha fazla İslami toplum olmamız için büyük baskılar altındayız. Sonunda öğle Müslümanlar olduk ki, Hazreti Muhammet görse şaşırırdı.." (The New York Times Magazine, 31 Mayıs 1992)**

Sonuçta Mısır’da olanlar öteki İslam ülkelerinde olanlardan özel konum ve koşulları hiç de farklı değildir.

SUUDİ ARABİSTAN:

Zengin petrol kaynaklarının sağladığı gelirler yetmezmiş gibi, her yıl üç dört milyon insanın Hacca gitmesi büyük miktarda döviz bırakmaktadır. Bu olanaklarla Batı teknolojisinin tüm olanaklarından yararlanılmaktadır. Bu olanaklar sonucunda Suudi erkeklerinin karılarının sayısı 8'e ulaşmaktadır. 70 yaşındaki erkekler 17 yaşındaki gencecik kızlarla evlenebilmektedirler!

Prens ve emirler diyarında erkekler tüm yaşamı kendilerine göre düzenlemişlerdir. Onlar adına hareket eden aracılar Avrupa'dan güzel kadınlar bularak onların hizmetine sunmaktadırlar. Aynı zamanda içki, uyuşturucu ve porno kasetler gümrük denetimine girmeden diplomatik valizlerle geçirilip prens ve emirlerin hizmetine sunulmaktadır. Aynı insanlar şeriat adına, ayağı sürçen sıradanların ve yabancıların kellelerini koparmaktan geri durmamaktadırlar. Şeriat adına hırsızların önce sağ elleri, tekrarı halinde sol elleri de kesilmektedir. Evli insanların işlediği zina suçu suçların en büyüğüdür. Tabii ki prens ve emirlerin zina suçları suç sayılmamaktadır. Sıradanlar için Tanrı adına O'nun hükümleri, kendileri söz konusu olduğunda ise; kendileri adına kendi hükümleri uygulanmaktadır. Öte yandan cinayete karşı, karşı cinayet işleme cezası verilebilmektedir.

Suudi Arabistan'ın kendi çıkarlarının devam etmesi için ABD ile yapmış olduğu işbirliği. Orta Doğu halklarının zararına gelişmektedir. Gericiliğin kalesi olan bu ülke kendi çıkarına (ABD çıkarına olan) her gelişme ve girişimi özellikle maddi olarak desteklemekle dünya insanlık ailesine ihanet etmektedir. Dünyanın efendilerine, (uluslar üstü sermaye/ ABD) kölelik yaparken, kendi insanlarına karşı efendiliklerini insan onuruna aykırı bir biçimde sürdürmektedirler: **"Mc Carty doktrini çerçevesinde, Suudi Arabistan, İslam ideolojisini yayma, bölgedeki milliyetçi ve antiemperyalist iktidarlara karşı İçerdeki İslamcı muhalefete destek vermenin merkezi oldu. (...) Amerikancı İslam'ın uluslararası alandaki simgesi, Rabıta (Rabıtatul Alem El İslami)dir. (Faik Bulut. Age.. Say. 178)**

İslami ideolojiyi savunan radikal güçlerce öldürülen ama hala faili meçhul bir cinayetin kurbanı olarak gözüken araştırmacı gazeteci yazar Uğur Mumcu Rabıta ile ilgili şu saptamada bulunmuştur " **"İslamcı" ve "Amerikancı" akımların bugün için birleştikleri iki adres vardır. Bu**

adreslerden biri, "Rabıta" öteki de CIA'dır. (Uğur Mumcu. Tarikat Siyaset Ticaret. Say. 52)

ABD tarafından kurulmuş olan "ARAMKO" ABD çıkarları doğrultusunda Arap milliyetçiliği yapmaktadır. Bu milliyetçilik İse: halkına, ülkesine, bölgesine ve dinine ihanetin en açık ve net bir kanıtıdır. Tüm İslam ülkelerindeki dinci örgütleri maddi olarak desteklemesi gerçekte: dünya insanlık ailesine ihanetin kanıtıdır.

Öteki İslam ülkelerindeki durum anlatılanların ya aynısı, ya da daha kötü durumdadır. Bilime duyarsızlık, teknolojiye yabancılık ve sanata karşı bağnazlık tutumu egemen kılınmıştır. Böyle olunca, gelişmenin, ilerlemenin ve mevcut sorunlara çözüm üretmenin olanağı yok elbette. Kadına, gelişmeye, bilime ve aydınına düşman olan toplumların çağdaş olabilmesi olanaksızdır. Belirsizliklerin egemen olduğu toplumlarda sağlıklı bir geleceğin temellerinin atılması ve yarınlara umutla bakılması olanaksızdır. İnsanların en doğal hakkı, insanca yaşama ilişkin taleplerinin dikkate alınması ve yaşama geçirilmesidir. Somut bir gelecekle olası bir gelecek arasında tercih yapmak öncelikle insan onuruna yaraşır bir altyapının oluşturulmasıyla olanaklıdır. Dinsel tercihler mantıksal tercihlere olanak tanımazsa eğer, insanca yaşamanın can damarı kesiliyor demektir. İnsanlar önce sağlıklı tercihler yapabilecek düzeye getirilmelidirler. Bu da çağdaş bir eğitimle olanaklıdır. Çağdaş eğitimleri gözardı ederek insanca yaşama olanaklarına kavuşmak olanaksızdır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İnanma olgusu kendi yetersizliğini doğaüstü güçlere ihale etmekle başlayan bir süreçtir. Sorunlar yoğunlaştıkça ihale trafiği hızlanır. Sorunların yoğunlaştığı ortam, eşitsiz bölüşüm ivme kazandığı, işsizliğin arttığı, geleceğin belirsizleştiği, kısacası sorunların yoğunlaştığı ortamlardır. Zaten dinselliğin ağır bastığı ortamlar toplumsal çöküntülerin olduğu ortamlarla çakışmaktadır. Bu gibi ortamlarda yaşayan güçsüz insanlar güçlü insanlardan daha çok dine gereksinme duyarlar. Yaşadığı koşulları yaratan insanlarla, yaratılan koşullarda yaşamak durumunda olan insanların aynı olmasını beklemek olanaksızdır. Güçsüz, yeteneksiz ve yetersiz insanların

güçlü yaratıcılara gereksinimleri vardır. Hiç kuşkusuz bu onların suçlu oldukları anlamına gelmez. Asıl sorumlular bilerek ve isteyerek onları o konumlarda tutanlardır.

Özellikle, bilim, sanat, teknoloji ve bölüşüm açısından bakıldığında; dünya genelinin büyük çoğunluğu için dinin gerekliliği içinde yaşadığımız koşullarda, yani günümüzde tartışılamaz. Çünkü mevcut koşullar gereği büyük çoğunluk, varlığını korumak, barınmak, öğrenmek ve yardımlaşma gerekleri nedeniyle inanmak zorundadır. Bu zorunluluğu, nedenlerini ortadan kaldırmadan hor görmenin veya kınamanın olanağı yok elbette. O zaman geriye kalan veya yapılması gereken inananların inançlarına karışmamak ve saygı duymaktır. Çünkü her inanan ancak algıladığı kadarına, koşullarının ve konumunun elverdiği ölçüde İnanmaktadır. Hiç kimseden taşıyamayacağı yükleri omuzlanması istenemez. Böyle olunca bir toplumu oluşturan bireyler bir arada yaşamak durumunda iseler; inançları belirleyen etmenleri değiştirmeden inançlar değiştirilmeyeceğine göre; bir arada yaşamak zorunda oldukları bilincine ulaşmalıdırlar. Bunun aksini düşünmek olanaksızdır. Çok inananların daha az inananları yada inananların inançsızları yok edemeyecekleri gerçeği kavrandığında, farklı inanç sahiplerinin bu farklılıkları hoş görü ile karşılayarak bir arada yaşamanın koşullarını yaratmaları en mantıklı ve insani bir yol olarak gözükmektedir, Her inanç kendi dışında olana saygı duymak zorundadır. Başka biçimde inananları veya inanmayanları zorlamaya düşünerek eyleme yöneldiği an aynı şekilde kendi inançları nedeniyle bir başka zorlama ile karşılaşabileceğini kabul etmelidir. Ama normali, insancası ve gerekli olanı; başkası inancıma karışmasın diyorsak, o zaman başkalarının inancına karışmamak ve başkalarının da kendi inancına karışmasına müsaade etmemektir. İnanca saygı özünde insana, insanın şahsında insan haklarına saygıya ifade eder. Yani inançlarla ilgili uygulamalar, yani ibadet ve inanca ilişkin etkileme ve propagandalar insan haklarını ihlal edemez veya bu nedenler temel hakların ihlalinde gerekçe olarak ileri sürülemez. Farklı düşünce ve inançlarla bir arada yaşayabilmenin olmazsa olmaz koşuludur bu...

İnanmak inanmaya zorlama hakkı tanımaz. Çünkü bir yer, bir zaman ve belirli koşullarda ortaya çıkan inanç: kendinden önce kabul görmüş

inançlara karşı çıkma temelinde varlığını kanıtlar. Kendisi için gerekli gördüğünü başkalarına karşın kendisine karşın oluşabileceklere de gerekli görmelidir. Gelişme, değişme, iyiyi ve güzeli yakalama ancak bu şekilde olanaklı olabilir.

Her inanç yaşama ilişkin kurallar koymaktadır. Konan kurallar tartışmasız doğrular olarak kabul edilmektedir. Bu önkabul gelişme ve değişimi yadsımaktadır. İnançlar bireysel olduğu zaman sorun çıkmamaktadır. Belirtilen koşullarda herhangi bir sorunun çıkması da beklenmemelidir. Çünkü her birey bir farklı dünya, farklı bir algı, yorum ve yaşamın kaynağıdır. Tüm insanlar tekörnek üretilmiş olsaydı, o zaman konan kurallar hepsi için aynı anlama gelebilirdi. Gerçekte bireysel farklılıklar farklı algılamaların da kaynağıdır. Bu temel gerçeğe karşın inanç, bireysellikten çıkarılarak toplumsallaştırıldığında aslında yoğunlaşan yönlendirici bireyselliklere ulaştığında eşitsizlerden eşit davranışlar beklenmekte ve bireysellikler yok sayılmaktadır. Yani inançlar toplumsallaştırıldığında sorunların çıkması kaçınılmazdır.

Konan kurallar geçmiş yaşantıları tepkiselliği buradan gelmektedir ve mevcut durumları temel almaktadır. Bu nedenle değişme ve gelişmelere yanıt vermesi zordur. İnsanlık yaşamı değişimlerin sürekliliğini kanıtlamaktadır. Sürekli değişmeler içinde kesin doğruların olmayacağı da kesindir.

İnanmak yaşamı düzene sokarak yaşamı güvenceye almaktır. Ancak inanmak illede üstün güçleri olan bir varlığa inanma boyutlarına indirgenerek alan daraltılıp içerik sınırlandırılmamalıdır. İnanmak bir algılama, yorumlama ve somuta uyarlama işidir. Her insan bunu ancak kapasitesiyle orantılı olarak gerçekleyebilir. Bilinç gerçeklikleri yakalama aracıdır. En üst bilinç ise, yaratma yetisinin sınırlarını algılayabilmektir.

Her yaratı, daha iyilerinin yaratılmasının basamağı olduğu sürece anlamlı ve tutarlıdır. Herhangi bir yaratıyı en son kabul etmek tüm yaratılabilecekleri engellemektir. Doğa bir önceki gününü tüm koşullarıyla aynen tekrarlamaz Evren bir öncesinin aynı değildir. Bu nedenle kesinlikten, değişmezlikten söz etmek olanaksızdır. Değişim bir anda da

olabilir, yıllarca süren bir zaman dilimini de kapsayabilir ama sonuçta değişmeyen tek şey değişmektir. Bu nedenle durağan kural, karar ve inanç olamaz ve kesinlikle olanaklı değildir. İşte bu noktada aklın devreye girmesi ve günceli kavrayan yorum ve kararlar üretmesi gerekmektedir. Yoksa, sürgit araştırmaya olanak sağlamayan bir inanç kör, sağır ve dilsiz olabilir ancak. Zaten insan gerçeğini yadsıyarak insanlığa hizmet etmenin olanağı yoktur.

Bütün bunlar inancın yeterli, tutarlı ve sağlıklı olabilmesi için gerekli koşullardır. Bu koşullar ve incelikler dikkate alınmadığı için dinler arası, mezhepler arası çatışmalar ve şiddet uygulamaları gündeme gelmektedir. İnsanların büyük çoğunluğu şiddete taraf olmak istemedikleri gibi, şiddetin muhatabı da olmak istemezler. Ancak: içinde bulundukları toplumda bazı şeylerin ters gitmesi önce tepkilerin oluşmasına neden olur. Belirli bir süreç sonrasında bu tepkiler bir ideolojinin şemsiyesi altında toplanır. Tepkileri yönlendirenler genellikle radikal marjinal gruplardır. Toplumda oluşan tepkiler neden sonuç ilişkilerini yakalayabilirse mantıklı ve tutarlı bir harekete dönüşebilir tüm koşullar aynı kalmak koşuluyla. Ancak demokratik kanallar açık ise. Tepkiler neden-sonuç ilişkilerini kavrayamıyor ise, mantıksal oluşumlardan uzaklaşmakta; yaklaşım ve savların kesin, değişmez sonuçlar içeren dogmalara dönüştürmektedirler. Varılan bu alan inanç alanıdır. Bu ad altında mevcut sisteme karşı oluşan muhalefet topluluğun sadece propaganda yöntemiyle yandaşlar toparlaması bir noktadan sonra zorlaşmaktadır. Bu nokta da baskı ve şiddet yoluyla önce toplumun belirli (karşı olabilecek) kesimleri tarafsızlaştırılır, sonrada bu tarafsızlaştırılan kitleden yandaşlar kazanılır. Burada önemli olan, özgürlük, eşitlik, adalet ve insanca yaşam talepleriyle yola çıkılmasına karşın, tartışılmaz savları kalkan olarak kullanıp şiddeti ön plana çıkarmaktadır. Bütün bunların din adına yapılması ise bir paradokstur.

Şiddet uygulayan tarafın ortaya çıkışındaki haklı nedenlerden uzaklaşmış olduğunun ayırdında olmayabilir; şiddetin gerçek algılayıcıları ona taraf olanlar değil, tanık olanlardır, kurbanlar ve kurbanların yakınlarıdır.

Terörün amaçlarından biri de kitlelere korku salmaktır. Çünkü terör zayıfın güçlülere karşı kullanmak zorunda kaldığı en güçlü bir silahtır. Birey bu

amaçla yaşamını ortaya koymaktadır. Bu gibi eylemler sonucunda korku kitleleri teslim alır. Korku bulaşıcıdır. Kişiden kişiye, evden eve, sokaktan sokağa, mahalleden mahalleye, kentten kente ve bir ülkeye egemen olabilir. Bu salgın hastalıktan nasıl kurtulabiliriz? Ve ya dinsel terör nasıl önlenir? Bu sorunun en kısa yanıtı, çağdaş, laik ve demokratik bir toplum yapısını tüm kurum ve kurallarıyla kurmakla diye yanıtlanabilir. Çalışmamızın önceki bölümlerinde dinsel kabarmaların bozulan toplum yapılarında ortaya çıktığını, tarihsel ve güncel kanıtlarla ortaya koymaya çalıştık. Rüşvetin, yolsuzluğun, adaletsizliğin, işsizliğin, geleceğe güvensizliğin egemen olduğu bir toplumda öznel çözümlerin ön plana çıkması kaçınılmazdır. Demek ki, önce gelir bölüşümünün adil olması gerekir. Aynı şekilde, güvenli bir yaşam ortamının sağlanması gerekir. Bu ise, sanayileşmiş bir toplumla ulaşılabilecek bir noktadır. Günümüzde azgelişmiş, ya da gelişmekte olan ülkeler laik bir toplum yapısını isteseler de oluşturamazlar. Çünkü kaynak sorunu: birikim sorunu sadece istemekle çözülebilecek sorunlar değildir. Sanayileşmenin önkoşulu sermaye yoğunlaşmasından geçmektedir. Sermaye yoğunlaşması ise, eşitsiz bölüşümü, adaletsiz uygulamaları zorunlu kılar. Yaşanan süreçler bunu kanıtlamaktadır. Üstelik gelişme çabaları gelişmiş olanlara yetişmekle olanaklıdır. Oysa gelişmiş olanlar: gelişmişlik denecek bir noktada sabit olarak kalmamaktadır. Gelişen değişimin sürekliliği ile olanaklıdır. Bu nedenle gelişen, daha da gelişme eğilim ve çabasının tutsağı konumundadır, Bunun için azgelişmiş yada gelişmekte olan ülkelerin evrimsel bir süreç içindeki doğal gelişmeleri, gelişmişleri yakalamalarına olanak vermez. Ancak alışılmış sistemlerin dışında bir rota planlayarak çok hızlı bir biçimde sıçramaları gerekir.

Bütün bunların dikkate alınmadığı, nedenleri değil; sonuçları başlangıç kabul edilerek başlatılan tüm mücadelelerin yenilgi dışında başka sonuçlarla karşılaşmaları olanaksızdır. Ancak haklı gerekçelere dayanılarak başlatılan terör hareketleri toplumun tüm kesimlerini şu veya bu ölçüde etkiler.

Şimdi bireysel veya grupların şiddet kullanmak durumunda kaldıkları koşulları kısaca sıralamaya çalışalım:

Şiddet tüm demokratik yolların kapatıldığı ortamlarda bir ifade biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. Tekellerin denetiminde ve yönlendirişinde olan medya tüm iletişim kanallarını kendi istediği biçimde yüklediğinden birey ve gruplara kendilerini ifade etme olanağı bırakmamaktadır. Sorunlu çaresiz insanlar terörü bir iletişim aracı olarak kullanmak zorunda kalmaktadırlar. Yönetenler bu kanallarla iletilen mesajları ya gerektiği gibi algılanmamakta ya da temel tercihler nedeniyle gözardı edilmektedir. Oysa bu mesajlar çağdaş bir yaklaşımla değerlendirilmeli ve sorunun nedenlerini ortadan kaldıracak çözümler üretilmelidir. Somut pratikte görülen bu mesajlara karşı şiddetle karşılık verilmesidir. Bu kısır döngü sürekli olarak şiddeti üretmekte, bireysel ve örgütlü grup terörüne uygun ortam hazırlamaktadır.

Baskıcı devletler otorite sağlamanın yolu olarak baskı ve şiddete yönelmektedirler. Bu yöntem bazen seçeneksizlikten, bazen da bir seçenek olarak tercih edilmektedir. Oysa korku şiddetin anasıdır. Baskı ve kaosun egemen olduğu ortamlarda şiddet, sorunlu kitleler için varlığını koruma ve sürdürme aracıdır.

Güçlü devlet olgusu toplumlarda yanlış anlaşılmakta ve yorumlanmaktadır. Kitlelere göre güçlü devlet otoriter olan, gerektiğinde vatandaşlarını acımasızca cezalandırabilen biçimde algılanmaktadır. Bu algılama iki ucu açık şiddete ortam hazırlamaktadır. Aslında güçlü devlet, tüm sorunları hukuka uygun yasal yöntemlerle çözebilen; tüm vatandaşlarını eşit görmek durumunda olan devlettir. Güçlü devlet tüm vatandaşlarına hiçbir ayrım gözetmeksizin insan onuruna yaraşır bir yaşamın tüm koşullarını sunabilen devlettir. Çok farklı alanlarda mal ve hizmet üretimini (KİT'ler) sürdürmesi devletin zayıflığı anlamına gelmemektedir. Bütün bu çarpıtmalar, yanlış bilgi ve yönlendirmeler öteki konularda üzerimize düşeni gereği gibi yapmamamıza neden olmaktadır.

Toplumlarda varolan şiddeti ve şiddeti önlemenin yöntemlerini bulmaya çalışanlar önce kendilerini sorgulamakla işe başlamalıdırlar. Bir birey olarak, bir vatandaş olarak ve bir insan olarak neleri yapmadıklarını ve yapamadıklarını irdelemelidirler. Birey herşeyden önce kendi haklarını bilmeli ve ne olursa olsun onu korumasını da bilmelidir. "Hakkı tanıyan

haksızlığa baş eğmez" kuralı uyarınca her konum ve koşulda kendisine yönelen haksızlıklara ve tanık olduğu tüm haksızlıklara karşı çıkabilmelidir.

"Almanya'da Naziler, komünistleri almaya geldiler. Ben sesimi çıkarmadım, çünkü komünist değildim.

Sonra Yahudileri, sendikacıları ve Katolikleri aldılar ve ben yine sesimi çıkarmadım; çünkü ben hiçbirinden değildim.

Sonra beni almaya geldiler.

Ama o zaman benim için ses çıkaracak kimse kalmamıştı."

Alman rahip Niemöller, Nazi felaketinin ortaya çıkmasına pasif savunma mantığının kurbanı olunca acı gerçeği algılayabiliyor. Bu örnek bananeciliğin hangi sonuçlara neden oluğunu göstermesi açısından oldukça ilginçtir. Yaşamını yitirirken ders almanın akıl ve mantıkla bağdaşır bir yanının olmadığı kesindir. Bu bize Temel fıkrasını anımsatmaktadır; Temel işlemiş olduğu ağır bir suçtan dolayı idama mahkûm olmuştur. İnfaz öncesi kendisine son isteği sorulduğunda: "Ha bu baa ders olsun!" der. Bu dersin insanlık adına kalıcı bir yanının bulunması olanaksız. Tekrar söylemek gerekirse, bizler bir insan olarak, bir vatandaş olarak neleri yapıp, neleri yapmadığımızı irdelemeliyiz. Polis neden hakkını arayan vatandaşlara (işçi, memur, öğretmen, öğrenci vb.) kadın, erkek, yaşlı ve genç (özellikle gençler potansiyel suçludur) demeden kıyasıya dayak atıyor (dayak atan toplum polisleri, bekar ve evli olamayan bir kitle / ideolojik bir seçim ve koşullandırılmış bir kesim)? Bu haksızlıklara karşı çıkıyor muyuz? Kendi ideolojimizin simgesi haline dönüştürdüğümüz "türban" olayına karşı çıktığımız kadar yargısız infazlarla yok edilen gencecik insanlarımızın katledilmelerine aynı "türban" duyarlılığı ile karşı çıkabiliyor muyuz? Bana dokunmayan yılan bin yaşasın mantığı tutarlı mıdır? Bir şeyler yapılmasını hep birilerinden beklemek ne kadar doğrudur? Başkalarının uğradıkları haksızlıklara tanık olunca insan olarak ne yapmamız gerekirken ne yapıyor, ya da neler yapmıyoruz? Tüm bu olay ve gelişmeler karşısında sessiz izleyici olmak, bir katılma, suskunluk bir evet anlamına geliyorsa bizler ne yapıyoruz? Oy kullanırken gerçeği mi, çıkarı mı ön planda tutuyoruz?

Ulaştığımız noktada tüm bireylerin sorumluluklarının olduğu tartışılamaz. Şu anda ulaştığınız nokta tüm sorumluların sorumsuzca davrandığının kanıtıdır.

Dinsel terör genel terörün bir alt grubu ama içinde yaşadığımız koşullarda ön sıralara tırmanmıştır. Dünya insanlık ailesinin büyük bir bölümü dinsel terörün etkisi altındadır. Bu nedenle ivedilikle soruna; genel geçerli ve kalıcı çözümler üretilmelidir. Bu yöndeki girişimler sadece günümüzde teröre hedef olan bireylerle kalmayacak, gelecekteki olası kurbanların da yaşamlarını kurtaracaktır.

Genel tercihler sonucunda ortaya çıkan ve uygulanan politikalar büyük kitleleri; bilinçsiz, umarsız ve yalnız bireylere dönüştürmektedir. Bu olumsuz koşulların doğal sonucu olarak, kendileri için hazırlanmış olan antilaik cephede yerlerini almaktadırlar.

Antilaikler bir paranoya içinde, durmadan dış düşmanlar yaratır veya ararlar. Oysa onların en büyük düşmanı kendi kafalarının içinde gizlidir. Bu nedenle bir dış düşman aramaları gerekmez. Cahil insan, insanlığa düşman olan insandır. Çünkü doğal ve insanca yaşamı yadsır.

Dinsel terörün amaçları bölümünde ayrıntılı örnekleriyle birlikte sunulan nedenleri şöyle sıralayabiliriz:

-Yeniden kurmak amacıyla

-Kimlik sorunu olarak,

-Caydırıcılık amacıyla

-Varlığını kabul ettirmek amacıyla,

-İntikam amaçlı misilleme terörü,

-Protesto amaçlı terör,

-Mevcut, dengeyi lehte bozmayı amaçlayan terör,

-İletişim amaçlı terör,

-Mezhepler arası uygulanan terör,

-Egemenlerin ve sermayenin kullandığı dinsel terör,

-Şeriat yönetimlerinin yönetme adı altında uyguladığı terör.

Farklı yer zaman ve koşullarda uygulanan dinsel terör yukarıda belirtilen amaçlardan birini veya aynı anda birkaçını gerçekleştirmek amacıyla uygulanır.

Dinsel terörün önlenebilmesi, onun nedenlerinin ortadan kaldırılmasıyla olanaklıdır. Başka bir ifade ile; toplumda ortaya çıkabilecek sorunların çözülmesiyle olanaklıdır. Çözümler hem mevcut sorunları çözmeli, hem de gelecekte ortaya çıkabilecek olası sorunları da çözmeğe olanak tanımalıdır. Yani toplum, demokratik, çağdaş, evrensel, laik, bir yönetim yapısına kavuşturulmalıdır. Gerçekte sorunsuz bir toplum sadece düşlerde var olabilir. Ancak insanca olanı sorun çözme iradesinin sistemin varlığında yer almasıdır.

Dinsel terörün çözümüne ilişkin öneriler ayrı bir çalışmanın konusu olarak ele alınabilecek bir kapsamdadır. Biz burada sadece önemli gördüklerimizi satır başlarıyla vurgulamaya çalışacağız.

Dinsel terörün yandaşı olan birey iletişimsizlik ve umarsızlık ortamında çekilmiş olduğu kabuğunda kendi doğrularından oluşan bir dünya kurmuştur. Bu toplumsal gerçeklerle tümüyle örtüşmeyen bir dünyadır:

"Şiddet, gerçek dünya ile bu hayali dünya arasında teröristin kurduğu köprüdür, o yüzden hep bu yolu kullanmaya mahkûmdur. Şiddete sadece şiddetle karşılık verdiği zaman, bu yoldan aynı yapay dünyaya girilir ve tıpkı onun gibi sadece intikam için yaşanır ve savaşılır. İşte o zaman toplum/devlet, terörizm tuzağına düşer.

- Terörizmle mücadele için özgürlükleri askıya almak, demokratik hakları ertelemek, teröristlerin yaptığını ve yapacağını taklit etmektir. Devlet,

teröristlerin baskıcı, sınırlayıcı ve güdücü özelliklerini, diktatorya heveslerini, tam tersine davranarak sergilemeli ve küçültmelidir. Bunu yapmalıdır ki, insanlar aradaki büyük ilke ve uygulama farkını görsünler. Sadece sözlere, vaatlere kanmasınlar. Terörizmle mücadele, bir yıpratma savaşıdır ve fiziksel gücünden çok, ikna yöntemleri etkili olan taraf kazanır. Çünkü terörizmin asıl savaş alanı fiziksel coğrafya değil, insanların aklı ve vicdanıdır.

- Teröristlerin birer özgürlük ve demokrasi savaşçısı olmadığını kanıtlamak, halkı kazanmak için en yalın ve etkili yoldur. Yetkililerin ana amacı halkı kazanmak olmalıdır. Terörizmle mücadele halka karşı değil, halkla birlikte verilmelidir. Kazanılmayan halk, teröristin kazancı olabilir.

- Terörizmle mücadele, her mücadelede olduğu gibi kaba kuvvetle değil fikir, plan, strateji ve taktikle kazanılır. Toplumun her kesimi, düşünce ve proje üretebilen her grup ve kuruluş, bu konuda düşünmeye, araştırmaya ve konuşmaya çağrılmalıdır.

-Toplumsal çoğunluk, içinde çeşitli etkin, kültürel, dinsel kümeler barındıran sosyal yapılar, gerilimlere gebedir. Gerilimlerin oluşmasını önlemenin en doğal yolu, bu farklılıkların bir sosyal gerçeklik olduğunun ve onlarla yaşanması gerektiğinin anlaşılması ve halka anlatılmasıdır. Suçlarla mücadele sadece kolluk güçlerinin işi değildir. Tüm toplumun sorumluluğudur. Çünkü terörizm bir sosyal suçtur, ancak sosyal direnişle yenilebilir.

-Teröristler; hayatlarını kutsadıkları davalarına adayan radikaller, hatta fanatiklerdir. Şeytanla bile işbirliği yapabilirler. Bu nedenle ülke içinde ve dışında rejim, hatta devlet aleyhtarı "müttefikler" bulmaları zor değildir, ancak, bu böyledir diye, sorunu tümüyle dış düşmanlara yıkmak yanlıştır, o zaman stratejide hata yapılır. Asıl hedef kitle yurt içindedir. Yine de dış kaynakları kurutmak, mücadelenin stratejik hedeflerinden biri olmalıdır.

-Terörizmle mücadele hangi yöntemlerle yürütülürse yürütülsün, hangi aşamalardan geçerse geçsin, çatışan tarafların şiddet sonrası dönemde nasıl bir arada yaşayacaklarının önceden düşünülmesi lazım.

(Yeni Yüzyıl. 4 Ağustos 1995 TOBB Raporundan).

Öncelikle sistemle bireyin uyuşmasının koşulları yaratılmalıdır. Yani birey özgürce kendini ifade edebilmeli ve etkileşime girebilmelidir. Bu sistemin bireyin istemlerine yanıt verebilecek değişim ve dönüşümleri sağlayabilecek esneklikte olmasını gerektirir. Bu aynı zamanda laikliğin temel ilkelerinden biri olan "vicdan hürriyeti" ile örtüşen bir çözüm sağlamış olur. Vicdan hürriyeti; düşüncede, inançta bir ibadette özgürlük anlamına gelmektedir. Tam anlamıyla laik bir toplumdan söz edilebilmesi için vicdan hürriyetinden önce yanıtlanması gereken bir temel soruyu yanıtlamak gerekir. Egemenlik kimin elinde olacak? Bu temel soruyu yanıtlamadan önce bir gerçeğin altını çizmek gerekmektedir; Tanrı iktidarını kimse Tanrıdan alamaz ve onun adına devraldığını iddia edebilecek bir egemenlik kullanamaz. Bunun anlamı çok açıktır, Tanrı'nın egemenliği ancak Tanrıya ait olabilir, aynı şekilde; insana ait olan egemenliği de insanın elinden hiçbir kimse hangi nedenle olursa olsun alamaz. Ancak toplumsal yaşam gereği birey kendine ait olan egemenliğin sadece bir kısmını özgür iradesiyle devredebilir. Bu temel saptamayı yaptıktan sonra sorumuzu yanıtlayabiliriz. Egemenlik millete aittir. Ulusa ait olan egemenlik, ulus yaşamında egemen kılınmalıdır. Aynı şekilde laik yaşam toplum yaşamına egemen kılınmalıdır. Devlet tüm inançlara eşit uzaklıkta durmalıdır. Tüm bunlar gerçekleştirildiğinde laik, çağdaş, evrensel, demokratik ve hukukun üstünlüğüne de dayanan bir toplum yapısı yaratılmış olur. Böylesi bir yapıda insanlar olanaklarının elverdiği en iyi yaşamı yakalamış olurlar. Böylesi bir yaşam en mutlu bir birliktelik olarak nitelendirilebilir.

Tüm insanların insanca yaşanabilir bir ortamda dostça, kardeşçe ve barış içinde bir arada yaşamalarını ummak ve hatta talep etmek insan olmanın önkoşulu olarak algılanmalıdır, ancak; gerektiğinde bunun, için kavgalar bile göze alınmalıdır' insanlık onurunun tüm olumsuzlukları; insanlık dışı oluşum ve gelişmeleri yenmesi dileğiyle...

FERHAN ERCAN

KOCAELİ 17 Mayıs 1996

KAYNAKÇA

Abdulkerim Osmanoğlu. Cihad İslamoğlu Yayıncılık 1987 İstanbul Ahmet Taner Kışlalı Siyasal Çatışma ve Uzlaşma İmge Kitabevi 1993 Ankara

Ahmet Yücekök (Prof. Dr.) Türkiye'de Din ve Siyaset Gerçek Yayınevi 1983 İstanbul.

Albert Bayet -Jean Jeures Dine Karşı Düşünce Tarihi. Çev: Cemal Süreyya Broy Yayınları 1994 İştanbul.

Ali Bulaç Kur'anı Kerimin Türkçesi Anlamı. Pınar Yayınları 1983 İstanbul.

Ali Yaşar Sarıbay Türkiye'de Modernleşme Din ve Parti Politikası Alan Yayımcılık 1985 İstanbul.

Andre Rıbard Coğrafi Keşifler Tarihi Çev: Erdoğan Başar (Berktay) Şiar Yalçın -Halil Berktay Say Yayınları 1983 İstanbul.

Aysel Ekşi (Prof. Dr.) Din Devletleri Ümit Yayıncılık 1995 Ankara Bergson Ahlak ve Dinin İki Kaynağı Çev: Mehmet Karaaslan MEB 1986 İstanbul

Bertrand Russel Batı Felsefesi Tarihi Çev: Muammer Sencer Kitaş Yayınları İstanbul.

Bertrand Russel Bilim ve Din Çev: Hilmi Yavuz Cem Yayınevi 1993 İstanbul.

Bünyamin Ateş Mehmet Dikmen Peygamberler Tarihi Yeni Asya Yayınları 1981İstanbul.

Cahit Tanyol (Prof. Dr.) Laiklik ve İrtica Altın Kitaplar Bilimsel Sorunlar Dizisi 1989 İstanbul.

Çetin Özek (Prof. Dr.)Devlet ve Din Ada Yayınları. İstanbul

Çetin Yetkin Türk Halk Harekeden ve Devrimler May Yayınları 1974 İstanbul.

David Arnold Coğrafi Keşifler Tarihi Çev: Osman Bahadır Alan Yayıncılık 1995 İstanbul.

David Riches Antropolojik Açıdan Şiddet Çev: Dilek Hattatoğlu Ayrıntı Yayınları 1989 İstanbul.

Faik Bulut İslamcı Örgütler Tümzamanlar Yayıncılık 1994 İstanbul.

Fikret Başkaya (Doç. Dr.) Sömürgecilik Emperyalizm Küreselleşme Öteki Yayınevi Ankara

Felicien Challaye Dinler Tarihi Çev: Samih Tiryakioğlu Varlık Yayınları 1994 İstanbul.

Ferhan Ercan İşkencenin Nedenleri ve Kaynakları1993İstanbul.

Georges Duby Eski Ortaçağ Çev: Mehmet Ali Kılıçbay Ayrıntı Yayınları 1991 İstanbul

Gencay Şaylan Türkiye'de İslamcı Siyaset Verso Yayıncılık 1992 Ankara.

Howard Zınn Manning Marable Mike Davis Veli Yılmaz Fatihler Yargılanıyor Tümzamanlar Yayıncılık1992 İstanbul

Immanuel Wallerstein Giovanni Arrighi Andre Gunder Frank Samir Amin Genel Bunalımın Dinamikleri Çev: F. Akar Belge Yayınları 1984 İstanbul.

İbrahim Kafesoğlu (Prof. Dr.) Türk İslam Sentezi. Aydınlarocağı Yayınları 1985 İstanbul.

Jacques Attalı 1492 Yapı Kredi Yayınları İstanbul.

Jacgues Le Goff Ortaçağ'da Entelektüeller Çev: Ahmet Ali Kılıçbay Ayrıntı Yaymları1994 İstanbul.

Joel Kovel Tarih ve Tin Çev: Hakan Pekinel Ayrıntı Yayınları1994 İstanbul.

Louis Massıgnon Hallacı Mansur Der: Prof. Dr. Niyazi Öktem Ant Yayınları1994 İstanbul.

M. İlin E. Segal İnsan Nasıl İnsan Oldu Çev: Ahmet Zekeriya Say Yayınları1991İstanbul.

Metin Cengiz Hani Çağdaş Orhan Kayaoğlu 2 Temmuz SİVAS Dergiler Ortak Platformu Yön Matbaacılık 1994 İstanbul.

Michael Foucault Hapishanenin Doğuşu Çev: Mehmet Ali Kılıçbay İmge Yayınevi 1993 İstanbul.

Murat Sanca (Prof. Dr.) Siyasi Düşünce Tarihi Gerçek Yayınevi 1987 İstanbul.

Muzaffer Sencer Dr. Juhnin Türk Toplumuna Etkileri May Yayınları 1974 İstanbul.

Necip Tavlan (Dr.) İslam Felsefesi Ensar Neşriyat1983 İstanbul.

Paul Carus Buda'nın Öğretisi Çev: Teoman Uçgun Yarış Matbaası1984 İstanbul.

Rıza Zelyut Osmanlıda Karşı Düşünce ve İdam Edilenler Alan Yayıncılık 1986 İstanbul.

Ruşen Çakır Ayet ve Slogan Metis Yayınları1991İstanbul.

Sedat Veyis Örnek (Doç. Dr.) İlkellerde Din. Büyü, Sanat, Efsane Gerçek Yayınevi1971İstanbul.

Sigmund Freud Dinin Kökenleri Çev: Selçuk Budak öteki Yayınevi 1995 Ankara.

Sibel Özbudun 8 Marttan 8 Marta mı? Diyalektik Yayınları 1995 İstanbul.

Server Tanili Uygarlık Tarihi Say Ynyınları1981İstanbul.

Uğur Mumcu Tarikat, Siyaset Ticaret Tekin Yayınları1994 İstanbul.

Orhan Gökdemir Öteki İslam Sorun Yayınları1995 İstanbul,

Orhan Pazarlı Din Psikolojisi Remzi Kitabevi İstanbul.

Yılmaz Altuğ (Prof. Dr.) Terörün Anatomisi Altın Kitaplar Yayınevi 1995 İstanbul.

Yılmaz Öner Din Üretim Biçimleri Üstüne. Tarihsel Uzlaşma 1984 İstanbul.

William H. Mc Neil Dünya Tarihi Çev: Alaeddin Şenel Kaynak Yayınları1985 İstanbul.

ANSİKLOPEDİLER

Ana Britannica Meydan Larousse

Tarikatlar Ansk. (Milliyet Yayınları)

SÜRELİ YAYINLAR

Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah. Yeni Yüzyıl.